

**Uchwała Nr XII/ 115/15
Rady Miejskiej w Lidzbarku
z dnia 26 listopada 2015 roku**

w sprawie uchwalenia „Programu Ochrony Środowiska dla miasta i gminy Lidzbark na lata 2015-2018 z perspektywą na lata 2019 – 2022”

Na podstawie art.18 ust. 1 w związku z art. 17 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001r. Prawo ochrony środowiska (Dz.U. z 2013 poz. 1232 z późn. zm.) i art.18 ust.2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990r. o samorządzie gminnym (Dz.U. z 2015 r. poz. 1515), po zasięgnięciu opinii Zarządu Powiatu Działdowskiego oraz Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Olsztynie i Warmińsko-Mazurskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego, Rada Miejska w Lidzbarku uchwała, co następuje:

§1

Uchwała się „Program Ochrony Środowiska dla miasta i gminy Lidzbark na lata 2015 – 2018 z perspektywą na lata 2019 – 2022 stanowiący załącznik do uchwały.

§2

Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Lidzbarka

§3

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

**WICEPRZEWODNICZĄCY
RADY MIEJSKIEJ**
[Podpis]
mgr inż. Dariusz Nowiński

Załącznik
do Uchwały Nr XII/115/15
Rady Miejskiej w Lidzbarku
z dnia 26 listopada 2015 roku

**Program Ochrony Środowiska
dla Miasta i Gminy Lidzbark na lata
2015-2018
z perspektywą na lata 2019-2022**

2015

1	Wstęp	6
1.1	Podstawa opracowania.....	6
1.2	Cel, zakres i funkcje Programu	7
1.3	Metodyka opracowania Programu	9
1.4	Współpraca Miasta i Gminy Lidzbark z innymi samorządami terytorialnymi.....	10
2	Podstawowe informacje charakteryzujące obszar Miasta i Gminy Lidzbark	15
2.1	Położenie geograficzne	15
2.2	Sytuacja demograficzna	16
2.3	Gospodarka	17
2.3.1	Gospodarka rolna	17
2.3.2	Gospodarka leśna	21
2.3.3	Gospodarka wodna.....	24
2.3.4	Turystyka	24
2.3.5	Przemysł.....	31
2.3.6	Rynek pracy	34
3	Ocena aktualnego stanu środowiska Miasta i Gminy Lidzbark.....	35
3.1	Zasoby wodne	35
3.1.1	Wody powierzchniowe	35
3.1.1.1	Stan aktualny.....	35
3.1.1.2	Zagrożenia.....	42
3.1.1.3	Wnioski	42
3.1.2	Stan środowiskowy wód podziemnych.....	42
3.1.2.1	Zagrożenia.....	49
3.1.2.2	Wnioski	50
3.2	Powietrze atmosferyczne	50

3.2.1	Emisja, emisja niska i imisja.....	50
3.2.1.1	Stan aktualny.....	50
3.2.1.2	Zagrożenia.....	60
3.2.1.3	Wnioski.....	61
3.3	Powierzchnia ziemi.....	61
3.3.1	Gleby.....	61
3.3.1.1	Stan aktualny.....	61
3.3.1.2	Zagrożenia.....	64
3.3.1.3	Wnioski.....	64
3.3.2	Zasoby surowców naturalnych.....	65
3.3.2.1	Stan aktualny.....	65
3.3.2.2	Zagrożenia.....	65
3.3.2.3	Wnioski.....	65
3.4	Walory przyrodnicze i krajobrazowe.....	66
3.4.1	Lasy.....	66
3.4.2	Formy ochrony przyrody.....	67
3.4.2.1	Rezerваты przyrody.....	68
3.4.2.2	Parki krajobrazowe.....	69
3.4.2.3	Obszary chronionego krajobrazu.....	71
3.4.2.4	Pomniki Przyrody.....	72
3.4.2.5	Użytki ekologiczne.....	79
3.4.2.6	Europejska Sieć Ekologiczna Natura 2000.....	81
3.4.2.6.1	Dolina Wkry i Mławki.....	81
3.4.2.6.2	Ostoja Lidzbarska.....	82
3.4.2.6.3	Ostoja Welska.....	84
3.4.2.6.4	Przełomowa Dolina Rzeki Wel.....	86
3.5	Infrastruktura techniczna.....	87
3.5.1	Gospodarka wodno – ściekowa.....	87

3.5.1.1	Zaopatrzenie w wodę.....	87
3.5.1.2	Kanalizacja i oczyszczanie ścieków.....	88
3.5.2	Ciepłownictwo	89
3.5.3	Gazownictwo	89
3.5.4	Zaopatrzenie w energię	89
3.5.5	Gospodarka odpadami.....	94
3.5.6	Hałas	100
3.5.7	Promieniowanie elektromagnetyczne	100
3.5.8	Komunikacja i transport.....	101
4	Inne zagrożenia środowiska.....	103
4.1	Zagrożenie powodziowe	103
4.2	Zagrożenie pożarowe	104
4.3	Poważna awaria przemysłowa	104
4.4	Transport substancji niebezpiecznych	104
4.5	Biotechnologia i organizmy zmodyfikowane genetycznie	105
5	Edukacja ekologiczna	106
6	Zarządzanie środowiskiem i obowiązki organów ochrony środowiska w zakresie spraw związanych z ochroną środowiska	110
6.1	Kompetencje Wójta/ Burmistrza/ Prezydenta Miasta w zakresie ochrony środowiska.....	110
6.2	Kompetencje Starosty /Prezydenta Miasta Na Prawach Powiatu w zakresie ochrony środowiska ...	112
6.3	Kompetencje Sejmiku Województwa w zakresie ochrony środowiska.....	115
6.4	Kompetencje Marszałka Województwa w zakresie ochrony środowiska	115
6.5	Kompetencje Wojewody w zakresie ochrony środowiska.....	117
6.6	Kompetencje Ministra Środowiska	118
6.7	Kompetencje Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska	120
6.8	Kompetencje Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska	121
6.9	Kompetencje Rady Gminy w zakresie ochrony środowiska.....	122

7	Podsumowanie analizy stanu obecnego	125
7.1	Analiza SWOT	125
8	Założenia wyjściowe Programu ochrony środowiska	127
8.1	Cele i zasady polityki ekologicznej państwa	127
8.2	Cele, priorytety i kierunki działań na lata 2011- 2014 Programu Ochrony Środowiska Województwa Warmińsko –Mazurskiego na lata 2011 – 2014 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2015 - 2018	128
8.3	Priorytety i cele ekologiczne Programu Ochrony Środowiska dla powiatu działdowskiego na lata 2011 – 2014 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2015-2021	131
8.4	Cel strategiczny oraz cele uzupełniające Strategii Rozwoju Miasta i Gminy Lidzbark	132
9	Ustalenia Programu	134
9.1	Priorytety i działania ekologiczne	135
9.2	Program zadaniowy	136
10	Uwarunkowania realizacyjne Programu	147
10.1	Uwarunkowania prawne	147
10.2	Uwarunkowania ekonomiczne	147
10.3	Planowanie przestrzenne	158
10.4	Uwarunkowania społeczne	158
10.5	Monitoring wdrażania Programu	159
10.6	Wskaźniki monitorowania efektywności Programu	159
11	Spis map	161
12	Spis tabel	161
13	Spis wykresów	163

1 Wstęp

1.1 Podstawa opracowania

Program ochrony środowiska ma za zadanie pomóc w rozwiązywaniu istniejących problemów, a także przeciwdziałać zagrożeniom, które mogą pojawić się w przyszłości. „Program Ochrony Środowiska dla Miasta i Gminy Lidzbark na lata 2015 – 2018 z perspektywą na lata 2019-2022” jest jednocześnie planem strategicznym do roku 2022, jak i też planem wdrożeniowym na lata 2015 – 2018. Jest też aktualizacją i kontynuacją dotychczasowego „Programu Ochrony Środowiska dla Miasta i Gminy Lidzbark na lata 2004 – 2007 z perspektywą na lata 2008-2011” - uchwała Nr XXVI/234/04 Rady Miejskiej w Lidzbarku z dnia 30 grudnia 2004 r. Zgodnie z art. 17 ustawy Prawo ochrony środowiska z dnia 27 kwietnia 2001 r. (tekst jednolity Dz.U. z 2013 r. 1232 z późn. zm.) niniejszy program został opracowany zgodnie z „Polityką ekologiczną państwa w latach 2009-2012 z perspektywą do roku 2016”. Polityka ekologiczna to dokument strategiczny, który przez określenie celów i priorytetów ekologicznych wskazuje kierunek działań koniecznych dla zapewnienia właściwej ochrony środowisku naturalnemu. Najważniejsze działania priorytetowe zawarte w „Polityce ekologicznej państwa w latach 2009-2012 z perspektywą do roku 2016 na najbliższe 4 lata, w tym m.in.:

1. zakończenie prac nad wyznaczeniem obszarów siedliskowych w ramach ESE Natura 2000 w pierwszym kwartale 2009 roku,
2. przyjęcie projektu ustawy o organizmach genetycznie modyfikowanych, zgodnie z prawem UE,
3. zamknięcie do końca 2009 roku wysypisk nie spełniających wymogów UE,
4. wprowadzenie w życie tzw. zielonych zamówień,
5. wzmocnienie kadry inspekcji ochrony środowiska, która usprawni ochronę środowiska i pozwoli na kontrolę przestrzegania prawa,

Wśród priorytetów polityki ekologicznej znajdują się także następujące działania:

1. wspieranie platform technologicznych i ekoinnovazioneści w ochronie środowiska,
2. przywrócenie podstawowej roli miejscowym planom zagospodarowania przestrzennego, jako podstawy lokalizacji inwestycji,
3. zwiększenie retencji wody,
4. opracowanie krajowej strategii ochrony gleb,
5. promocja wykorzystania metanu z pokładu węgla,
6. ochrona atmosfery,
7. ochrona wód,
8. gospodarka odpadami,

9. modernizacja systemu energetycznego.

Polityka ekologiczna państwa podejmuje wyzwania, w tym dotyczące:

1. realizacji założeń dyrektywy unijnej CAFE, dotyczącej ograniczenia emisji pyłów i o konieczności redukcji o 75 % ładunku azotu i fosforu w oczyszczanych ściekach komunalnych,
2. sporządzania map akustycznych dla wszystkich miast powyżej 100 tysięcy mieszkańców i opracowania planów walki z hałasem,
3. prac nad dokumentem dotyczącym nadzoru nad chemikaliami dopuszczonymi na rynek, czyli o wdrażaniu rozporządzenia REACH.

Wdrożenie Programu umożliwi osiągnięcie celów założonych w tej polityce oraz realizację zasad, a także stworzenie i funkcjonowanie na analizowanym obszarze zintegrowanego zespołu instalacji i urzędzeń służących ochronie środowiska naturalnego, spełniającego wymagania określone w przepisach o ochronie środowiska.

Zgodnie z artykułem 17. ust. 1 ustawy Prawo Ochrony Środowiska w celu realizacji polityki ochrony środowiska organ wykonawczy gminy – burmistrz sporządza gminny programy ochrony środowiska uwzględniając wymagania artykułu 14 w/w ustawy, tj.: na podstawie aktualnego stanu środowiska określa w szczególności:

- cele ekologiczne,
- priorytety ekologiczne,
- poziomy celów długoterminowych,
- rodzaj i harmonogram działań proekologicznych,
- środki niezbędne do osiągnięcia celów, w tym mechanizmy prawno – ekonomiczne i środki finansowe.

1.2 Cel, zakres i funkcje Programu

Głównym celem „Programu Ochrony Środowiska dla Miasta i Gminy Lidzbark na lata 2015-2018 z perspektywą na lata 2019-2022” zwanego dalej Programem, jest określenie polityki zrównoważonego rozwoju Miasta i Gminy Lidzbark, która ma być realizacją Polityki ekologicznej państwa w latach 2009-2012 z perspektywą do roku 2016, Programu Ochrony Środowiska Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2011-2014 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2015-2018 oraz Programu Ochrony Środowiska dla Powiatu Działdowskiego na lata 2011-2014 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2015-2021 na obszarze gminy. Dokument w pełni odzwierciedla tendencje europejskiej polityki ekologicznej, której główne cele to:

- zasada zrównoważonego rozwoju,
- zasada równego dostępu do środowiska postrzegana w kategoriach:
  - ✓ sprawiedliwości pokoleniowej

- ✓ sprawiedliwości międzypokoleniowej i międzygrupowej,
- ✓ równoważenia szans między człowiekiem i przyrodą
- zasada przezorności,
- zasada uspołecznienia i subsydiarności
- zasada prewencji
- zasada „zanieczyszczający” płaci
- zasada skuteczności ekologicznej i ekonomicznej.

Program uwzględnia uwarunkowania zewnętrzne i wewnętrzne, w tym ekologiczne, przestrzenne, społeczne i ekonomiczne uwarunkowania rozwoju gminy, określa priorytetowe działania ekologiczne oraz harmonogram zadań ekologicznych. Poniżej przedstawiony jest także dokładny opis uwarunkowań realizacyjnych dokumentu, jego wdrożenie, ewaluacja i monitoring.

Główne funkcje Programu to:

- realizacja polityki ekologicznej państwa na terenie Miasta i Gminy Lidzbark
- strategiczne zarządzanie gminą w zakresie ochrony środowiska i gospodarki odpadami
- wdrażanie zasady zrównoważonego rozwoju
- przekazanie informacji na temat zasobów środowiska przyrodniczego oraz stanu poszczególnych komponentów środowiska,
- przedstawienie problemów i zagrożeń ekologicznych, proponując sposoby ich rozwiązania w określonym czasie,
- podstawa do ubiegania się o środki finansowe z funduszy krajowych i zagranicznych,
- organizacja systemu informacji o stanie środowiska i działań zmierzających do jego poprawy.

Program obejmuje następujące zagadnienia merytoryczne:

- ochronę środowiska przyrodniczego
- gospodarkę leśną,
- gospodarkę wodną,
- ochronę środowiska przed zanieczyszczeniami,
- sprawy bezpieczeństwa ekologicznego,
- kształtowania świadomości ekologicznej,
- propagowania proekologicznych form działalności gospodarczej.

1.3 Metodyka opracowania Programu

W związku z tym, że istnieje ścisła zależność pomiędzy stanem środowiska, jakością jego poszczególnych komponentów i rozwojem gospodarczym, w programie zaprezentowano:

- podejście sektorowe, w odniesieniu do analizy aktualnego stanu środowiska, oraz monitorowania jego przyszłych zmian,
- podejście integralne, dotyczące określenia działań niezbędnych do realizacji w dziedzinie ochrony środowiska, związanych z głównymi kierunkami rozwoju gminy.

Przy opracowywaniu Programu uwzględniono: założenia, kierunki rozwoju, zadania oraz inne dane istotne przy sporządzaniu dokumentu, wynikające, m.in. z następujących opracowań, tj.:

- Programu Ochrony Środowiska dla Miasta i Gminy Lidzbark na lata 2004 – 2007 z perspektywą na lata 2008-2011
- Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest na terenie Miasta i Gminy Lidzbark na lata 2009-2032,
- Strategii Rozwoju Miasta i Gminy Lidzbark
a także obowiązujących przepisów prawnych, dotyczących ochrony środowiska i racjonalnego wykorzystania zasobów naturalnych.

Ponadto przy sporządzaniu niniejszego dokumentu uwzględnione zostały:

- Wytyczne sporządzania programów ochrony środowiska na szczeblu lokalnym,
- Polityka ekologiczna państwa w latach 2009-2012 z perspektywą do roku 2016.
- Programu Ochrony Środowiska Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2011-2014 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2015-2018
- Informacje zawarte w ankiecie wypełnionej przez pracowników Urzędu Miasta i Gminy Lidzbark,
- Dane statystyczne z Głównego Urzędu Statystycznego, Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska, Państwowej Straży Pożarnej i Państwowego Instytutu Geologicznego.

W oparciu o przeprowadzoną analizę aktualnego stanu środowiska dokonano:

- analizy słabych i mocnych stron oraz szans i zagrożeń gminy metodą analizy SWOT,
- określenia środowiska zewnętrznego – scharakteryzowano uwarunkowania realizacyjne Programu w zakresie rozwiązań prawno – instytucjonalnych oraz źródeł finansowania zewnętrznego,
- zdefiniowano priorytety ochrony środowiska,
- skonkretyzowano priorytety przez sformułowanie listy zadań, opracowano system monitorowania Programu.

1.4 Współpraca Miasta i Gminy Lidzbark z innymi samorządami terytorialnymi

Współpraca Miasta i Gminy Lidzbark z innymi samorządami terytorialnymi przejawia się między innymi w członkostwie z innymi gminami w Ekologicznym Związku Gmin „Działdowszczyzna”¹. Został on powołany w 1997 roku na mocy Uchwał Rad pięciu gmin i został zarejestrowany 24 lutego 1998 roku w rejestrze związków międzygminnych przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych pod pozycją nr 176. Związek działa na podstawie ustawy z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2001 roku, Nr 142, poz. 1591, z późn. zm.) oraz Statutu Związku, który wszedł w życie z dniem 12 marca 1998r., tj. z dniem jego ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Ciechanowskiego nr 6 poz. 23-27 z dnia 12 marca 1998 roku. Członkami Związku są gminy Powiatu Działdowskiego, Nidzickiego i części , ławskiego i nowomiejskiego. Aktualnie jego członkami są: gmina miejska Działdowo, gmina miejsko – wiejska Lidzbark, gmina miejska Lubawa, gmina miejsko-wiejska Nidzica oraz gminy: Działdowo, Iłowo - Osada, Płońnica, Rybno, Kozłowo, Janowiec Kościelny, Janowo, Grodziczno. Związek działa na obszarze o łącznej powierzchni 2100 km², który zamieszkuje 120 tys. mieszkańców. Realizuje on działania w zakresie ekologii i ochrony środowiska przy wykorzystaniu środków własnych i pozyskanych funduszy zewnętrznych.

Związek wykonuje zadania własne gmin zrzeszonych w zakresie dotyczącym:

1. wdrażanie i koordynowanie programów rozwoju ekologicznego
2. edukacji ekologicznej społeczeństwa
3. ochrony powietrza atmosferycznego, wód i lasów,
4. powstrzymania degradacji ekologicznej obszaru zlewni rzek Wel, Drwęca, Wkra, Orzyc, Mławka i Łyna oraz poprawy jakości ich wód,
5. ochrony krajobrazu obszaru zlewni rzeki Wel, Drwęca, Wkra, Orzyc, Mławka i Łyna będącego bazą dla rozwoju rekreacji i turystyki,
6. tworzenie bazy dla rozwoju rekreacji i turystyki na obszarze zlewni rzeki Wel, Drwęca, Wkra, Orzyc, Mławka i Łyna
7. ochrony ziemi przed odpadami komunalnymi i przemysłowymi,
8. tworzenia niezbędnych warunków do utrzymania czystości i porządku na terenie działania Związku,
9. budowy, utrzymania i eksploatacji obiektów służących do przetwarzania odpadów komunalnych oraz wykorzystywania surowców wtórnych,
10. budowy, utrzymania i eksploatacji regionalnych instalacji służących do przetwarzania odpadów komunalnych,
11. budowy, utrzymania i eksploatacji instalacji do unieszkodliwiania zwłok padłych zwierząt,
12. budowy , utrzymania i prowadzenia obiektów służących zapobieganiu bezdomności zwierząt,

¹ <http://www.dzialdowszczyzna.bip.net.pl/?c=87>

13. organizowania systemu selektywnej zbiórki odpadów komunalnych na terenie działania Związku,
14. osiągnięcia odpowiednich poziomów recyklingu, przygotowania do ponownego użycia i odzysku oraz ograniczenia masy odpadów komunalnych ulegających biodegradacji przekazywanych do składowania,
15. objęcia wszystkich właścicieli nieruchomości na terenie Związku systemem gospodarowania odpadami komunalnymi,
16. nadzorowania gospodarowania odpadami komunalnymi, w tym realizacji zadań powierzonych podmiotom odbierającym odpady komunalne od właścicieli nieruchomości,
17. dokonywanie corocznej analizy stanu gospodarki odpadami komunalnymi na terenie Związku, w celu weryfikacji możliwości technicznych i organizacyjnych w zakresie gospodarowania odpadami komunalnymi,
18. udostępnienia na stronie internetowej Związku oraz w sposób zwyczajowo przyjęty informacje o podmiotach odbierających odpady komunalne od właścicieli nieruchomości, miejsca ich zagospodarowania, osiągniętych poziomach recyklingu i odzysku oraz punktach selektywnego zbierania odpadów komunalnych i zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego.

Gmina miejsko –wiejska Lidzbark należy również do Stowarzyszenie Społecznej Samopomocy - Lokalna Grupa Działania (SSS LGD). Stowarzyszenie Społecznej Samopomocy zostało założone w 1992 r. z inicjatywy osób reprezentujących urzędy pracy, administrację państwową, opiekę społeczną, organy samorządowe, bezrobotnych oraz związki zawodowe. Zarejestrowane w 1994r. W 2009 roku powstała Lokalna Grupa Działania, a stowarzyszenie przyjęło nazwę Stowarzyszenie Społecznej Samopomocy - Lokalna Grupa Działania. SSS LGD podejmuje działania na rzecz rozwoju i promocji Obszaru Nadwkrzańskiego, współpracuje z innymi organizacjami zajmującymi się problematyką społeczną, oraz rozwój i promocja gmin wchodzących w skład LGD, wspieranie działalności urzędów pracy i innych instytucji rynku pracy. Obszar LGD leży na terenie Północnego Mazowsza i należy głównie do jednego mezoregionu. Administracyjnie obejmuje 12 gmin Województwa Mazowieckiego to jest: Bieżeń, Głinojeck, Kuczbork, Lipowiec Kościelny, Lubowidz, Lutocin, Radzanów, Siemiatkowo, Strzegowo, Szreńsk, Wiśniewo, Żuromin i jedną gminę Województwa Warmińsko - Mazurskiego to jest: Lidzbark. Członkami SSS LGD są także: Stowarzyszenie Gospodarstw Agroturystycznych "Zielone Północne Mazowsze" Powiatowy Urząd Pracy w Żurominie, Powiatowy Urząd Pracy w Mławie, Wojewódzki Urząd Pracy w Warszawie Filia w Ciechanowie, Wyższa Szkoła Menedżerska w Warszawie-Wydział Zamiejscowy w Ciechanowie.

Charakterystycznym dla obszaru LGD i Lokalnej Strategii Rozwoju jest pasmo Wkry i jej dopływów.

Mapa 1 Położenie gminy miejsko – wiejskiej Lidzbark w obszarze działania SSS LGD Ciechanów

Źródło: <http://www.ssslgd.pl/>

LGD działa w następujących obszarach tematycznych:

Problematyka społeczna:

- pomoc rodzinom i osobom w trudnej sytuacji życiowej oraz wyrównywanie szans tych rodzin i osób,
- działalność charytatywna,
- promocja zdrowia i aktywnych form wypoczynku,
- działania na rzecz osób niepełnosprawnych w tym integracja z otoczeniem.

Aktywizacja zawodowa i integracja społeczna:

- promocja zatrudnienia i aktywizacja zawodowa osób pozostających bez pracy i zagrożonych zwolnieniem z pracy,
- działalność wspomagająca rozwój gospodarczy, w tym rozwój przedsiębiorczości,
- działalność wspomagająca rozwój wspólnot i społeczności lokalnych,
- działania na rzecz integracji europejskiej oraz rozwijania kontaktów i współpracy między społecznościami,
- promocja i organizacja wolontariatu,

- działalność wspomagająca technicznie, szkoleniowo, informacyjnie lub finansowo organizacje pozarządowe oraz organizacje i jednostki kościoła katolickiego i innych kościołów i związków wyznaniowych oraz jednostek samorządu terytorialnego,
- promocja obszaru LGD, produktów i usług o charakterze lokalnym i Regionalnym,
- promocja gospodarcza obszaru w tym działania na rzecz rozwoju agroturystyki, turystyki i gastronomii.

Prawa i wolności człowieka i obywatela:

- działalność na rzecz mniejszości narodowych,
- upowszechnianie i ochrona praw kobiet oraz działalność na rzecz równych praw kobiet i mężczyzn,
- upowszechnianie i ochrona wolności i praw człowieka oraz swobód obywatelskich, a także działań wspomagających rozwój demokracji,
- upowszechnianie i ochrona praw konsumentów ,

Nauka, kultura, edukacja i wychowanie:

- podtrzymywanie tradycji narodowej, rozwój świadomości narodowej, obywatelskiej i kulturowej,
- nauka, edukacja, oświata i wychowanie,
- krajoznawstwo oraz wypoczynek dzieci i młodzieży,
- kultura, sztuka, ochrona dóbr kultury i tradycji,
- upowszechnianie kultury fizycznej i sportu,
- ekologia i ochrona zwierząt oraz ochrona dziedzictwa przyrodniczego.

Od stycznia Gmina Lidzbark stara się o dołączenie do **międzynarodowej sieci miast Cittaslow**². W Polsce do tego międzynarodowego stowarzyszenia należy: Barczewo, Bartoszyce, Biskupiec, Bisztynek, Dobre Miasto, Gołdap, Górowo Iławeckie, Kalety, Lidzbark Warmiński, Lubawa, Murowana Goślina, Nidzica, Nowe Miasto Lubawskie, Nowy Dwór Gdański, Olsztynek, Pasym, Prudnik, Rejowiec Fabryczny, Reszel, Ryn. Cittaslow to włosko – angielska zbitka językowa, oznaczająca dosłownie „miasto powolne”. Jest to powstały we Włoszech w 1999 roku ruch mający na celu przeciwstawienie się współczesnym trendom: globalizacji, upowszechnieniu się podobnych wzorców kulturowych czy homogenizacji kształtowania się miast. Wyrazem tego oporu jest kultywowanie różnorodności kulturalnej, ochrona środowiska, a przede wszystkim promocja tradycyjnych lokalnych produktów oraz dążenie do poprawy jakości życia. Za twórcę idei Cittaslow uważa się Paolo Saturniniego, burmistrza miejscowości Greve i Chianti, leżącej nieco na południe od Florencji. Jego pierwsza myśl dotyczyła stworzenia ruchu miast „powolnych” czy „niespiesznych”, propagującego koncepcję dobrego i spokojnego życia codziennego w niewielkich miasteczkach jako przeciwieństwa pośpiechu i stresu, jaki jest udziałem mieszkańców wielkich

² Pismo naukowe "Problemy jakości" czerwiec 2014 artykuł "O jakości życia"

aglomeracji, promowanie lokalnych produktów i usług oraz rezygnację z turystyki masowej na rzecz turystyki zrównoważonej. Jak to się przekłada praktycznie na planowanie rozwoju miast czy miasteczek? Przyjmuje się, że nie oznacza to powolnego rozwoju czy pozostawania w tyle, a używanie nowych technologii do polepszenia standardu życia w miasteczkach, mających stać się idealnym miejscem do życia. Każdy element życia Miasta powinien być modyfikowany zgodnie z zasadami prymatu przyjemności nad zyskiem, jednostki nad urzędem, powolności nad szybkością. Zakłada się przy tym dbałość o środowisko, a więc stosowanie źródeł energii odnawialnej, ograniczanie hałasu, funkcjonalność i dostępność infrastruktury miejskiej oraz przestrzeni publicznej, ze szczególnym naciskiem na rozwój terenów zielonych oraz stref ruchu pieszego, dbałość o stan historycznej zabudowy oraz połączenie ze światem za pośrednictwem dobrze oznakowanych tras zamiast wyłącznie budowania autostrad czy dróg szybkiego ruchu. Promowane są: ekologiczne i lokalne produkty spożywcze, rzemiosło bazujące na lokalnej tradycji, drobne firmy rodzinne, ekologiczne budownictwo, a także duch gościnności i poczucia wspólnoty sąsiedzkiej.

2 Podstawowe informacje charakteryzujące obszar Miasta i Gminy Lidzbark

2.1 Położenie geograficzne

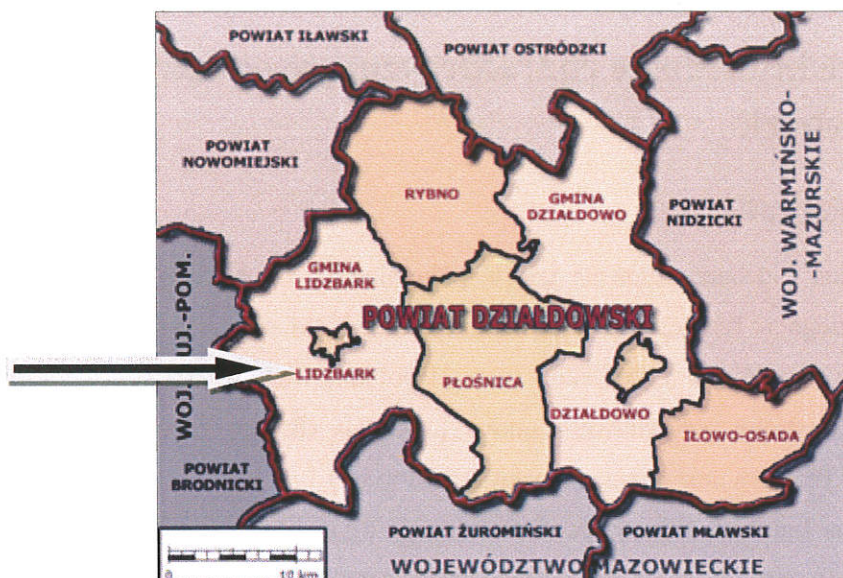
Miasto i Gmina Lidzbark położona jest w południowo – zachodniej części województwa warmińsko – mazurskiego w Powiecie Działdowskim. Graniczy od północnego – zachodu z gminą Grodziczno (Powiat Nowe Miasto Lubawskie) oraz od południowego – zachodu z gminą Górzno (Powiat Brodnicki), od strony południowej z gminą Lubowidz (Powiat Żuromiński), a od strony wschodniej z gminami Płośnica oraz Rybno (Powiat Działdowski).

Miasto i Gmina Lidzbark zajmuje powierzchnię 255,67 km². Jest to druga obszarowo gmina Powiatu Działdowskiego, zajmuje około 26,5 % jego powierzchni.

Do najważniejszych szlaków komunikacyjnych na terenie gminy należą drogi o statusie wojewódzkim: nr 541 Lubawa– Lidzbark – Dobrzyń n/Wisłą oraz nr 544 Brodnica – Lidzbark – Działdowo.

Wzrasta atrakcyjność i konkurencyjność ekonomiczna miasta i gminy w regionie, poprawie ulegają warunki życia mieszkańców miasta i gminy, jest to spowodowane czystym środowiskiem, dobrym stanem infrastruktury technicznej i społecznej. Dokonano również restrukturyzacji funkcjonowania sektora turystycznego miasta i gminy. Nastąpił rozwój i wzbogacenie oferty podmiotów produkcyjnych i usługowych. Zapewniono oryginalną i atrakcyjną ofertę turystyczną wspartą skuteczną promocją miejscowych walorów i lokalnego produktu turystycznego realizowaną dzięki marketingowi, reklamie, współpracy z biurami podróży i agencjami pośrednictwa na rynku turystycznym. Zaznacza się wyraźna poprawa standardów społecznych, technicznych i ekonomicznych, jak również poprawa ładu przestrzennego w aspektach: ekologicznym, społecznych warunkach życia, ekonomicznym, funkcjonalno – organizacyjnym i estetycznym.

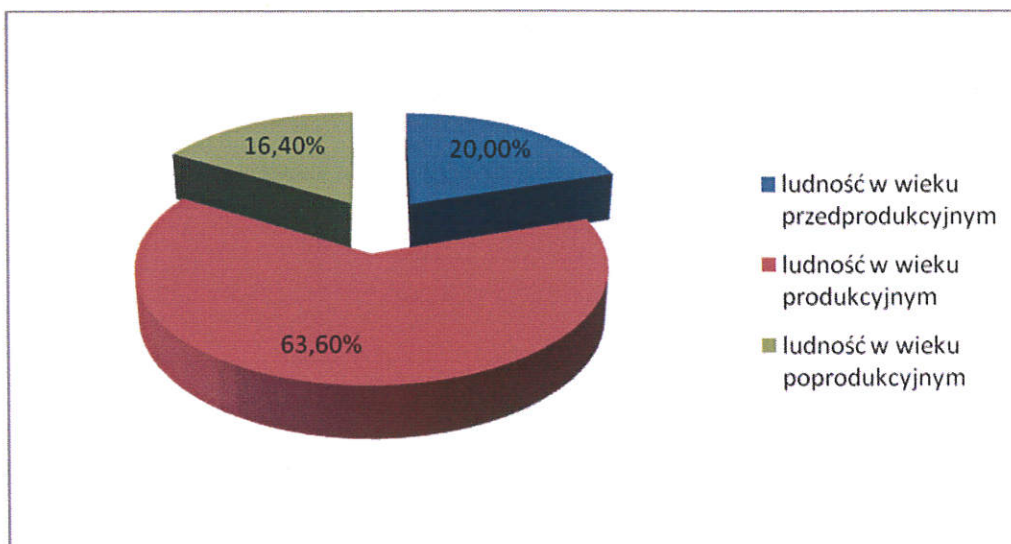

Mapa 2 Położenie gminy miejsko – wiejskiej Lidzbark na tle powiatu działdowskiego

Źródło: http://pl.wikipedia.org/wiki/Powiat_dzia%C5%82dowski

2.2 Sytuacja demograficzna

Gmina Lidzbark jest gminą miejsko - wiejską o powierzchni administracyjnej 25488 ha. Na dzień 31 XII 2013 roku³ zamieszkuje ją faktycznie 14 640 mieszkańców, co czyni z niej drugą najliczniej zamieszkaną gminę powiatu. Na obszarze gminy położone jest miasto Lidzbark oraz 24 sołectwa. Udział ludności w wieku przedprodukcyjnym wynosi 20,0 %, w wieku produkcyjnym 63,6%, poprodukcyjnym 16,4% ogółu ludności zamieszkującej gminę. Graficznym obrazem tej sytuacji jest poniższy wykres.

Wykres 1 Liczba ludności w grupach: przedprodukcyjnej, produkcyjnej i poprodukcyjnej na terenie gminy miejsko – wiejskiej Lidzbark

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z www.stat.gov.pl stan na 31 XII 2013

³ www.stat.gov.pl

2.3 Gospodarka

2.3.1 Gospodarka rolna

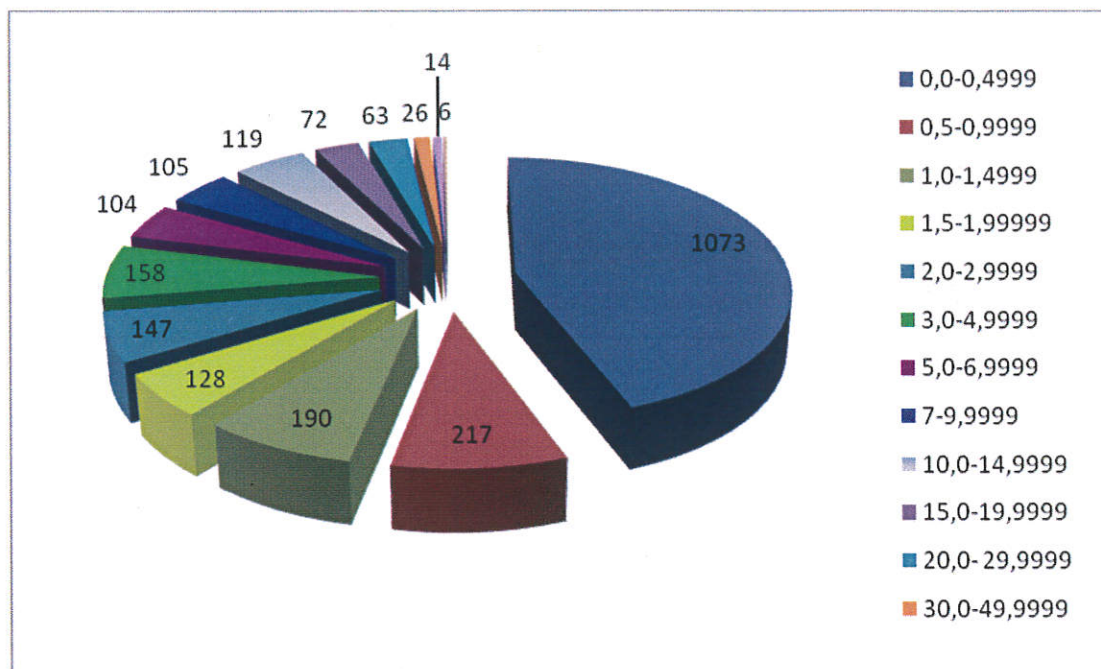
Zgodnie z informacjami z Urzędu Miasta i Gminy Lidzbark na terenie gminy znajduje się łącznie 2422 gospodarstw. Najwięcej gospodarstw – 1073 charakteryzuje się powierzchnią pomiędzy 0,0-0,4999 ha.

Tabela 1 Liczba gospodarstw wg powierzchni na terenie Miasta i Gminy Lidzbark

Zakres powierzchni [ha]	Ilość gospodarstw [szt.]
0,0-0,4999	1073
0,5-0,9999	217
1,0-1,4999	190
1,5-1,9999	128
2,0-2,9999	147
3,0-4,9999	158
5,0-6,9999	104
7-9,9999	105
10,0-14,9999	119
15,0-19,9999	72
20,0- 29,9999	63
30,0-49,9999	26
50,0-99,9999	14
100,0 i powyżej	6
Razem	2422

Źródło: Urząd Miasta i Gminy Lidzbark

Graficznym obrazem danych zawartych w powyższej tabeli jest wykres poniżej.

Wykres 2 Liczba gospodarstw wg powierzchni na terenie Miasta i Gminy Lidzbark

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych przekazanych z Urzędu Miasta i Gminy Lidzbark

Na terenie gminy miejsko – wiejskiej Lidzbark znajdują się gleby w różnych klasach bonitacyjnych. Bonitacja gleby (z łac. *bonus* = dobry) - ocena jakości gleb pod względem ich wartości użytkowej, uwzględniająca żyzność gleby, stosunki wodne w glebie, stopień kultury gleby i trudność uprawy w powiązaniu z agroklimatem, rzeźbą terenu oraz niektórymi elementami stosunków gospodarczych. W zależności od przyjętej bonitacji wartość tą wyraża się w klasach lub punktach. Przeprowadza się ją w celu zakładania jednolitej ewidencji gruntów, będącej podstawą określenia wymiaru podatku gruntowego, scalania gruntów oraz racjonalnego ich wykorzystania na cele nierolnicze. Uwzględnia się następujące kryteria:

- budowa profilu (typ i podtyp gleby, rodzaj, gatunek, miąższość poziomu próchnicznego i zawartość próchnicy, odczyn i skład chemiczny, właściwości fizyczne, oglejenie),
- stosunki wilgotnościowe, uwarunkowane położeniem w terenie,
- wysokość nad poziomem morza.

W oparciu o te kryteria gleby zalicza się do odpowiednich klas bonitacyjnych. Uzupełniającymi czynnikami bonitacji są właściwości otoczenia profilu glebowego i warunki uprawy. W polskim systemie bonitacji gleby wyróżnia się 8 klas gleb gruntów ornych: I, II, IIIa, IIIb, IVa, IVb, V, VI i 6 klas gleb użytków zielonych: I, II, III, IV, V, VI. W skali kraju gleby orne bardzo dobre i dobre (I-II) o powierzchni 3,7%, (IIIa i IIIb) zajmują 18,0%, średniej jakości (IVa i IVb) – 35,2% oraz słabe i bardzo słabe (V i VI) – 37,3% ogólnej powierzchni gruntów ornych, górskie 5%. W ogólnej powierzchni użytków zielonych kraju klasy najniższe (V i VI) stanowią aż 42,6%.

Poniższy opis dotyczy gleb pod gruntami ornymi.

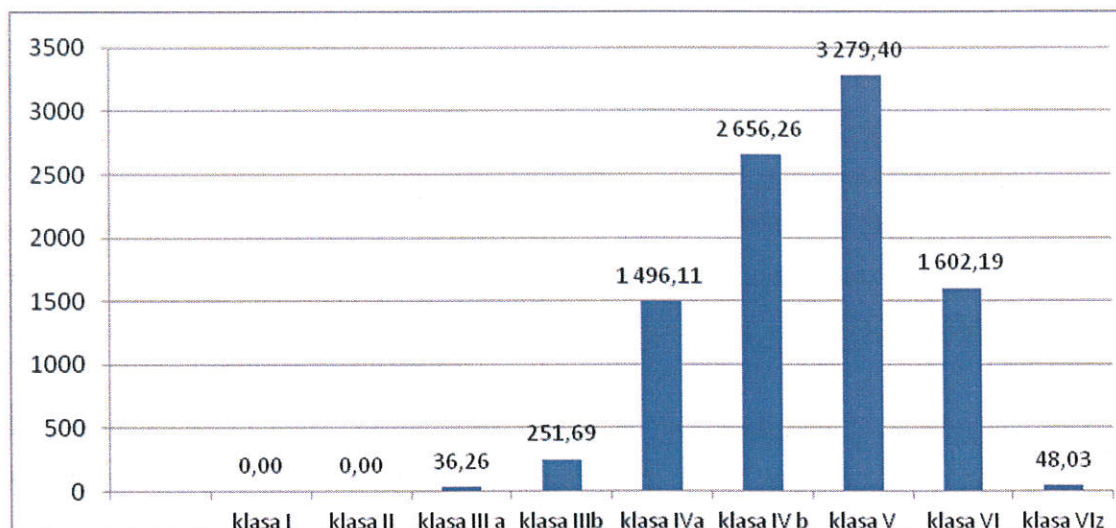
- Gleby klasy I - *gleby orne najlepsze*. Są to: czarnoziemy, rędziny kredowe, gleby brunatne (tylko te bogate w próchnicę), mady. Są to gleby najbardziej zasobne w składniki pokarmowe, łatwe do uprawy (przewiewne, ciepłe, nie zaskorupiające się).
- Gleby klasy II - *gleby orne bardzo dobre*. Mają skład i właściwości podobne (lub nieco gorsze) jak gleby klasy I, jednak położone są w mniej korzystnych warunkach terenowych co powoduje, że plony roślin uprawianych na tej klasie gleb, mogą być niższe niż na glebach klasy I.
- Gleby klasy III (a i b) *gleby orne średnio dobre* - Gleby brunatne, gleby bielcowe. W porównaniu do gleb klas I i II, posiadają gorsze właściwości fizyczne i chemiczne. Odnaczają się dużym wahaniem poziomu wody w zależności od opadów atmosferycznych. Na glebach tej klasy można już zaobserwować procesy ich degradacji.
- Gleby klasy IV (a i b) - *gleby orne średnie*. Plony roślin uprawianych na tych glebach są wyraźnie niższe niż na glebach klas wyższych, nawet gdy utrzymywane są one w dobrej kulturze rolnej. Gleby te są bardzo podatne na wahania poziomu wód gruntowych.
- **Gleby klasy V - *gleby orne słabe*. Do tej klasy należą gleby kamieniste lub piaszczyste o niskim poziomie próchnicy. Są ubogie w substancje organiczne. Do tej klasy zaliczmy również gleby orne słabe położone na terenach nie zmeliorowanych albo takich które do melioracji się nie nadają.**
- Gleby klasy VI - *gleby orne najslabsze*. W praktyce nadają się tylko do zalesienia. Posiadają bardzo niski poziom próchnicy. Próba uprawy roślin na glebach tej klasy niesie ze sobą duże ryzyko uzyskania bardzo niskich plonów.

Sytuację pod względem klas bonitacyjnych w gminie przedstawia poniższa tabela oraz wykres. Wynika z nich, że na terenie gminy przeważają grunty orne klasy V oraz IV a, które stanowią łącznie 63,34 % ogółu gruntów orných w gminie. Na terenie gminy nie występują grunty orne w I i II klasie bonitacji.

Tabela 2 Powierzchnia gruntów orných wg klas bonitacji

Klasa bonitacji	Powierzchnia gruntów orných [ha]
klasa I	0,00
klasa II	0,00
klasa III a	36,26
klasa IIIb	251,69
klasa IVa	1 496,11
klasa IV b	2 656,26
klasa V	3 279,40
klasa VI	1 602,19
klasa VIz	48,03
Razem	9 369,93

Źródło: Urząd Miasta i Gminy Lidzbark

Wykres 3 Grunty orne w gminie wg klas bonitacji [ha]

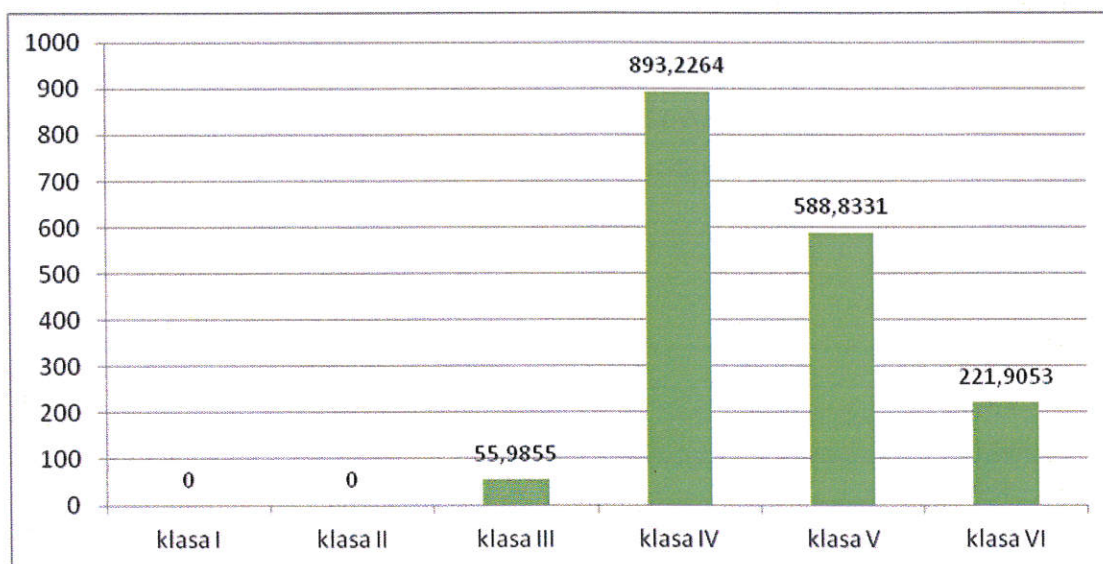
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych przekazanych z Urzędu Miasta i Gminy Lidzbark

Łąki i pastwiska na terenie gminy zamykają się w czterech na sześć możliwych klas bonitacji, są to klasy III, IV, V i VI. Klasa IV stanowi 50,8% ogółu łąk i pastwisk w gminie.

Tabela 3 Klasy bonitacji łąk i pastwisk na terenie gminy

Klasa bonitacji	Łąki i pastwiska [ha]
klasa I	0
klasa II	0
klasa III	55,9855
klasa IV	893,2264
klasa V	588,8331
klasa VI	221,9053
Razem	1759,9503

Źródło: Urząd Miasta i Gminy Lidzbark

Wykres 4 Klasy bonitacji łąk i pastwisk na terenie gminy

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych przekazanych z Urzędu Miasta i Gminy Lidzbark

2.3.2 Gospodarka leśna

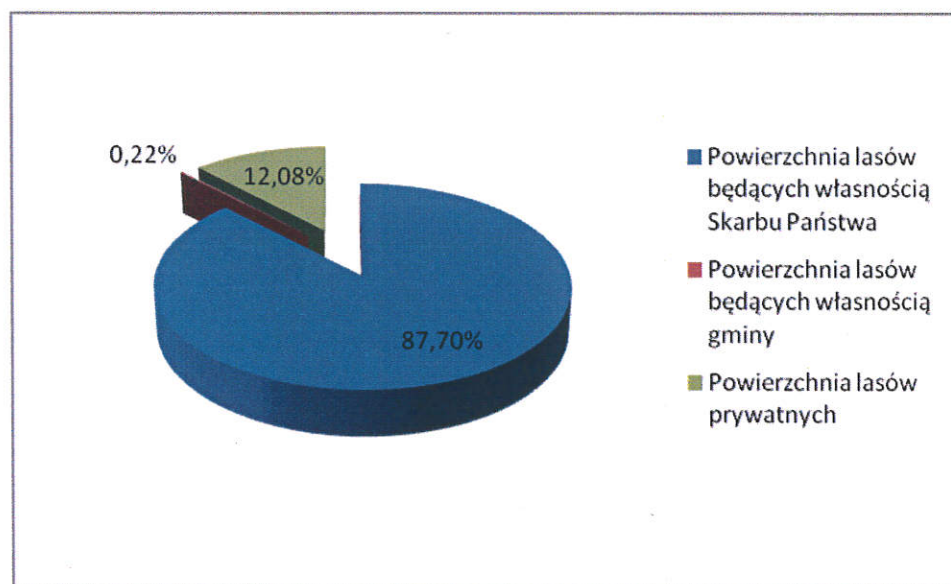
Ogólna powierzchnia lasów na terenie gminy miejsko – wiejskiej Lidzbark na dzień 31.12.2013 r. wynosi 12 136,61ha. Średnia lesistość wynosi 47,60%. W porównaniu lesistość województwa warmińsko - mazurskiego w roku 2013 wg GUS wyniosła 31,0%, a lesistość powiatu działdowskiego 28,9%. Gmina miejsko – wiejska Lidzbark charakteryzuje się więc większą lesistością niż powiat działdowski, czy województwo warmińsko - mazurskie.

Największa część lasów należy do Skarbu Państwa – 87,7 %, lasy prywatne natomiast stanowią 12,08% ogółu lasów, sama gmina miejsko – wiejska Lidzbark jest właścicielem 0,22% ogólnej powierzchni lasów. Zalesienia w roku 2013 wyniosły 8,5 ha i były w całości wykonane w ramach lasów będących własnością prywatną.

Tabela 4 Struktura własności lasów na terenie gminy miejsko – wiejskiej Lidzbark

Powierzchnia lasów ogółem [ha]	12 136,61	100,00%
Powierzchnia lasów będących własnością Skarbu Państwa [ha]	10 643,48	87,70%
Powierzchnia lasów będących własnością gminy [ha]	27,20	0,22%
Powierzchnia lasów prywatnych [ha]	1465,93	12,08%

Źródło: stat.gov.pl

Wykres 5 Struktura własnościowa lasów na terenie gminy miejsko – wiejskiej Lidzbark [%]

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z www.stat.gov.pl stan na 31 XII 2013

Lasy na terenie Miasta i Gminy Lidzbark wchodzą w skład Nadleśnictwa Lidzbark, które dzieli się na trzy obręby: Kostkowo, Lidzbark i Konopaty. W Obrębie Lidzbark dominuje Las

mieszany świeży. Poniższa tabela przedstawia zestawienie siedliskowych typów lasu w Obrębie Lidzbark.

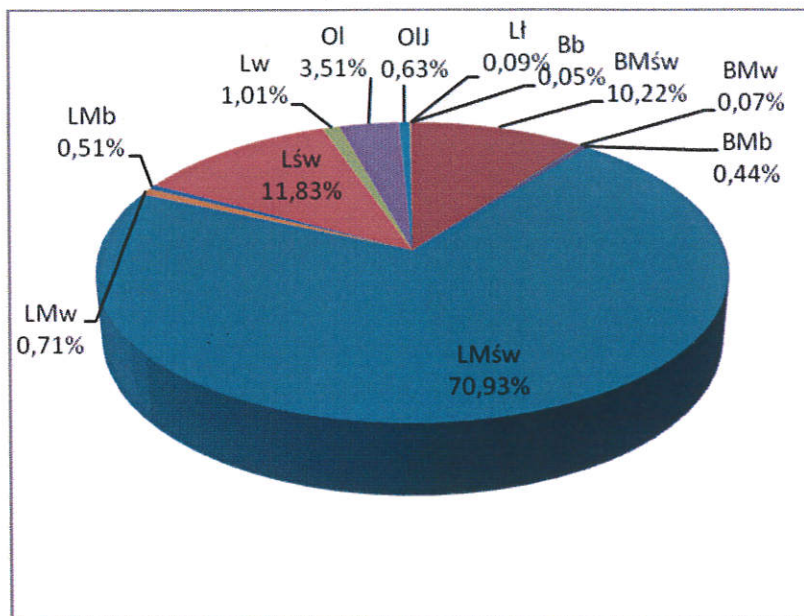
Tabela 5 Udziały procentowe siedliskowych typów lasu w Obrębie Lidzbark

Bb	BMśw	BMw	BMb	LMśw	LMw	LMb	Lśw	Lw	OI	OIJ	Lł	Razem
0,05	10,22	0,07	0,44	70,93	0,71	0,51	11,83	1,01	3,51	0,63	0,09	100

Źródło: Plan Urządzenia Lasu dla Nadleśnictwa Lidzbark (obręby: Kostkowo, Lidzbark, Konopaty) sporządzony na okres od 1 stycznia 2009 r. do 31 grudnia 2018 r. na podstawie stanu lasu w dniu 1 stycznia 2009 r.

Wyjaśnienie skrótów zastosowanych w powyższej tabeli:

- ✓ (Bb) Bór bagienny
- ✓ (BMśw) Bór mieszany świeży
- ✓ (BMw) Bór mieszany wilgotny
- ✓ (BMb) Bór mieszany bagienny
- ✓ (LMśw) Las mieszany świeży
- ✓ (LMw) Las mieszany wilgotny
- ✓ (LMb) Las mieszany bagienny
- ✓ (Lśw) Las świeży
- ✓ (Lw) Las wilgotny
- ✓ (OI) Ols
- ✓ (OIJ) Ols jesionowy
- ✓ (Lł) Las łęgowy

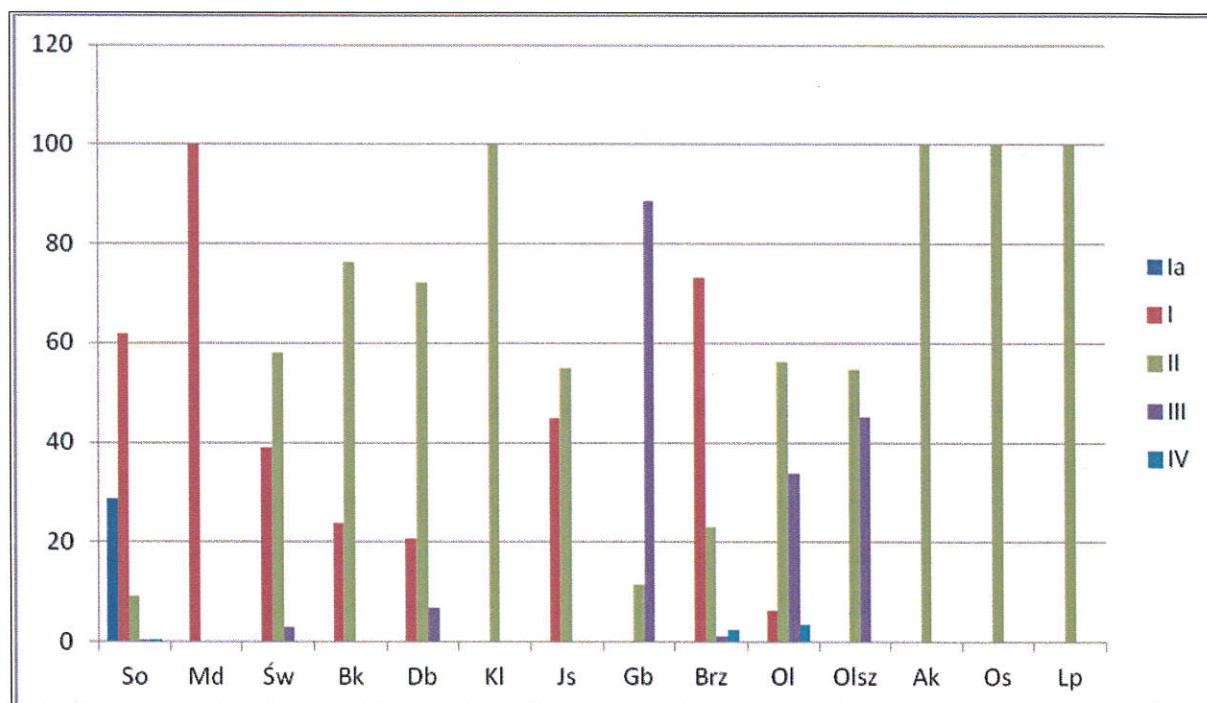
Wykres 6 Udziały procentowe siedliskowych typów lasu w Obrębie Lidzbark

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Planu Urządzenia Lasu dla Nadleśnictwa Lidzbark (obręby: Kostkowo, Lidzbark, Konopaty) sporządzony na okres od 1 stycznia 2009 r. do 31 grudnia 2018 r. na podstawie stanu lasu w dniu 1 stycznia 2009 r.

Tabela 6 Udział procentowy powierzchni drzewostanów na powierzchni leśnej zalesionej według bonitacji i gatunków panujących w Obrębie Lidzbark

Bonitacja	So	Md	Św	Bk	Db	Kl	Js	Gb	Brz	Ol	Olsz	Ak	Os	Lp
Ia	28,79													
I	61,82	100	39,02	23,78	20,81		45		73,3	6,38				
II	9,14		57,97	76,22	72,27	100	55	11,35	23,06	56,24	54,72	100	100	100
III	0,17		3,01		6,92			88,65	1,19	33,89	45,28			
IV	0,08								2,37	3,49				
RAZEM	100	100	100	100	100	100	100	100	99,92	100	100	100	100	100

Źródło: Plan Urządzenia Lasu dla Nadleśnictwa Lidzbark (obręby: Kostkowo, Lidzbark, Konopaty) sporządzony na okres od 1 stycznia 2009 r. do 31 grudnia 2018 r. na podstawie stanu lasu w dniu 1 stycznia 2009 r.

Wykres 7 Udział procentowy powierzchni drzewostanów na powierzchni leśnej zalesionej według bonitacji i gatunków panujących w Obrębie Lidzbark

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Planu Urządzenia Lasu dla Nadleśnictwa Lidzbark (obręby: Kostkowo, Lidzbark, Konopaty) sporządzony na okres od 1 stycznia 2009 r. do 31 grudnia 2018 r. na podstawie stanu lasu w dniu 1 stycznia 2009 r.

W wyniku analizy powyższej tabeli oraz wykresu można powiedzieć, że w przypadku gdy gatunkiem dominującym jest sosna, to aż 61,82 % tego gatunku jest zaliczana do I klasy bonitacji, w przypadku modrzewia 100% drzew stanowi I klasę bonitacji. Brzoza jest również w większości - 73,3% zaliczana do I klasy bonitacji. II klasa bonitacji przeważa wśród następujących gatunków drzew: świerk, buk, dąb, jesion, olcha, olsza, klon w 100%, akacja w 100% , osika w 100%, lipa w 100% jest zaliczana do II klasy bonitacji. III klasa bonitacji przeważa tylko

w przypadku grabu. IV klasa bonitacji występuje w niewielkim procencie w przypadku brzozy i olchy i ośmioprocentowym udziale w przypadku sosny.

2.3.3 Gospodarka wodna

Zasoby wodne Miasta i Gminy Lidzbark tworzą wody powierzchniowe i wody podziemne. Sieć hydrograficzną na terenie gminy tworzą rzeki oraz jeziora. Na terenie gminy Miasta i Gminy Lidzbark płynie: Brynica, Płościanka, Wel, Wkra.

Na terenie Miasta i Gminy Lidzbark znajdują się następujące jeziora.

1. Jezioro położone na terenie miejscowości Bryńsk Szlachecki
2. Jeleń Mały
3. Jeleń Wielki
4. Klonowskie
5. Lidzbarskie
6. Moczydło
7. Piaseczno
8. Piaseczenko
9. Wlecz
10. Zakrocz
11. Zalesie
12. Zwórzno

Temat gospodarki wodnej zostanie omówiony szerzej w rozdziale 3”

2.3.4 Turystyka⁴

Od 1975 roku Lidzbark posiada status miasta turystycznego. Na terenie gminy nie brakuje urokliwych miejsc, a na amatorów turystyki aktywnej czekają trasy rowerowe, piesze i kajakowe. Walory turystyczne Lidzbarka decydują o atrakcyjności turystycznej naszej gminy i stanowią motyw przyjazdu na jej teren. Walorem naszej gminy jest krajobraz, właściwości klimatu, dobre warunki do uprawiania sportów wodnych i turystyki rowerowej, pomniki przyrody, a także cisza, spokój, uprzejmość mieszkańców i wysoki poziom usług turystycznych.

Walory wypoczynkowe stwarzające możliwość regeneracji sił i odpoczynku pozostają w ścisłej zależności od warunków środowiska przyrodniczego. Dotyczy to przede wszystkim terenów Górznieńsko - Lidzbarskiego Parku Krajobrazowego i Welskiego Parku Krajobrazowego, obszarów o niskim stopniu urbanizacji, dobrym klimacie, zapewniającym łatwy kontakt z wodą i lasami. Turystów spragnionych odpoczynku i ciszy czeka promenada nad Jeziorem Lidzbarskim. Walory turystyczne Lidzbarka to czyste powietrze, piękne jeziora, pełne uroku krajobrazy i interesująca

---

⁴ <http://www.lidzbark.pl>

historia. Rozwijająca się baza turystyczna została doceniona przez turystów, którzy w konkursie prasowym w 2012 roku wybrali Lidzbark „Letnią Stolicą Warmii i Mazur”. Fantastycznym miejscem do wypoczynku jest zmodernizowana w 2010 roku nowoczesna plaża miejska nad Jeziorem Lidzbarskim z najdłuższą w Województwie Warmińsko-Mazurskim zjeżdżalnią na świeżym powietrzu i zjeżdżalnia rodzinna (dla małych dzieci) zamontowana w 2015 roku. Trzy zamknięte baseny kąpielowe i dwupoziomowa wieża do skoków to dodatkowe atrakcje wodne w tym miejscu. Bezpieczeństwa korzystających z kąpielisk strzegą w godzinach 10-18 ratownicy WOPR. Na miejscu znajduje się hangar dla kajakarzy i WOPR, 3 boiska do piłki plażowej, piłki siatkowej i parking na 120 miejsc. Do dyspozycji plażowiczów jest bar szybkiej obsługi.

Na szczególną uwagę zasługuje urokliwa rzeka Wel. Jej źródłowym odcinkiem jest niewielki odcinek o nazwie Wkra Wielka, która wypływa z południowych stoków Wzgórz Dylewskich na wysokości 210m n.p.m. w rejonie miejscowości Bartki. Wkra Wielka wpływa do Jeziora Dąbrowa Wielka i dopiero po wypłynięciu z niego nosi nazwę Wel.

Wel do lewobrzeżny dopływ Drwęcy, który jest rzeka pojezierną z charakterystyczną zmianą kierunków biegu. Długość Welu od źródeł ma 95,8 km. Szlak kajakowy rzeka Wel umożliwia poznawanie przyrodniczych, krajoznawczych i kulturowych walorów regionu. Rzeka przepływa przez 9 malowniczych jezior, a w jej dolinie występują liczne mokradła i starorzecza stwarzające korzystne warunki dla bytowania zwierząt i ptaków. Dopływając do Jeziora Lidzbarskiego przepływamy pod 9 mostami drogowymi i jednym wiaduktem kolejowym.

Spływy kajakowe są organizowane przez:

- Kajakiem po Welu Lidzbark www.kajakiempowelu.pl
- Farma Noego Kiełpiny www.farmanoego.com.pl
- Firma Handlowo-Usługowa NEKIN Lidzbark
- Krystyna i Jerzy Grabowscy Lidzbark

Agroturystyka i pola namiotowe

Z dobrodziejstw mazurskiej natury turyści mogą korzystać wypoczywając w gospodarstwach agroturystycznych. Gmina Lidzbark posiada idealne warunki do rozwoju agroturystyki, co daje możliwość wypoczynku bliżej natury. Gospodarstwa agroturystyczne na naszym terenie usytuowane są w okolicach jezior, rzek i lasów dzięki temu pobyt na ich terenie daje możliwość aktywnego wypoczynku. Część z nich ma w swojej ofercie wypożyczalnie sprzętu wodnego i rowerów. Turystów przyciąga także możliwość delektowania się domowymi posiłkami przygotowanymi ze zdrowych produktów pochodzących z gospodarstw właścicieli. Atrakcją jest uczestniczenie w życiu gospodarzy, poznawanie wiejskich obyczajów, kuchni, kultury i historii regionalnej.

Gospodarstwa agroturystyczne i pola namiotowe w gminie Lidzbark:

- Bożena i Ludwik Romanowscy Jeleń,
- Chatka Wiejska Dorota Zalewska Jeleń,

- Gospodarstwo Agroturystyczne Grabowscy Lidzbark,
- Gospodarstwo agroturystyczne „Przy Starym Młynie” Halina i Jan Kamiński Cibórz (pole namiotowe z pełnym zapleczem),
- Iwona Małkowska Jeleń,
- Pole namiotowe Piaseczno.

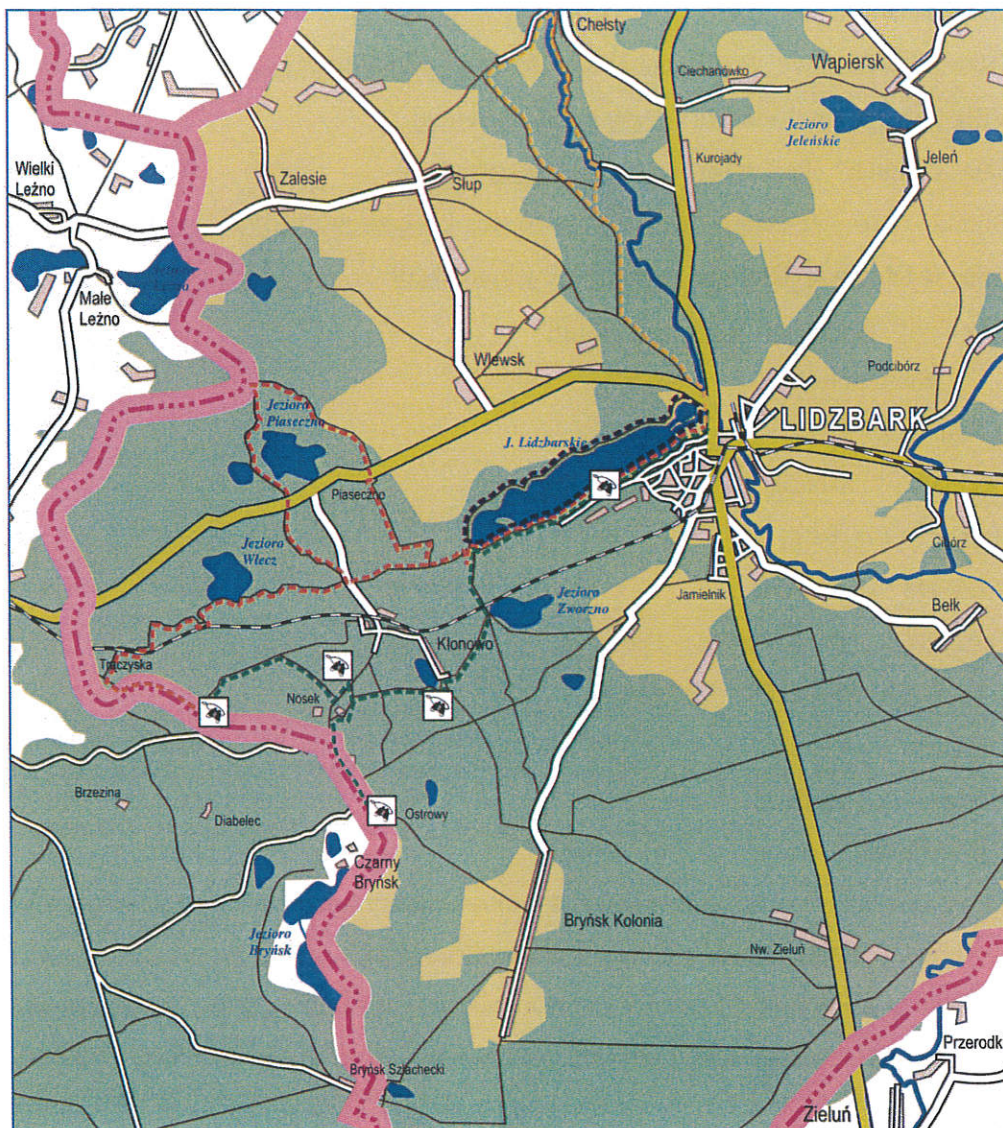
Rowerem po parkach krajobrazowych

Gmina Lidzbark to brama wjazdowa na Warmię i Mazury, usytuowana na terenie Welskiego Parku Krajobrazowego i Górznieńsko-Lidzbarskiego Parku Krajobrazowego. Lasy w naszej gminie stanowią prawie 50% obszaru i są doskonałym miejscem do uprawiania turystyki pieszej i rowerowej, połączonej z obserwacją unikatowych siedlisk ptaków, zwierząt i unikatowych roślin. Oznakowanych tras jest ponad 40km i wiodą one wokół Jeziora Lidzbarskiego i do „Dębu Rzeczpospolitej” i do „Obrazika”. Początek ścieżek znajduje się przy Małym Jeziorku.

Ścieżki rowerowe i piesze na terenie Gminy i Nadleśnictwa Lidzbark:

- ✓ ścieżka rowerowa wokół Jeziora Lidzbarskiego – długość ok. 7,7 km, oznakowana kolorem niebieskim
- ✓ ścieżka rowerowa „Obrazik” – długość ok. 14,5 km oznakowana kolorem czerwonym, (dodatkowa trasa Palikówka – Traczyska – Dąb – 7,6 km)
- ✓ ścieżka rowerowa „Dąb Rzeczpospolitej” – długość ok. 7,6 km ,oznakowana kolorem zielonym – do punktu widokowego Ostrowy – 2,3 km
- ✓ Planowana ścieżka rowerowa „Kurojady” – długość ścieżki ok. 15 km, zostanie oznakowana kolorem żółtym

Osoby zainteresowane historią mogą ruszyć również Szlakiem Władysława Jagiełły i poznać ruchy wojsk krzyżackich oraz polsko – litewsko - ruskich zanim doszło do decydującej bitwy pod Grunwaldem. Gmina Lidzbark to również sploty kajakowe rzeką Wel.

Mapa 3 Ścieżki rowerowe i piesze na terenie Gminy i Nadleśnictwa Lidzbark

Źródło: UMiG Lidzbark

Baza noclegowa

Niezbędnym dla turysty przyjeżdżającego z odległych regionów do Lidzbarka jest możliwość zapewnienia sobie miejsca noclegu. Szczególne znaczenie mają dla niego obiekty związane z usługami noclegowymi, a przede wszystkim usługi hotelowe.

Hotele i pensjonaty:

- Hotel Welski Cibórz www.welski.pl
- Ambrowil Lidzbark www.ambrowil.pl
- Centrum Konferencyjno-Rekreacyjne Wellavil Lidzbark www.wellavil.pl
- Ośrodek Wczasowy Danusia I Lidzbark www.osrodekdanusia.pl
- Ośrodek Kolonijny Danusia II Lidzbark www.kolonienamazurach.pl
- Ośrodek Wypoczynkowy „Dar Serca” Lidzbark www.darserca.pl

- Ośrodek Wczasowy „Lech” Lidzbark www.ow-lech.pl
- Ośrodek Wczasowy „Pod Lipami” Lidzbark www.podlipami.mazury.pl
- Villa Babie Lato Lidzbark www.villababelato.pl
- Sala „Zakątek” Podcibórz www.salazakatek.pl
- Domki Wczasowe Czapla Lidzbark www.domkiwczasowe.idsl.pl
- Pałac w Dłutowie Dłutowo www.palacwdlutowie.pl
- „Wellavil” Kurojady www.wellavil.pl

Gastronomia:

- „Chata” – Lidzbark,
- „Kejbar” – Lidzbark,
- „Poker” – Lidzbark,
- „Przystań” – Lidzbark,
- Restauracja „Hotel Welski” – Cibórz,
- Restauracja „Wellavil” – Kurojady,
- Kleopatra – Lidzbark,
- Biesiadowo Lidzbark,
- Plaża Miejska (czynne w sezonie letnim).

Walory kulturowe (antropogeniczne) to dobra kultury gdzie główną rolę odgrywają zabytki architektury i budownictwa a także pamiętki z okresu historii najnowszej.

Jedną z nich jest Pozycja Lidzbark– umocnienia Pozycji Lidzbarskiej. Nazwę zaczerpnięto od nazwy miejscowości, wokół której zostały wzniesione schrony ją tworzące. Schrony zostały wzniesione przez Wojsko Polskie w okresie bezpośrednio poprzedzającym wybuch drugiej wojny światowej. Pełniły one funkcję strategiczną względem Pozycji Mławskiej (osłaniając ją od zachodu), która została z powodzeniem wykorzystana do obrony Polski przed agresją wojsk niemieckich we wrześniu 1939 r. (bitwa pod Mławą). Plany przewidywały wybudowanie 14 schronów w rejonie Lidzbarka, jednak udało się wznieść tylko 6 z powodu braku wystarczającej ilości budulca.-Pozycja Lidzbark miała za zadanie zabezpieczać od zachodu 20 DP Armii “Modlin” i Pozycję Mławską. Do walk z wykorzystaniem wybudowanych schronów Pozycji Lidzbarskiej nie doszło. Kiedy w dniu 4 września 1939r. wojska niemieckie przerwały linię pod Mławą i Grudziądzem dowódca Nowogródzkiej BK gen. Władysław Anders zarządził wycofanie się z Lidzbarka w kierunku Warszawy.

Na terenie gminy znajdują się też liczne zabytki tj.:

- Zespół dworsko-folwarczny i młyn wodny w Chelstach z XIX w.
- Zespół pałacowo-parkowy w Dłutowie z XIX w.

- Istnienie parafii pw. Św. Wawrzyńca w Dłutowie datuje się na 1280 r. W XIII – XIV w. Dłutowo uzyskało prawa miejskie, potwierdzone w 1532 r. nadaniem statutu i herbu. W 1576 r. znajduje się w spisie miast, ale już w 1578 r. funkcjonuje jako wieś. W 1994 r. decyzją Urzędu Rady Ministrów z dn. 21 grudnia 1994 r. nazwę Dłutowo zastąpiono nazwami: Stare Dłutowo – Wieś i Nowe Dłutowo – Wieś. W 1401 r. biskup płocki Jakub Korzkwi ufundował tu drewniany kościół, który spłonął w 1658 r. W 1693 r. z inicjatywy ks. K. Rudzińskiego wzniesiono nowy, także drewniany kościół pw. Św. Wawrzyńca. Z zachowanych materiałów wizytacyjnych z 1775 r. wynika, że istniały w nim trzy ołtarze: główny ze św. Wawrzyńcem oraz obrazem Jezusa i Matki Bożej 1774 r., prawy z wizerunkiem św. Anny i lewy z obrazem Niepokalane Poczęcie Matki Bożej. Na wyposażeniu świątyni znajdowała się m.in. nowa monstrancja, puszki, kielichy i ornaty. Wymienia się także hojnych donatorów, do których należeli właściciele ziemscy Dłutowscy: Michał pan na Zdrojku i Dłutowie, Łukasz z Nieborza, Stanisław i Jan oraz Mikołaj Narzyński z Ratowa. Sto lat później podniszczony kościół rozebrano i od 1894 r. rozpoczęto budowę nowego. Inicjatorem budowy kościoła był ks. W. Miecznikowski, fundatorem L. Wrontowski, a projekt wykonał Stefan Szyller. Konsekracji kościoła pw. Św. Anny dokonano w 1905 r. świątynia znajduje się w centrum Dłutowa. Niedaleko kaplicy pochowani są uczestnicy powstania styczniowego. We wsi odkryto wczesnośredniowieczne cmentarzysko rządowe
- Murowany młyn wodny w Kurojadach z XX w.
- Kościół parafialny pod wezwaniem. św. Wawrzyńca w Kiełpinach z XVIII w. Pierwszy drewniany kościół pobudowany w XIV w. został rozebrany i zastąpiony nowym, także drewnianym, a konsekrowanym w 1543 r. przez biskupa Tiedemana Giesego. W XVII w. kościół spłonął, a parafię zlikwidowano. Dopiero w 1745 r. oddano do użytku nowy kościół pod wezwaniem św. Wawrzyńca. Pobudowano go w tym samym miejscu, gdzie stały dwie poprzednie świątynie. Jego konsekracji dokonał biskup chełmiński Andrzej Stanisław Załuski. Fundamenty i mury kościoła wykonano z kamieni polnych. W 1823 r. kościół podano generalnemu remontowi oraz dobudowano drewnianą wieżę. W 1865 r. zbudowano przed kościołem drewnianą dzwonnice i przeniesiono tam dzwony wieży kościelnej. Prawdopodobnie w tym samym czasie został przebudowany portal główny i chór muzyczny. W 1908 r. Kiełpiny stały się znowu siedzibą parafii. W czasie okupacji hitlerowskiej aresztowano ks. proboszcza Alfonsa Mechlina. W tym czasie opiekę nad parafią przejął ks. Alfons Tissler. Dzięki jego staraniom naprawiono w 1942 r. m.in. dach kościoła. Parafia nie miała swojego proboszcza aż do 1954 r. W związku z rosnącą liczbą wiernych i dzięki staraniom ks. Pawła Ossowskiego w latach 1959 – 1960 kościół rozbudowano, przedłużając budynek o 11 m od strony północnej. Z kolei od południa dodano niewielkie pomieszczenie przy zakrystii. W 1989 r. przeprowadzono kapitalny remont świątyni. Kościół

pw. św. Wawrzyńca zbudowany jest na planie prostokąta z kamienia polnego. Drewniana konstrukcja wieży jest oszalowana, bez otworów, z żaluzjami z trzech stron, zwieńczona iglicą w formie ostrosłupa, dach pokryto dachówką. Duży kwadratowy korpus podzielono dwoma parami drewnianych słupów, tworząc trzy nawy i wydzielając małą kruchtę. W świątyni znajdują się organy w oprawie neoklasycyzmu z 1888 r. Ołtarz jest mały, kamienny. Nad tabernakulum wisi drewniany krzyż z drewnianą Pasyjką, która pierwotnie znajdowała się na przydrożnym krzyżu we wsi Rynek. Podczas II wojny światowej krzyż ten został usunięty przez Niemców, natomiast pasyjkę ukryli parafianie. W 1989 r. przekazał ją do kościoła Stanisław Jędrzejewski. Na ołtarzach bocznych zamieszczono figurę gipsową Matki Bożej i Najświętsze Serce Jezusa. Na szczególną uwagę zasługują: wykuta w granicie kropielnica z XVI w., srebrne cyborium z XVII w., złożona monstrancja z 1818 r. oraz obraz św. Józefa wykonany przez Józefa Müllera z 1909 r. Przy kościele znajduje się cmentarz z zabytkowymi nagrobkami, a niedaleko niego budynek po byłym zajęździe z okresu międzywojennego.

- Zespół dworsko-folwarczny oraz gorzelnia i szkoła we Wlewsku z XIX w.
- Układ zabudowy wsi Bryńsk (z przykładami tradycyjnego budownictwa wiejskiego) z XIX w.
- Kościół parafialny pw. św. Wojciecha w Lidzbarku z XIV w. Kościół p.w. św. Wojciecha to najstarszy zachowany obecnie lidzbarski kościół. Wzniesiono go w 1752 r. na fundamentach wcześniejszego, drewnianego kościoła, który spłonął. Murowana świątynia p.w. św. Wojciecha na przestrzeni lat ulegała wielokrotnemu zniszczeniu m.in. w czasie kampanii napoleońskiej w 1806 r., podczas I wojny światowej, w czasie wojny polsko-bolszewickiej czy w sierpniu 1920 r. Nie oszczędziła jej także II wojna światowa. Wyposażenie barokowe pochodzi z XVIII w. Warto zwrócić uwagę m.in. na rzeźby św. Pawła, św. Piotra i św. Wojciecha w ołtarzu głównym. Od 2004 r. w kościele znajdują się relikwie św. Wojciecha.
- Kościół ewangelicko-augsburski w Lidzbarku z XIX w. Klasycystyczny kościół, usytuowany na wzgórzu zwanym Górką, został zbudowany z cegły w latach 1828-1829. Od południa wznosi się dwukondygnacyjna, czworoboczna wieża. Jest on wierną kopią kościółka w Poczdamie, który Wilhelm III zlecił wybudować jako dar dla królowej. Kościółek ten zaprojektował Karl Friedrich Schinkel. Stojący obok kościoła budynek domu kancelaryjnego powstał w 1898 r. Od 1979 r. kościół jest pod wezwaniem „Jezusa Żyjącego. Nad wejściem znajduje się napis „Dom Boży”. W 1967 roku kościół został wpisany do rejestru zabytków.
- Cmentarz wojenny w Lidzbarku
- Fragment murów obronnych i baszty zamkowej z XIV w.

2.3.5 Przemysł

Na terenie Miasta i Gminy Lidzbark przeważają jednostki gospodarcze należące do sektora prywatnego. Liczba osób prowadzących działalność gospodarczą w latach 2011-2013 ulega systematycznemu wzrostowi. Wzrosła liczba spółek handlowych oraz stowarzyszeń i organizacji społecznych. Zmalała natomiast liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą. Do najważniejszych podmiotów gospodarczych na terenie Miasta i Gminy Lidzbark należą między innymi:

1. SE-DA Sp. z o.o. Lidzbark,
2. H+H Sp. z o.o. Lidzbark
3. Dąb Wel s.j. Lidzbark
4. EC Capital Sp. z o.o. Lidzbark
5. Relax s.j. Klonowo
6. „Wolność” Meblarska Sp. z o.o. Lidzbark
7. Spółdzielnia Mleczarska Lidzbark,
8. PHU Jupiter Lidzbark
9. PPH Skórcpol Lidzbark
10. Karwel Stare Dłutowo
11. PPHU POLDREW Sp. z. o.o. Lidzbark
12. Handel Produkcja Usługi „Karlo” Lidzbark
13. Artryb Sp. z o. o. Nick
14. Masarnia Lidzbark
15. Zakład Stolarski J. Makówka, Bełk, Lidzbark
16. Piekarnia GS Samopomoc Chłopska Lidzbark
17. Stacja Paliw ul. Główny Dworzec Lidzbark
18. Stacja Paliw ul. Lubawska Lidzbark
19. Stacja Paliw Cibórz

Tabela 7 Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w rejestrze REGON wg sektorów własnościowych na terenie gminy miejsko – wiejskiej Lidzbark

Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w rejestrze REGON wg sektorów własnościowych	Liczba jednostek gospodarczych Rok 2011	Liczba jednostek gospodarczych Rok 2012	Liczba jednostek gospodarczych Rok 2013
Ogółem	874	872	890
Sektor publiczny			

Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w rejestrze REGON wg sektorów własnościowych	Liczba jednostek gospodarczych Rok 2011	Liczba jednostek gospodarczych Rok 2012	Liczba jednostek gospodarczych Rok 2013
Podmioty gospodarki narodowej ogółem	39	39	36
Państwowe i samorządowe jednostki prawa budżetowego ogółem	20	20	17
Spółki handlowe	2	2	2
Sektor Prywatny			
Podmioty gospodarki narodowej ogółem	835	833	854
Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	694	676	686
Spółki handlowe	30	39	44
Spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego	7	8	8
Spółdzielnie	15	16	15
Fundacje	0	0	1
Stowarzyszenia i organizacje społeczne	29	32	33

Źródło: www.stat.gov.pl

**Tabela 8 Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w rejestrze Regon wg sekcji PKD
2007 na terenie Miasta i Gminy Lidzbark**

Lp.	Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w rejestrze REGON wg sekcji PKD		Liczba jednostek gospodarczych
			Rok 2013
1.	Sekcja A	Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybnictwo	61
2.	Sekcja C	Przetwórstwo przemysłowe	61
3.	Sekcja E	Dostawa wody; gospodarowanie ciekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	2
4.	Sekcja F	Budownictwo	134
5.	Sekcja G	Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	251
6.	Sekcja H	Transport i gospodarka magazynowa	43
7.	Sekcja I	Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	24
8.	Sekcja J	Informacja i komunikacja	16
9.	Sekcja K	Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	15
10.	Sekcja L	Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	51
11.	Sekcja M	Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	40
12.	Sekcja N	Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	20
13.	Sekcja O	Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	11
14.	Sekcja P	Edukacja	34
15.	Sekcja Q	Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	43
16.	Sekcja R	Działalność związana z kulturą,	14

Lp.	Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w rejestrze REGON wg sekcji PKD		Liczba jednostek gospodarczych
			Rok 2013
		rozrywką i rekreacją	
17.	Sekcja S i T	Pozostała działalność usługowa Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby	53
Ogółem			890

Źródło: www.stat.gov.pl

Analizując ilość jednostek gospodarczych pod względem podziału wg sekcji PKD 2007 widzimy, że najwięcej jednostek gospodarczych spośród 890 działających na terenie Miasta i Gminy Lidzbark działa w sekcji G (Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle), a następnie w sekcji F (Budownictwo).

2.3.6 Rynek pracy

Wg danych GUS na terenie Miasta i Gminy Lidzbark pracujących to 1978 osób w tym 1035 mężczyzn i 946 kobiet. Osób bezrobotnych w roku 2013 było 1674 z czego 918 to były kobiety, a 756 mężczyźni. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym to 18,0%, utrzymuje się tu trend wzrastający od roku 2007 w którym udział ten wynosił 12%. Do największych zakładów przemysłowych należą zakłady wspomniane w pkt. 2.3.5.

3 Ocena aktualnego stanu środowiska Miasta i Gminy Lidzbark

3.1 Zasoby wodne

3.1.1 Wody powierzchniowe

3.1.1.1 Stan aktualny

Pod względem hydrograficznym rzeki występujące na terenie gminy należą do dwóch dorzeczy. Rzeka Wel znajduje się w dorzeczu Wisły, a rzeka Wkra w dorzeczu Bugu. Pomiędzy rzeką Wel a Wkrą przebiega z południowego zachodu na północny wschód dział wodny II rzędu. Przecina on południową i centralną część Gminy Lidzbark.

Tabela 9 Zestawienie rzek na terenie Miasta i Gminy Lidzbark

Nazwa rzeki/dł.	Charakterystyka
Wkra/6,295 km	<p>Wkra jest rzeką III rzędu, prawobrzeżnym dopływem Narwi. Jej długość wynosi 249,1 km, w tym w granicach województwa warmińsko-mazurskiego – około 70 km. Zlewnia zajmuje powierzchnię 5 322,1 km². Bieg rzeki Wkry podzielony jest na 3 odcinki o różnych nazwach:</p> <p>górnny bieg – Nida, od źródeł do ujścia Szkotówki, środkowy bieg – Działdówka, od ujścia Szkotówki do ujścia Swojęcianki, dolny bieg – Wkra, od ujścia Swojęcianki do ujścia do Narwi.</p> <p>Rzeka bierze początek w zmeliorowanych bagnach na wschód od jeziora Kownatki w okolicach miejscowości Januszkowo. Dolina rzeki w wielu miejscach pocięta jest gęstą siecią rowów melioracyjnych i występują tu liczne doły potorfowe. Wkra jest typowym nizinny ciekim charakteryzującym się niewielkimi spadkami (średnio poniżej 0,5 ‰).</p>
Wel/31,622 km	<p>Wel jest rzeką III rzędu, największym lewostronnym dopływem Drwęcy. Za odcinek źródłowy rzeki Wel uznawany jest niewielki ciek o nazwie Wkra Wielka, który wypływa z południowych stoków Wzgórz Dylewskich na wysokości 210 m n p m, w rejonie miejscowości Bartki. Ciek ten wpływa do jeziora Dąbrowa Wielka i dopiero wypływając z niego nosi nazwę Wel. Całkowita długość rzeki Wel wynosi 95,8 km. Powierzchnia zlewni wynosi 799,1 km². Jej długość na terenie powiatu działdowskiego wynosi 57,1 km (od km 34 + 400 do km 91 + 500). Rzeka Wel ma generalnie przebieg południkowy. Przy czym od źródeł do Ciborza (koło Lidzbarka), płynie w kierunku południowo-zachodnim, po czym zmienia bieg na północno-</p>

	zachodni i w okolicach miejscowości Bratian znajdującej się już poza obszarem powiatu działdowskiego wpada do Drwęcy.
Płościczanka/0,800 km	Płościczanka jest lewostronnym dopływem Welu o długości 15,7 km i powierzchni zlewni 92,0 km ² . Obszar źródliskowy rzeki położony jest w rejonie miejscowości Rutkowice. Płościczanka wpada do Welu w rejonie miejscowości Koty. Dolina rzeki jest obszarem stosunkowo płaskim o niewielkich deniwelacjach. W bezpośrednim sąsiedztwie rzeki w terasie zalewowej występują gleby utworzone z torfowisk.
Brynica/6,736 km	Rzeka będąca lewostronnym dopływem Drwęcy. Wypływa w rejonie jezior Bryńskich, w pobliżu leśniczówki <i>Bryńsk Szlachecki</i> . Brynica jest osią hydrograficzną, a zarazem główną rzeką Górznieńsko-Lidzbarskiego Parku Krajobrazowego. Jest to lewobrzeżny dopływ Drwęcy o długości 23,1 km (18 km w granicach GLPK), powierzchnia dorzecza wynosi 290 km ² . W odcinku środkowym płynie w głębokim jarze gdzie znajduje się rezerwat Jar Brynicy. Spadek na tym odcinku wynosi 5,39‰, rzeka przypomina tu rwący potok górski. Średni jej spadek wynosi 1,65‰. Brynica ma trzy lewobrzeżne dopływy: Górzanka Dzierżążnia oraz Pissę i jeden prawobrzeżny dopływ, rzekę Samionkę, która wpada do Brynicy tuż przed ujściem rzeki do Drwęcy. Ponadto jest intensywnie zasilana wodami podziemnymi od 18,8 km biegu rzeki, gdzie przepływa przez rozległe obniżenie wyścielane torfami i namułami. Spadek wynosi tu tylko 0,9‰. W dolnym biegu, aż do ujścia Brynica jest uregulowana (<i>Kanał Brynica</i>). Głębokość rzeki wynosi od 0,8 m do 1,8 m. Szerokość od 3 m do 8 m, tuż przed ujściem do Drwęcy, w okolicach <i>Szańców Szwedzkich</i> .

Źródło: Program Ochrony Środowiska dla Miasta i Gminy Lidzbark na lata 2004-2007 z perspektywą na lata 2008-2011

KLASYFIKACJE WÓD

Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 22 października 2014 r. w sprawie sposobu klasyfikacji stanu jednolitych części wód powierzchniowych oraz środowiskowych norm jakości dla substancji priorytetowych (Dz.U.2014.1482) określa sposób klasyfikacji stanu jednolitych części wód powierzchniowych, w tym:

1) sposób klasyfikacji:

a) elementów fizykochemicznych, biologicznych i hydromorfologicznych, w oparciu o wchodzące w ich skład wskaźniki jakości, dla poszczególnych kategorii jednolitych części wód, uwzględniający różne typy wód powierzchniowych,

b) stanu ekologicznego jednolitych części wód powierzchniowych w ciekach naturalnych, jeziorach lub innych zbiornikach naturalnych, wodach przejściowych oraz wodach przybrzeżnych, uwzględniający klasyfikację elementów, o których mowa w lit. a,

c) potencjału ekologicznego jednolitych części wód powierzchniowych sztucznych i silnie zmienionych, uwzględniający klasyfikację elementów, o których mowa w lit. a,

d) stanu chemicznego jednolitych części wód powierzchniowych i środowiskowe normy jakości dla substancji priorytetowych określonych w przepisach wydanych na podstawie art. 38d ust. 4 ustawy z dnia 18 lipca 2001 r. - Prawo wodne oraz dla innych zanieczyszczeń, służące klasyfikacji tego stanu.

Punkty monitoringowe zlokalizowane są na zamknięciach zlewni tzw. jednolitymi częściami wód (JCW). Monitoring prowadzi się w sposób umożliwiający ocenę ich stanu oraz ilościowe ujęcie czasowej i przestrzennej zmienności parametrów biologicznych, hydromorfologicznych, fizykochemicznych i chemicznych .

Tabela 10 Ocena stanu jednolitych części wód rzecznych badanych w roku 2013 na terenie Miasta i Gminy Lidzbarsk

Lp	Nazwa ocenianej jcw	Kod ocenianej jcw	Nazwa reprezentatywnego punktu pomiarowo-kontrolnego	Silnie zmieniona lub sztuczna jcw (T/N)	Program monitoringu (MD, MO lub MB)	Klasa elementów biologicznych	Klasa elementów hydromorfologicznych	Klasa elementów fizykochemicznych (grupa 3.1 - 3.5)	Klasa elementów fizykochemicznych - specyficzne zanieczyszczenia syntetyczne i niesyntetyczne (3.6)	STAN / POTENCJAŁ EKOLOGICZNY	STAN CHEMICZNY	STAN W PPK MONITORINGU OBSZARÓW CHRONIONYCH	STAN jcw
1	Wiel. od Dopł. z Miłostajek do Dopł. spod Mroczna	PLRW20001928659	Wiel. - Trzcin	T	MD	II	II	II	II	DOBRY	DOBRY	DOBRY	DOBRY
2	Płościzanka	PLRW200018286569	Płościzanka - powyżej ujścia do Wii, Kory	N	MO	II	I	II		DOBRY			

Źródło: http://www.wios.olsztyn.pl/index.php?option=com_content&view=category&layout=blog&id=64&Itemid=130

W roku 2013 żadne jezioro na terenie Miasta i Gminy Lidzbark nie było objęte monitoringiem WIOŚ Olsztyn.

Tabela 11 Wykaz jezior na terenie Miasta i Gminy Lidzbark

Nazwa jeziora	Powierzchnia [ha]	Objętość [tys. m ³]	Głębokość [m]		Długość linii brzegowej [m]
			średnia	maksymalna	
Jezioro położone na terenie miejscowości Bryńsk Szlachecki	25,6	54,0	1,5	2,5	Bd
Jeleń Mały	5,3	71,52	1,3	1,6	542
Jeleń Wielkie	31,3	422,4	1,3	1,6	3 200
Klonowskie	7,2	97,2	1,5	2,6	740
Lidzbarskie	121,8	12 229,2	10,1	25,5	7 550
Moczydło	3,5	104,0	3,0	8,0	Bd
Piaseczno	25,6	1 948,7	6,4	12,5	2 400
Piaseczenko	5,21	17,0	1,0	4,0	Bd
Wlecz	24,8	2 680,1	10,8	26,0	2 050
Zakrocz	11,1	244,2	1,7	4,5	1 340
Zalesie	5,8	73,24	1,3	2,6	Bd
Zwórzno	18,7	860,2	4,0	11,6	2 040

Źródło: UMiG Lidzbark

Część z wymienionych jezior zlokalizowana jest w obrębie parków krajobrazowych Welskiego oraz Górznieńsko – Lidzbarskiego. W granicach Welskiego Parku Krajobrazowego znajdują się jeziora: Lidzbarskie, Jeleń, Zakrocz. W granicach Górznieńsko – Lidzbarskiego Parku Krajobrazowego znajdują się jeziora: Zwórzno, Piaseczno, Piaseczenko, Wlecz. Zdecydowana większość jezior jest pochodzenia polodowcowego, głównie typu rynnowego. Najczęściej są one długie i wąskie o stromych brzegach, znacznych głębokościach i o niewyrównanym dnie.

Tabela 12 Charakterystyka wybranych jezior na terenie Miasta i Gminy Lidzbark

Lp.	Nazwa jeziora	Charakterystyka
1	Jeleń	Jezioro eutroficzne z okresowo występującymi obfitymi zakwitami glonów. Dno jest muliste i piaszczysto-muliste. Roślinność zanurzona słabo wykształcona. Jezioro jest dobrze dostępne. Od strony Jelenia wygodny dojazd bezpośrednio nad brzeg jeziora. Dużo pomostów różnej wielkości. Najbliższe otoczenie to pola uprawne, łąki, niewielki kompleks leśny z głównym udziałem drzewostanu sosnowego. Brzegi pagórkowate, łagodnie schodzące do wody. Od strony zachodniej podmokłe i bagniste, od wschodniej bagna i torfowiska (Rezerwat Bagno Koziana).

Lp.	Nazwa jeziora	Charakterystyka
		Bezpośrednio nad brzegiem wąski pas olch z małym udziałem brzozy i wierzby. Wokół brzegów szeroki pas roślinności szuwarowej (trzcina, pałka, oczeret). Jest to przepływowy, wydłużony zbiornik ułożony równoleżnikowo. Istnieje połączenie niewielkim ciekim z Jeleniem Małym.
2.	Lidzbarskie	Należy do zbiorników eutroficznych, czyli bogatych w substancje odżywcze. Zakwity glonów. Podlega silnej antropopresji. Wokół jeziora znajduje się kilka ośrodków wypoczynkowych strefa przybrzeżna, cechuje się zwykle typowym, strefowym układem roślinności wodnej i szuwarowej - roślinność o liściach zanurzonych, roślinność o liściach pływających, szuwary właściwe, turzycowiska. Często nie dochodzi do rozwoju wszystkich stref roślinności. Jezioro znajduje się na terenie Welskiego Parku Krajobrazowego. Przez zbiornik przepływa rzeka Wel. Do jeziora dopływa rzeczka Zwórznianka, która łączy je z jez. Zwórzno. Istnieje połączenie z jez. Markowym. Zbiornik długi na 3,5 km.
3.	Piaseczno	Okresowo występują masowe zakwity glonów. Dno jest Piaszczyste. Roślinność zanurzona słabo rozwinięta. Dobrze dostępne od strony południowej. Istnieje kilka drewnianych pomostów wędkarskich. Większy pomost i miejsce do cumowania przy południowym brzegu od strony Piaseczna. Najbliższe otoczenie to bory sosnowe i grądy. Nad brzegiem dominuje olcha z niewielkim udziałem brzozy i wierzby. Roślinność szuwarowa uboga. Miejscami brzegi porastają turzyce, ponikło, jeżogłówka i trzcina. Jezioro jest długie na 0,9 km i szeroki na 0,6 km. Zbiornik znajduje się na terenie Welskiego Parku Krajobrazowego, na wysokości 134 m n.p.m
4.	Piaseczenko	Dno jest muliste i torfowe. Przy brzegach występują nymfeidy (grązel, grzybienie). Średnio dostępne ze względu na torfowiska i miejscami podmokły teren. Najbliższe otoczenie to bory świeże i mieszane. Brzegi są pagórkowate, łagodnie schodzące do wody, miejscami podmokłe. Wokół jeziora szeroki pas torfowisk przejściowych i wysokich. Długość jeziora wynosi 0,4 km a szerokości 0,29 km.

Lp.	Nazwa jeziora	Charakterystyka
5.	Wlecz	<p>Miejscami dno gwałtownie opada do głębokości kilku metrów. Jest piaszczyste i piaszczysto muliste. Poniżej kilkunastu metrów głębokości brak roślin i bardzo uwodniona gytia jest unoszona w postaci pagórków przez gaz produkowany w osadach. Roślinność zanurzona (głównie ramienice) porasta dno do kilku metrów głębokości praktycznie na całej powierzchni fito litoralu. Jezioro dobrze dostępne. Nad brzeg prowadzi leśna droga biegnąca przy leśniczówce. Najbliższe otoczenie to grądy i bory mieszane. Brzegi są pagórkowate, miejscami stromo schodzące do wody. Roślinność szuwarowa słabo rozwinięta. Dominuje trzcina, pałka i jeżogłówka. Nad brzegiem występuje wąski pas olchy. Jezioro ma regularny kształt. Jego długość wynosi 0,75 km a szerokość 0,63 km. W południowo-zachodniej części jest jeden odpływ, który uchodzi do rzeki Brynicy.</p>
6.	Zakrocz	<p>Jezioro znajduje się na terenie Welskiego Parku Krajobrazowego. Przez zbiornik przepływa rzeka Wel. Rozwinięta roślinność podwodna</p>
7.	Zwórzno	<p>Z jeziora wypływa niewielka rzeczka Zwórznianka, która łączy jezioro Zwórzno z jez. Lidzbarskim. Najbliższe otoczenie stanowią lasy.</p>

Źródło: <http://jezioro.com.pl>

3.1.1.2 Zagrożenia

GUS podaje ładunki zanieczyszczeń w ściekach po oczyszczeniu w roku 2013:

- BZT₅ (Biochemiczne Zapotrzebowanie Tlenu) 1495 kg/rok,
- ChZT (Chemiczne Zapotrzebowanie Tlenu) 17342 kg/rok,
- Zawiesina 4485 kg/rok.

W porównaniu z rokiem 2012 pierwsze dwa wskaźniki uległy zmniejszeniu, wzrosła natomiast ilość zawiesiny ogólnej. Na stan czystości wód może negatywnie wpływać działalność związana z produkcją rolną, a zwłaszcza stosowanie nawozów sztucznych i środków chemicznej ochrony roślin. Zagrożeniem dla wód, a zwłaszcza wód podziemnych może być również nieprawidłowa utylizacja odpadów, a w szczególności tych odpadów, które zawierają różnego rodzaju niebezpieczne związki toksyczne.

3.1.1.3 Wnioski

Wody płynące na terenie Miasta i Gminy Lidzbark zgodnie z wynikami badań WIOŚ to II klasa czystości. W celu zmniejszenia zanieczyszczeń wód powierzchniowych zostanie uporządkowana gospodarka wodno – ściekowa – patrz punkt 9.2 Program zadaniowy

3.1.2 Stan środowiskowy wód podziemnych

Stan środowiskowy wód podziemnych w Polsce przedstawiany jest za pomocą trzech wskaźników⁵:

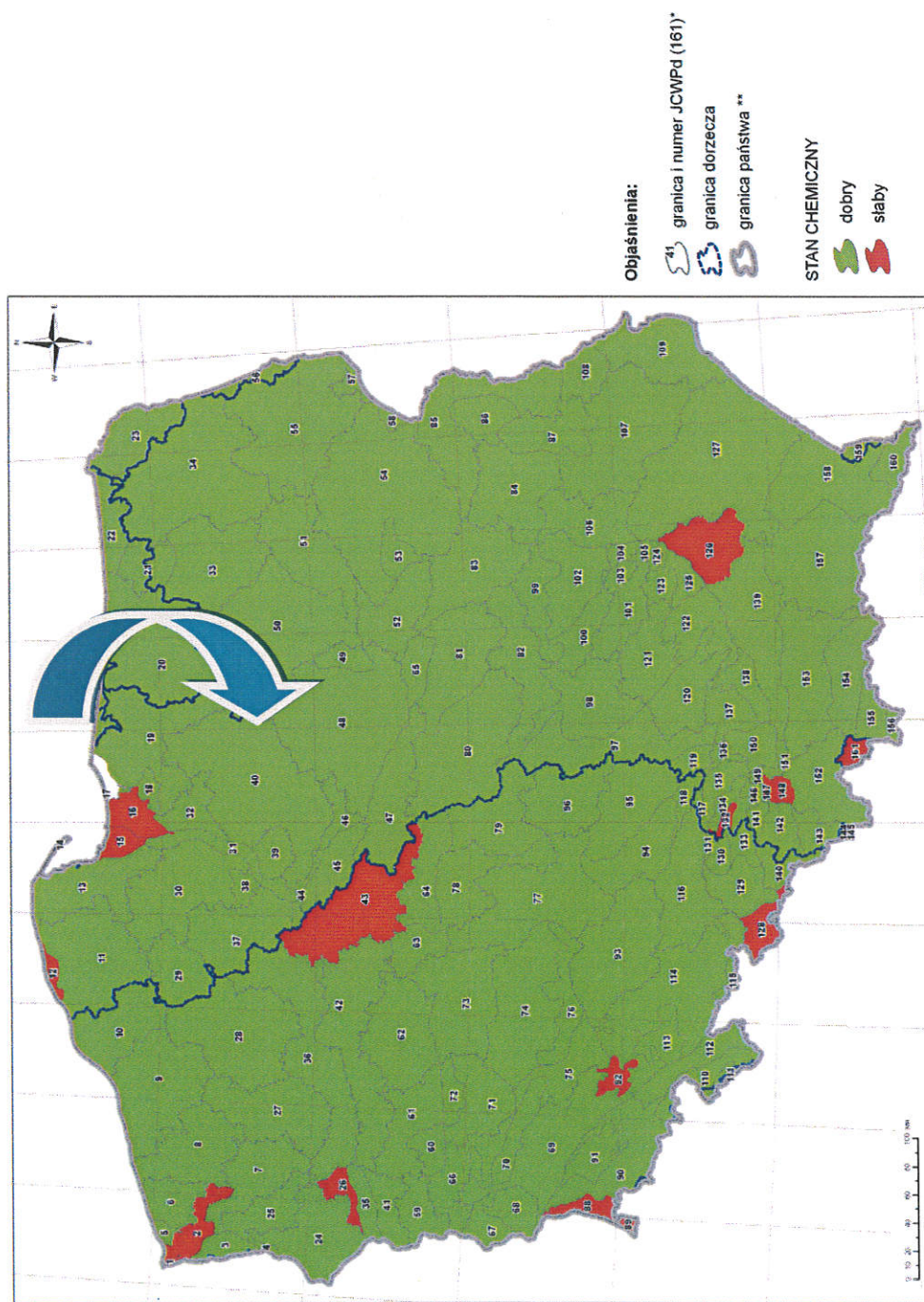
Wskaźnika jakości chemicznej wód podziemnych ilustruje wyniki oceny stanu chemicznego wód podziemnych wykonanej na podstawie monitoringu chemicznego PMS. Wyrażany jest w procentach powierzchni kraju, gdzie jakość wód podziemnych spełnia wymogi kryteriów środowiskowych składu chemicznego, tzn. stan chemiczny wód podziemnych nie przekracza stężeń progowych dobrego stanu wód podziemnych, określonych w Rozporządzeniu Ministra Środowiska z 23 lipca 2008 r. Wartość wskaźnika jest aktualizowana raz w roku, z rocznym opóźnieniem.

Wskaźnika stanu zasobów wód podziemnych ilustruje wyniki oceny zasobów wód podziemnych wykonanej na podstawie analizy zasobów wód podziemnych dostępnych do zagospodarowania oraz wielkości poboru wód. Wyrażany jest w procentach powierzchni kraju, gdzie nie stwierdzono nadmiernego szczypania zasobów wód podziemnych; wartość wskaźnika jest aktualizowana raz w roku, z dwuletnim opóźnieniem.

Wskaźnika położenia zwierciadła wody podziemnej ilustruje aktualne jego położenie względem stref stanów wód; informuje w jakim procencie punktów sieci obserwacyjno – badawczej wód podziemnych, w analizowanym okresie czasu, zwierciadło (lub wydajność źródeł) znajdowało się w strefie stanów (wydajności źródeł) wysokich i średnich; wartość wskaźnika jest aktualizowana raz na kwartał.

⁵ <http://www.psh.gov.pl/stan-srodowiskowy-wod-podziemnych-w-polsce2.html>

Miasto i Gmina Lidzbark znajduje się w obrębie JCWPd 40 i JCWPd 48. Badania stanu chemicznego wód były przeprowadzane w roku 2010, stan chemiczny wód podziemnych był dobry.

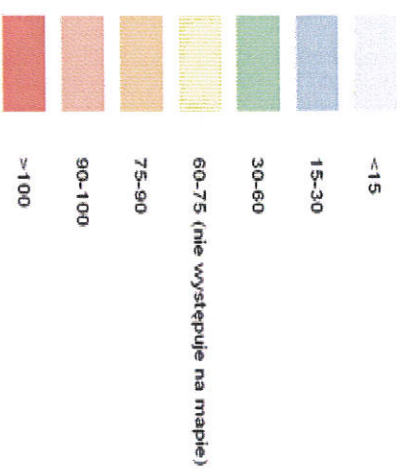
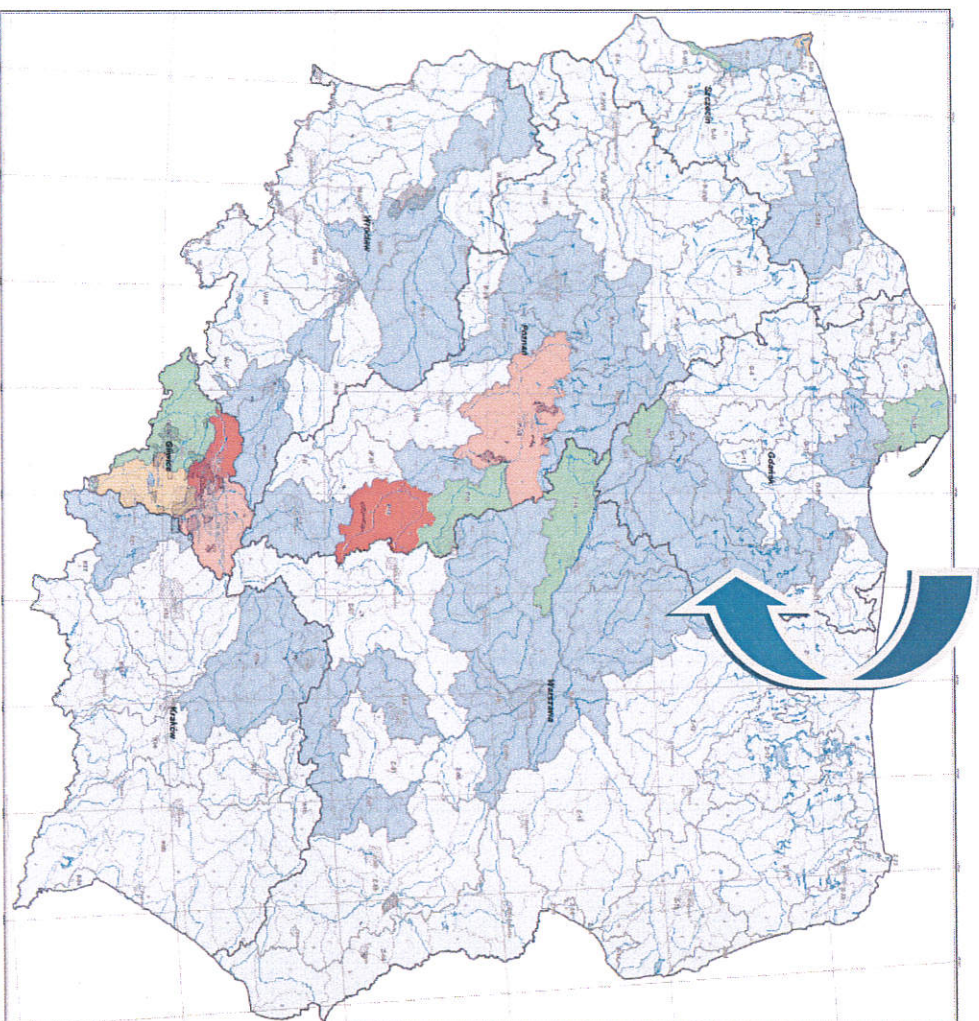

Mapa 4 Ocena stanu chemicznego wód podziemnych na rok 2010

Źródło: <http://www.psh.gov.pl/plik/id.6585.jpg>

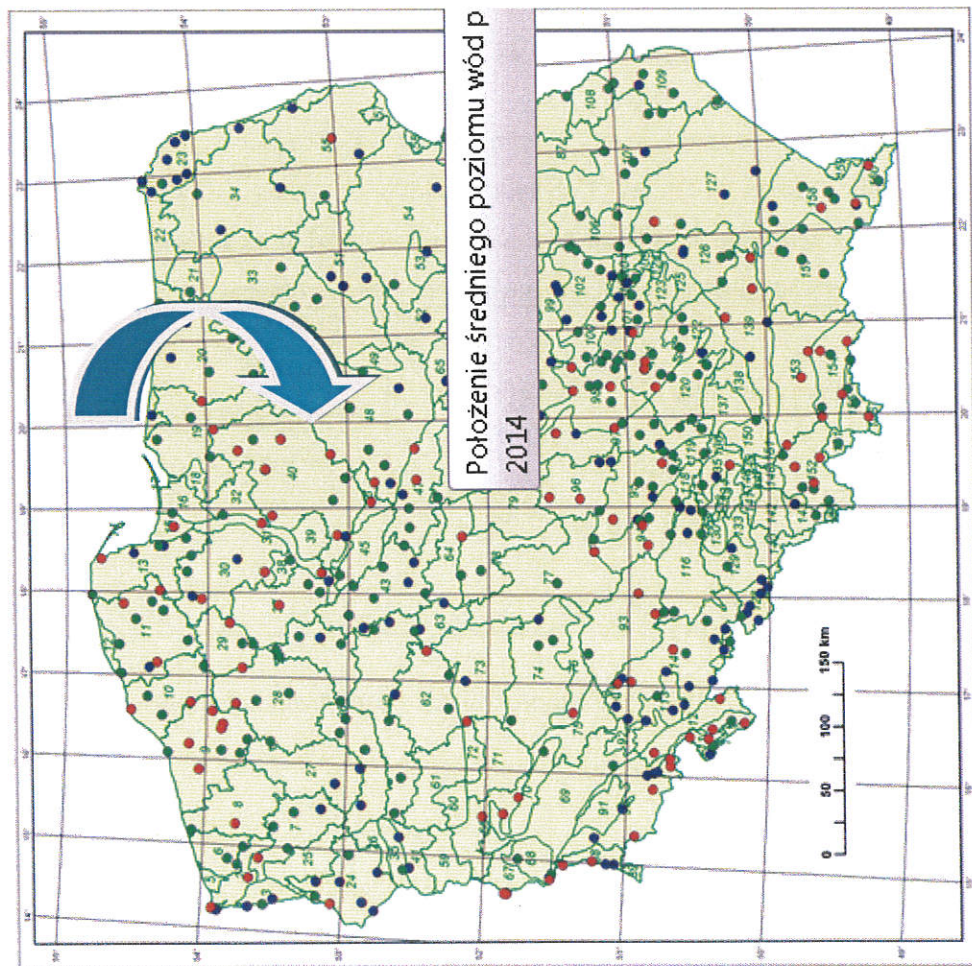
Miasto i Gmina Lidzbark znajduje się na obszarze o niskim stopniu wykorzystania zasobów wód podziemnych (15-30%) oraz wysokich rezerwach wód podziemnych, co obrazuje poniższa mapa.

Mapa 5 Stopień wykorzystania dostępnych do zagospodarowanie zasobów wód podziemnych w Polsce (analiza w obszarach zlewni bilansowych).

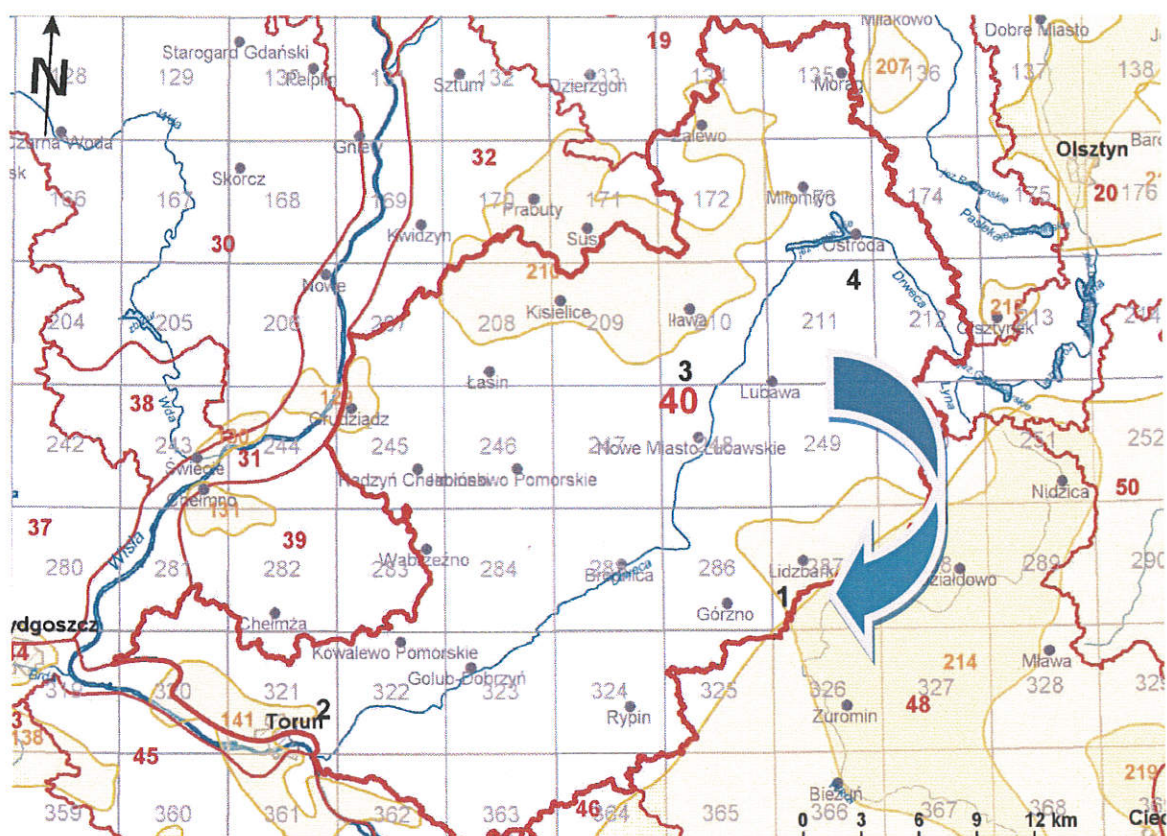
Zródło: <http://www.psh.gov.pl/pliki/id.6582.jpg>

Mapa 6 Położenie średniego poziomu wód podziemnych w II kwartale roku hydrogeologicznego 2014 r.

Źródło http://www.psh.gov.pl/stan-srodowiskowy-wod-podziemnych-ch-w-polsce2_strona_2.html

Mapa 7 Jednolita część wód podziemnych nr 40 i 48

Źródło: http://www.psh.gov.pl/plik/id.4815.v.artikul_3746.pdf

Miasto i Gmina Lidzbark znajduje się w ramach Jednolitej części wód podziemnych nr 40 oraz nr 48. Na terenie Miasta i Gminy Lidzbark znajdują się dwa Główne Zbiorniki Wód Podziemnych: GZWP 214 w ramach JCWPd nr 40 i w ramach JCWPd nr 48 fragment GZWP 215.

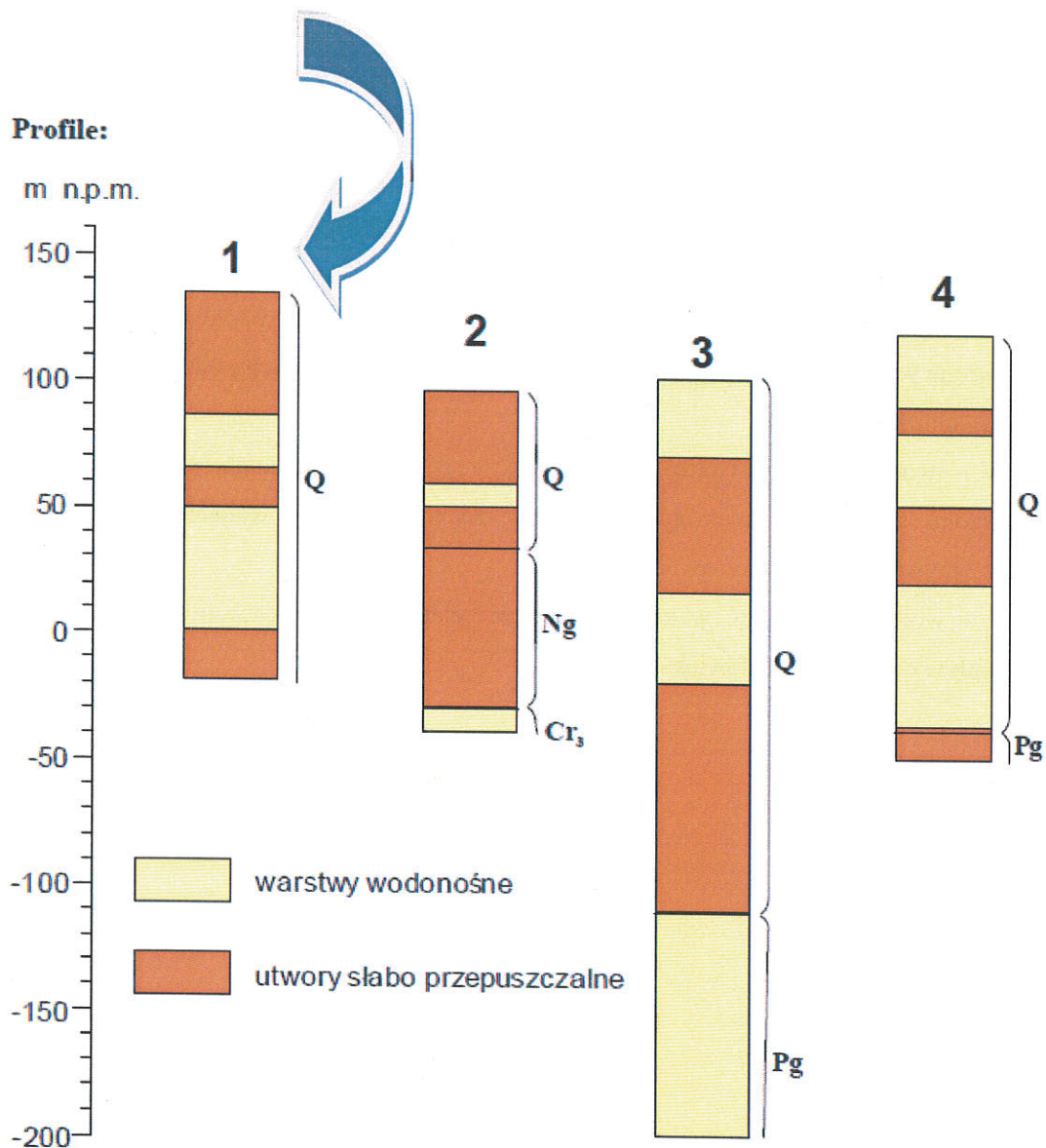
Tabela 13 Główne zbiorniki wód podziemnych na terenie Miasta i Gminy Lidzbark

Numer zbiornika	Nazwa zbiornika	Wiek utworów	Szacunkowe zasoby dyspozycyjne tys. m ³ /dobę	Średnia głębokość ujęcia
214	Zbiornik Działdowo	Q _{MK}	300	100
215	Subniecka Warszawska	Tr	250	160

Q_{MK}-utwory czwartorzędowe w utworach międzymorenowych i w dolinach kopalnych

Tr utwory trzeciorzędowe

Q – wody porowe w utworach piaszczystych

Ng – wody porowe w utworach piaszczystych

Pg – wody porowe w utworach piaszczystych

Cr – wody szczelinowe w utworach węglanowych

Zużycie wody na 1 mieszkańca w gospodarstwach domowych w Mieście i Gminie Lidzbark w roku 2013 wynosiło 27,7 m³ a w roku 2012 27,2 m³, wzrosło się więc o 0,5 m³.

Klasyfikacja elementów fizykochemicznych stanu wód podziemnych obejmuje pięć następujących klas jakości wód podziemnych:

- Klasa I – wody bardzo dobrej jakości, w których:

a) wartości elementów fizykochemicznych są kształtowane wyłącznie w efekcie naturalnych procesów zachodzących w wodach podziemnych i mieszczą się w zakresie wartości stężeń charakterystycznych dla badanych wód podziemnych (tła hydrogeochemicznego)

b) wartości elementów fizykochemicznych nie wskazują na wpływ działalności człowieka

- Klasa II – wody dobrej jakości, w których:

a) wartości niektórych elementów fizykochemicznych są podwyższone w wyniku naturalnych procesów zachodzących w wodach podziemnych

b) wartości elementów fizykochemicznych nie wskazują na wpływ działalności człowieka albo jest to wpływ bardzo słaby

- Klasa III – wody zadowalającej jakości, w których wartości elementów fizykochemicznych są podwyższone w wyniku naturalnych procesów zachodzących w wodach podziemnych lub słabego wpływu działalności człowieka

- Klasa IV – wody niezadowalającej jakości, w których wartości elementów fizykochemicznych są podwyższone w wyniku naturalnych procesów zachodzących w wodach podziemnych oraz wyraźnego wpływu działalności człowieka

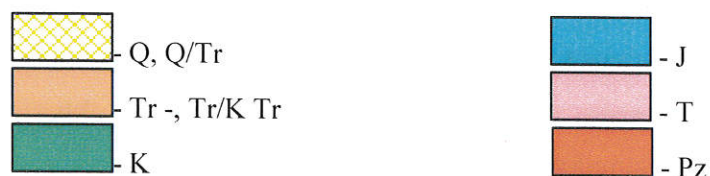
- Klasa V – wody złej jakości, w których wartości elementów fizykochemicznych potwierdzają znaczący wpływ działalności człowieka.

3.1.2.1 Zagrożenia

Wody podziemne należące do zasobów naturalnych, coraz bardziej zagrożone są zanieczyszczeniami z powierzchni ziemi. Konieczna jest ich szczególna ochrona, gdyż są to zasoby nieodnawialne. W szczególności niezbędna jest ochrona znacznych obszarów, pod którymi znajdują się Główne Zbiorniki Wód Podziemnych. W Polsce jest ich około 180, a obszar ich obejmuje ponad 52% powierzchni kraju.

Mapa 8 Główne zbiorniki wód podziemnych (wg Atlasu Hydrogeologicznego Polski, 1995)

Q - czwartorzęd

Podstawowym zagrożeniem wód podziemnych są zanieczyszczenia przenikające z powierzchni ziemi, zanieczyszczeń gruntu, przenikania wód powierzchniowych czy wód opadowych zawierających zanieczyszczenia znajdujące się w powietrzu. W miejscach, gdzie brak jest dostatecznej izolacji poziomu wodonośnego, następuje szybka wymiana wód, a tym samym przemieszczanie zanieczyszczeń.

3.1.2.2 Wnioski

Wpływ na stan wód podziemnych w gminie ma:

- chemizacja rolnictwa (nadmierne stosowanie nawozów mineralnych i środków ochrony roślin).
- dzikie wysypiska śmieci
- zanieczyszczone wody powierzchniowe (infiltracja do warstw wodonośnych),
- zanieczyszczenia atmosfery (opad pyłów i gazów imitowanych do atmosfery, kwaśne deszcze),
- nieszczelne zbiorniki ściekowe,
- szlaki komunikacyjne o dużym natężeniu ruchu.

3.2 Powietrze atmosferyczne

3.2.1 Emisja, emisja niska i imisja

3.2.1.1 Stan aktualny

Na poziom stężeń zanieczyszczeń w powietrzu mają wpływ wielkość napływowej i lokalnej emisji zanieczyszczeń do powietrza, warunki klimatyczne i topografia terenu. Głównymi źródłami zanieczyszczeń do atmosfery na terenie Miasta i Gminy Lidzbark podobnie jak i na terenie całego powiatu działdowskiego są rozproszone źródła emisji z sektora komunalno – bytowego, a także zanieczyszczenia komunikacyjne związane z ruchem pojazdów na drogach występujących na terenie Miasta i Gminy Lidzbark wymienionych w rozdziale 3.5.8 Komunikacja i transport.

Substancjami zanieczyszczającymi, mającymi największy udział w emisji zanieczyszczeń, pochodzącymi z procesów spalania energetycznego są: tlenki azotu (NO-NO₂), dwutlenek siarki (SO₂), tlenek węgla (CO) i pyły.

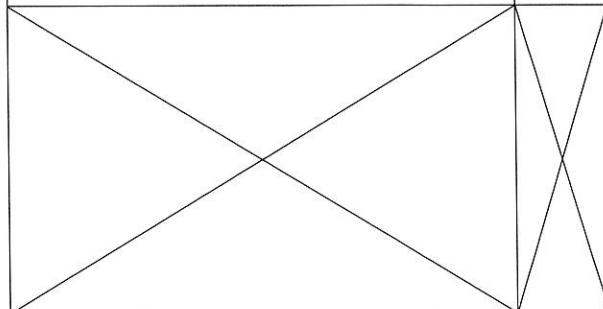
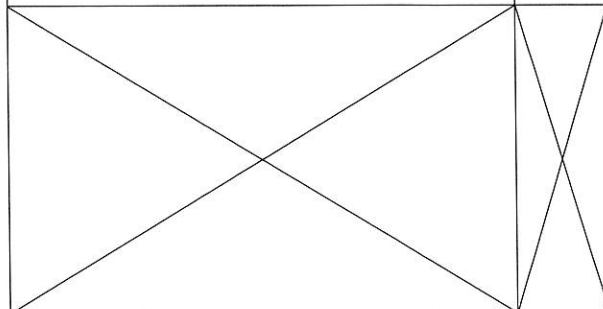
Od środków transportu największy udział w emisji mają: tlenek węgla (CO), tlenki azotu (NO-NO₂) i benzen (C₆H₆).

Na terenie województwa warmińsko – mazurskiego wydzielono 3 strefy dla których dokonuje się oceny jakości powietrza: miasto Olsztyn, miasto Elbląg, strefa warmińsko – mazurska. Miasto i Gmina Lidzbark jest zaliczana więc do strefy warmińsko – mazurskiej.

Tabela 14 Klasyfikacja strefy warmińsko – mazurskiej z uwzględnieniem kryteriów określonych w celu ochrony zdrowia dla poszczególnych zanieczyszczeń powietrza za rok 2014

Lp.	Nazwa zanieczyszczenia	Poziom dopuszczalny i /lub docelowy oraz czas uśredniania stężeń	Klasa strefy dla poszczególnych czasów uśredniania stężeń	Klasa strefy
1	Dwutlenek azotu NO₂ tlenki azotu tworzą się w reakcji azotu i tlenu we wszystkich procesach spalania. Głównym źródłem dwutlenku azotu jest komunikacja samochodowa i energetyka.	Poziom dopuszczalny 1 godzina Poziom dopuszczalny rok	A A	A
2	Dwutlenek siarki SO₂ głównym źródłem dwutlenku siarki są paleniska przemysłowe i domowe, spalające paliwa stałe, zwłaszcza węgiel kamienny (zawierający siarkę) w celach energetycznych. Wysokie stężenia SO ₂ są notowane w okresie od października do marca.	Poziom dopuszczalny 1 godzina Poziom dopuszczalny 24 godziny	A A	A
3	Tlenek węgla CO Tlenek węgla otrzymuje się przez niecałkowite utlenianie węgla (półspalanie gazu np. ziemnego) lub reakcję węgla z parą wodną. Jest składnikiem ważnych gazów technicznych: miejskiego, generatorowego, syntezowego, wodnego. Wykorzystywany jako reduktor do wydzielenia metali z ich tlenków.	Poziom dopuszczalny 8 godzin	A	A
4	Benzen C₆H₆ głównym źródłem zanieczyszczenia benzenem jest transport drogowy. Powstaje w wyniku niepełnego spalania paliw wysokooktanowych. Innymi źródłami tego zanieczyszczenia są między innymi lakiernie i wszelkiego rodzaju zakłady stosujące w procesie produkcyjnym różnego rodzaju rozpuszczalniki lub inne rodzaje Lotnych Związków Organicznych	Poziom dopuszczalny rok	A	A
5	Pył PM10 Drobną pył zawieszony PM10 (particulate matter) jest mieszaniną substancji organicznych i nieorganicznych zawierającą substancje toksyczne, takie jak wielopierścieniowe	Poziom dopuszczalny 24 godziny	C	C

<p>węglowodory aromatyczne (m.in. benzo(a)piren, metale ciężkie oraz dioksyny i furany). Pył przedostaje się do organizmu przede wszystkim przez drogi oddechowe lub pośrednio przez układ pokarmowy, kiedy spożywana jest skażona żywność (szczególnie dotyczy to metali ciężkich). Stwierdzono, że cząstki o średnicach większych od 10 µm zatrzymują się w górnych odcinkach dróg oddechowych, skąd są wydalane. Pył zawieszony PM10 przenika do płuc, ale się tam nie akumuluje, może akumulować się w górnych odcinkach dróg oddechowych. Grupą szczególnie narażoną na negatywne oddziaływanie pyłów są osoby starsze, dzieci i osoby cierpiące na choroby dróg oddechowych i układu krwionośnego.</p>	<p>Poziom dopuszczalny rok</p>	<p>C</p>	
<p>Pył PM2,5 Pył zawieszony PM2,5 (particulate matter) jest mieszaniną substancji organicznych i nieorganicznych. Do atmosfery emitowany jest jako zanieczyszczenie pierwotne powstające w wyniku procesów antropogenicznych i naturalnych oraz jako zanieczyszczenie wtórne, powstające w wyniku przemian dwutlenku siarki, dwutlenku azotu, amoniaku, lotnych związków organicznych i trwałych związków organicznych.</p> <p>Pył PM2,5 jest również zanieczyszczeniem transgranicznym, transportowanym na odległość do 2500 km. W powietrzu może pozostawać przez wiele dni lub tygodni, a sedymentacja i opady nie usuwają go z atmosfery.</p> <p>Pył zawieszony PM2,5 przenika do najgłębszych partii płuc, gdzie jest akumulowany, stanowiąc poważny czynnik chorobotwórczy, osiada na ściankach pęcherzyków płucnych utrudniając wymianę gazową, powodują podrażnienie naskórka i śluzówki, zapalenie górnych dróg oddechowych oraz wywołując choroby alergiczne, astmę, nowotwory płuc, gardła i krtani</p>	<p>Poziom dopuszczalny rok</p>		<p>A</p>
<p>6</p>	<p>Poziom docelowy rok</p>		<p>A</p>

7	<p>Benzo(a)piren BaP Występują w dymie podczas spalania niecałkowitego, m.in. w dymu tytoniowego (dym z 1 papierosa zawiera 0,16 µg tej substancji), smogu, powstającego w wyniku niskiej emisji, głównie wskutek spalania śmieci (najczęściej tworzyw sztucznych).. Z powodu obecności w dymie, benzopireny dostają się do żywności podczas wędzenia potraw. Duża ilość benzopirenów, ok. 1,5%, znajduje się w smole pogazowej.</p>	Poziom docelowy rok		C
8	<p>Arsen As źródła antropogeniczne arsenu to uboczną emisję w wyniku procesów wydobycia i hutnictwa rud metali nieżelaznych spalanie paliw kopalnianych (głównie węgla brunatnego i kamiennego)</p>	Poziom docelowy rok		A
9	<p>Kadm Cd Znaczne ilości kadmu zawierają rudy cynku i paliwa kopalne (np. węgiel kamienny). W wyniku ich wydobycia i przetwarzania jego znaczne ilości uwalniają się do atmosfery, hydrosfery i gleb. Kadm jest pierwiastkiem niezwykle toksycznym (wielokrotnie bardziej niż arsen)</p>	Poziom docelowy rok		A
10	<p>Nikiel Ni Emisja niklu do powietrza to wynik spalania paliw, zwłaszcza węgla, produktów ropopochodnych a także palenia papierosów. Źródłem niklu są procesy technologiczne w rafineriach, galwanizerniach i wytwórniach akumulatorów zasadowych</p>	Poziom docelowy rok		A
11	<p>Ołów Pb Ołów i jego związki należą do silnych trucizn, przedostają się do organizmu i gromadzą się w nim wywołując niebezpieczną chorobę – ołowicę. Zanieczyszczenie ołowiem ma również swoje źródło w komunikacji, gdzie wykorzystuje się czteroosłowy ołowiu, który ma działanie przeciwstłukowe. Narażony na niebezpieczeństwo skażenia jest obszar znajdujący się na odcinku 5-50 metrów od ruchliwych ulic oraz na odcinku 2-4 km od fabryk stosujących związki ołowiu.</p>	Poziom dopuszczalny rok		A

12	<p>Ozon O_3 jest tzw. zanieczyszczeniem wtórnym. Powstaje w wyniku procesów fotochemicznych w troposferze. Do prekursorów takiej reakcji należą m.in. tlenki azotu, których powstaje najwięcej w procesie spalania w silnikach samochodowych. Zanieczyszczenie ozonem jest więc silnie powiązane z zanieczyszczeniami komunikacyjnymi przychywno, ale nie obszarowo. Najwyższe stężenia ozonu notuje się przeważnie w pewnym oddaleniu od głównych linii komunikacyjnych. Ozon jest zanieczyszczeniem, którego stężenie na terenach miejskich i wiejskich jest podobne. Jest to spowodowane przenoszeniem tlenków azotu poza obszary miejskie. Obserwuje się ujemną korelację wyników tlenku azotu z wynikami ozonu</p>	<p>Poziom dopuszczalny 8 godzin</p>	X	A
		<p>Poziom docelowy 8 godzin</p>	X	D2

Oznaczenie klas przyjęto wg instrukcji GIOŚ:

- **A** – jeżeli stężenia zanieczyszczenia na terenie strefy nie przekraczają odpowiednio poziomów dopuszczalnych lub poziomów docelowych
- **B** – jeżeli stężenia zanieczyszczeń na terenie strefy przekraczają poziomy dopuszczalne lecz nie przekraczają poziomów dopuszczalnych powiększonych o margines tolerancji (tylko w przypadku oceny jakości powietrza pod kątem pyłu zawieszonego PM_{2,5})
- **C** – jeżeli stężenia zanieczyszczeń na terenie strefy przekraczają poziomy dopuszczalne powiększone o margines tolerancji, w przypadku gdy margines tolerancji nie jest określony – poziomy dopuszczalne lub poziomy docelowe
- **D1** – jeżeli stężenie zanieczyszczeń na terenie strefy nie przekracza poziomu celu długoterminowego
- **D2** – jeżeli stężenia zanieczyszczenia ozonem na terenie strefy przekracza poziom celu długoterminowego

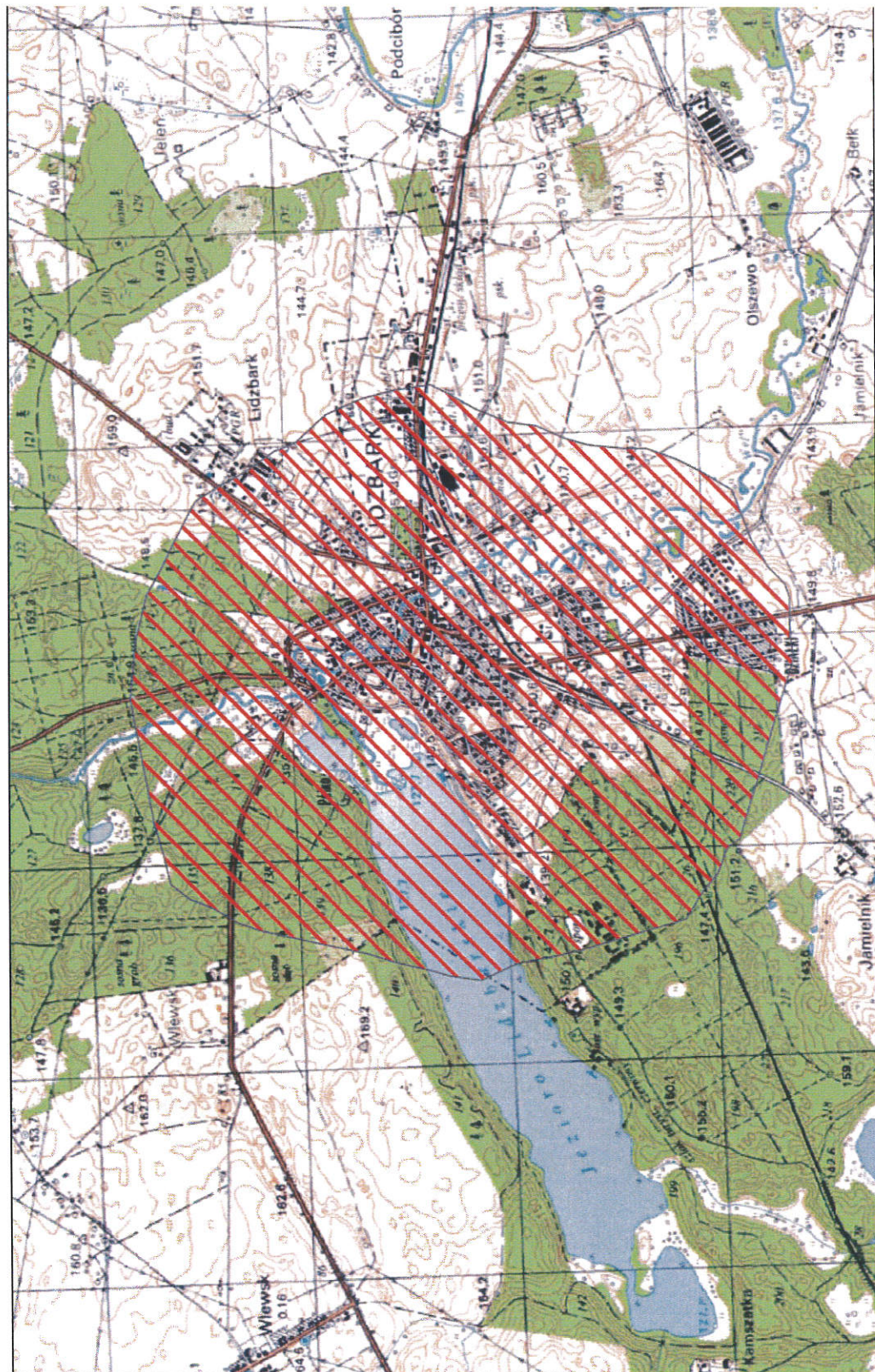

Mapa 9 Obszary przekroczeń poziomu dopuszczalnego pyłu zawieszonego PM10 – kolor czerwony na terenie województwa warmińsko-mazurskiego (czas uśredniania 24 h)

Źródło: Ocena Roczna Jakości Powietrza w Województwie warmińsko – Mazurskim za rok 2014. Raport opracowany w Wydziale Monitoringu Środowiska WIOŚ w Olsztynie przez Naczelnika Wydziału Monitoringu Środowiska WIOŚ w Olsztynie Tomasza Zalewskiego oraz Kamilę Krasnowską

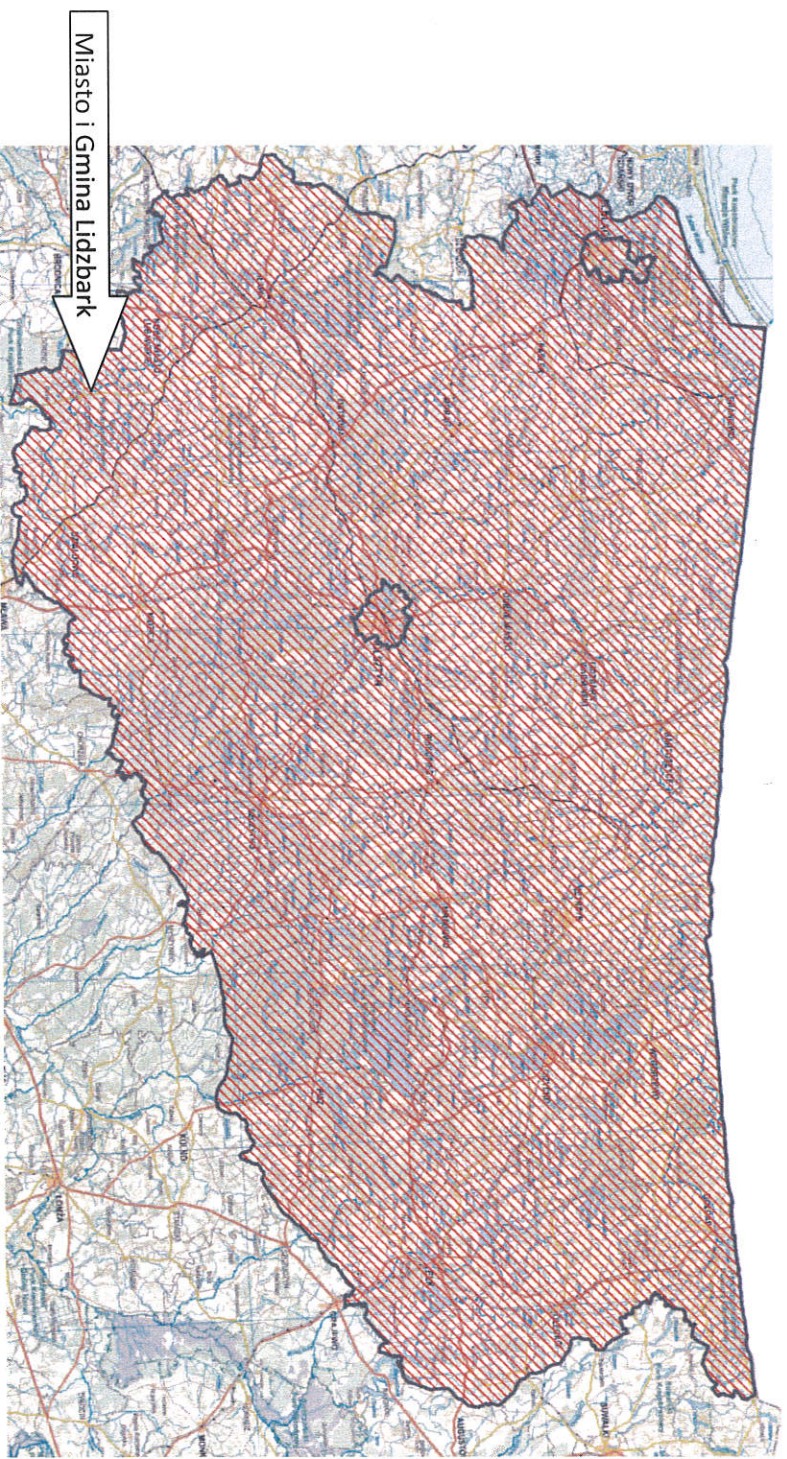

Mapa 10 Obszary przekroczeń poziomu docelowego benzo(a)pirenu w pyłe zawieszonym PM10 na terenie Miasta i Gminy Lidzbark

Źródło: Ocena Roczna Jakości Powietrza w Województwie warmińsko – Mazurskim za rok 2014. Raport opracowany w Wydziale Monitoringu Środowiska WTOS w Olszynie przez Naczelnika Wydziału Monitoringu Środowiska WTOS w Olszynie Tomasza Zalewskiego oraz Kamilę Krasnowską

Mapa 11 Obszary przekroczeń poziomu celu długoterminowego ozonu troposferycznego ze względu na ochronę zdrowia

Źródło: Ocena Roczna Jakości Powietrza w Województwie warmińsko – Mazurskim za rok 2014. Raport opracowany w Wydziale Monitoringu Środowiska WIOŚ w Olsztynie przez Naczelniczkę Wydziału Monitoringu Środowiska WIOŚ w Olsztynie Tomasza Zalewskiego oraz Kamilę Krasnowską

Tabela 15 Klasyfikacja strefy warmińsko –mazurskiej z uwzględnieniem kryteriów określonych w celu ochrony roślin dla poszczególnych zanieczyszczeń powietrza za rok 2014

Lp.	Nazwa zanieczyszczenia	Rodzaj poziomu oraz czas uśredniania stężeń	Klasa strefy dla poszczególnych czasów uśredniania stężeń	Klasa strefy w celu ochrony roślin
1	NOx tlenki azotu	Poziom dopuszczalny rok	X	A
2	Dwutlenek siarki SO ₂	Poziom dopuszczalny rok	A	A
		Poziom dopuszczalny Pora zimowa	A	
3	Ozon O ₃	Poziom docelowy	A	X
		Poziom celu długoterminowego	D2	X

Emisja niska

Niska emisja, pochodząca głównie z lokalnych kotłowni i gospodarstw indywidualnych stanowi lokalnie poważny problem w szczególności na terenach wiejskich. Źródła niskiej emisji są bardzo rozproszone. Charakteryzują się także sezonowością – wyraźnie wzrastają w sezonie grzewczym zaś w lecie ich znaczenie jest niewielkie.

Emisja zanieczyszczeń, ilość zanieczyszczeń pyłowych lub gazowych odbierana przez środowisko; jest miarą stopnia jego zanieczyszczenia definiowaną jako **stężenie zanieczyszczeń w powietrzu** (wyrażane w jednostkach masy danego zanieczyszczenia, np. ditlenku siarki, na jednostkę objętości powietrza lub w ppm, ppb) oraz jako **depozycja zanieczyszczeń** — ilość danego zanieczyszczenia osiadającego na powierzchni ziemi. Ze względu, że takie badania nie były przeprowadzane na terenie gminy Miasta i Gminy Lidzbark, w celu zobrazowania sytuacji posłużono się danymi dotyczącymi powiatu działdowskiego na terenie którego gmina się znajduje.

Tabela 16 Porównanie emisji zanieczyszczeń powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych na terenie powiatu działdowskiego na lata 201-2013

Rodzaj emisji	2012 r.	2013r.
Emisja zanieczyszczeń pyłowych	Ilość [Mg/r.]	
✓ ogółem	81	77
✓ ze spalania paliw	77	72
✓ pozostałe	4	5
Emisja zanieczyszczeń gazowych	Ilość [Mg/r.]	Ilość [Mg/r.]
✓ ogółem	28 563	29 802
✓ ogółem bez dwutlenku węgla	297	326
✓ dwutlenek siarki	79	98
✓ tlenki azotu	48	50
✓ tlenek węgla	170	178
✓ dwutlenek węgla	28 266	29 476
Zanieczyszczenia zatrzymane lub zneutralizowane w urządzeniach do redukcji zanieczyszczeń	Ilość [Mg/r.]	Ilość [Mg/r.]
✓ pyłowe	276	329
✓ gazowe	0	0

Źródło: <http://www.stat.gov.pl/bdl>

Porównując dane z lat 2013 i 2012 zauważamy wzrost emisji zanieczyszczeń gazowych, natomiast w przypadku zanieczyszczeń pyłowych ilość ta uległa zmniejszeniu.

3.2.1.2 Zagrożenia

W roku 2014 na terenie strefy warmińsko – mazurskiej , gdzie leży Miasto i Gmina Lidzbark stężenia zanieczyszczeń : SO₂, O₃, NO₂/ NO_x, CO, pyłu PM_{2,5}, ołowiu, arsenu i kadmu, niklu w pyle PM₁₀ ze względu na ochronę zdrowia i roślin nie przekraczały odpowiednio dopuszczalnych i docelowych określonych w rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 24 sierpnia 2012 w sprawie poziomów niektórych substancji w powietrzu (Dz.U. 2012. poz.1031). **Wystąpiły przekroczenia**

wartości celu długoterminowego dla ozonu zarówno pod kątem ochrony zdrowia jak i roślin. Stężenia metali od kilku lat mieszczą się poniżej dolnych progów oszacowania określonych w rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 18 września 2012 r. w sprawie dokonywania oceny poziomów substancji w powietrzu (Dz. U. 2012, poz1032). **W roku 2014 wystąpiły przekroczenia poziomu docelowego benzo(a)piranu w pyłe PM10 na terenie miasta Lidzbark i okolic o łącznej powierzchni 6,9 km² zamieszkałej przez 6600 ludzi. Przyczyną wystąpienia przekroczeń było oddziaływanie emisji związanych z indywidualnym ogrzewaniem budynków. Znotowano również przekroczenie poziomu dopuszczalnego pyłu zawieszonego PM10.**

3.2.1.3 Wnioski

W związku z powyższym należy dążyć do zmniejszenia emisji pyłów i gazów głównie poprzez:

- ✓ modernizację lub likwidację kotłowni węglowych i palenisk indywidualnych przechodząc na gaz ziemny, olej opałowy lekki lub odnawialne źródła energii (np. biomasa lub energia wiatrowa),
- ✓ poprawę układów komunikacyjnych z jednoczesnym utrzymaniem dobrego stanu nawierzchni dróg i stawiania ostrych rygorów w zakresie zanieczyszczeń pochodzących z procesów spalania benzyny i ropy.

3.3 Powierzchnia ziemi

3.3.1 Gleby

3.3.1.1 Stan aktualny

Gleba spełnia następujące funkcje⁶:

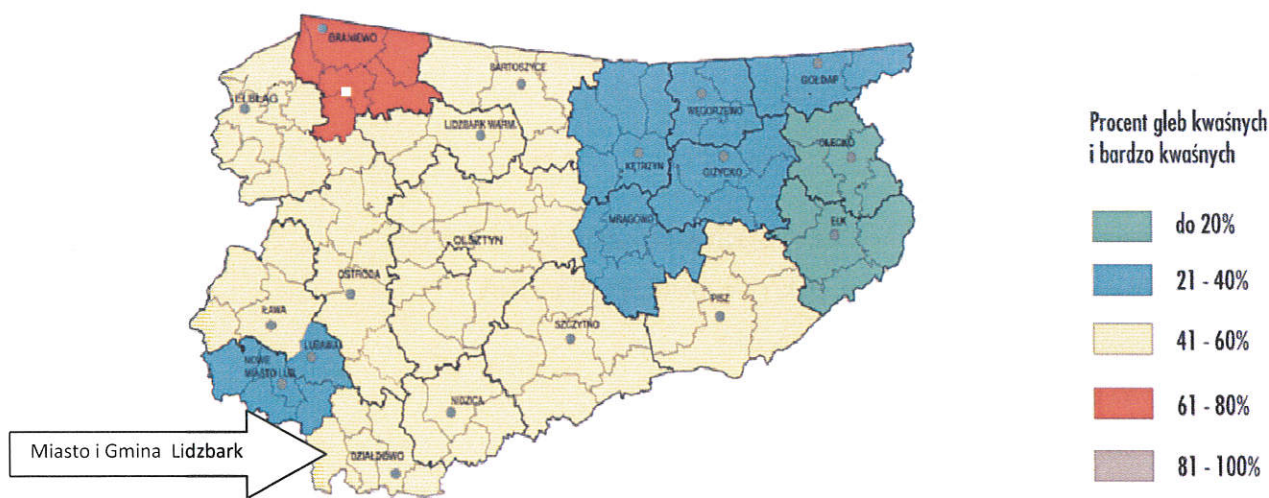
- Produkcja biomasy,
- Element filtracji, buforowości i transformacji składników pokarmowych,
- Pomost pomiędzy wodą gruntową, pokrywą roślinną i atmosferą,
- Środowisko biologiczne oraz rezerwa genów,
- Podstawowa baza dla techniki i przemysłu,
- Odbicie historii krajobrazu i jego różnorodności,
- Potężny geochemiczny akumulator przekształconej energii słonecznej.

Najważniejszą wydaje się jednak funkcja produkcyjna. Niezależnie od rozwoju techniki, gleba pozostaje nadal podstawowym warsztatem produkcji zbożowej, drzewnej, owocowo – warzywnej i paszowej. Od właściwości fizycznych, chemicznych, fizykochemicznych i biologicznych gleby zależy wysokość i co najważniejsze, jakość plonów. Gospodarowanie więc zasobami glebowymi

⁶ Właściwości i urodzajność gleb podstawą kształtowania relacji rolno – środowiskowych Skłodowski Piotr, Instytut Geodezji i Kartografii, Uczelnia Warszawska im. Marii Skłodowskiej Curie.

w coraz większym stopniu powinno nas zmuszać do uwzględnienia aspektów ekologicznych. Jest to jednak możliwe po dokładnym poznaniu kwasowości i zasobności gleby.

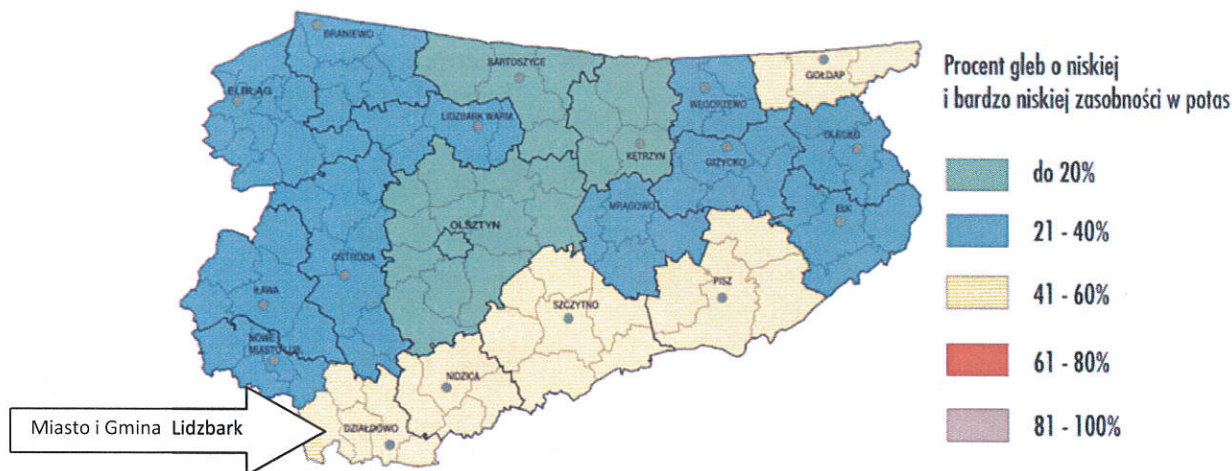
Zakwaszenie w naszych warunkach glebowo – klimatycznych jest powszechnym procesem naturalnym. Oprócz procesów naturalnych zakwaszających glebę, działalność człowieka również przyczynia się do pogłębienia tego niekorzystnego zjawiska. Uprawa roli, a głównie nawożenie mineralne ma istotny wpływ na zwiększenie zakwaszenia. Nawozy azotowe oraz emisja związków siarki i azotu wnoszonych przez opady uznawane są za główne przyczyny antropogenicznego zakwaszenia. Stosowanie nawozów azotowych powoduje zakwaszanie gleb w stopniu tym większym, im dawki azotu są wyższe i im wyższy jest udział formy amonowej w nawozach. Wszystkie nawozy azotowe z wyjątkiem saletraku, saletry wapniowej i sodowej lekko alkalizujących glebę, zakwaszają środowisko. Nadmierne zakwaszenie gleb jest podstawowym czynnikiem ich degradacji chemicznej. **Przejawem tego procesu jest wzrost koncentracji toksycznego dla roślin glinu i manganu, postępujące zubożenie gleb w magnez oraz towarzyszące tym zmianom zachwianie równowagi jonowej w środowisku glebowym.** Gleby zbyt kwaśne posiadają ograniczoną przydatność rolniczą, a ich nawożenie mineralne nie tylko, że jest nieefektywne, lecz czasem nawet szkodliwe. Takie gleby wymagają wapnowania. **Na terenie powiatu działdowskiego 17% gleb konieczne wymaga wapnowania, dla 15 % gleb wapnowanie jest potrzebne, dla kolejnych 20 % wskazane, a 19% wymaga ograniczonego wapnowania, dla 29% gleb wapnowanie jest zbędne.**

Mapa 12 Udział gleb kwaśnych w poszczególnych powiatach województwa warmińsko – mazurskiego

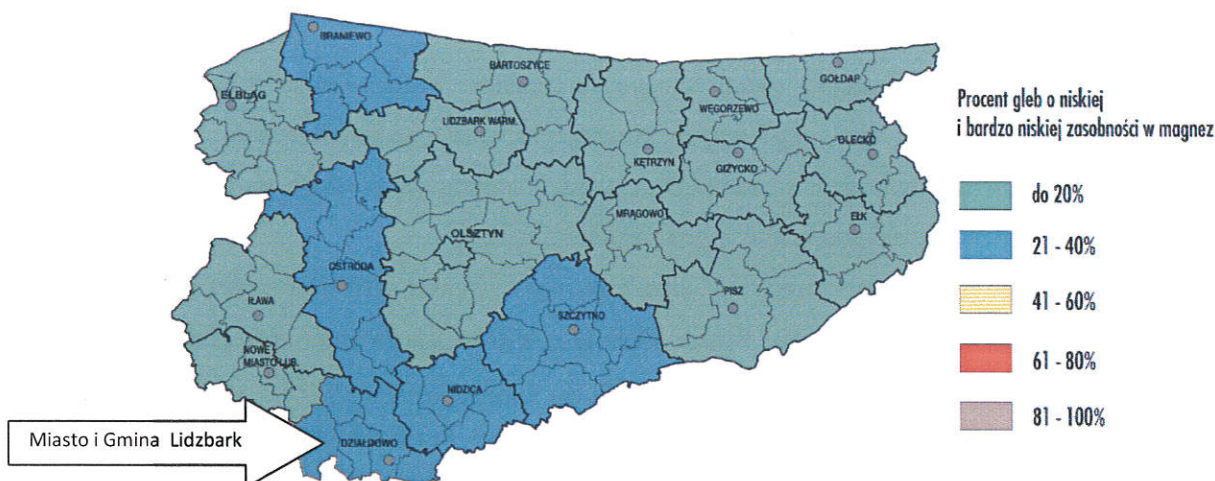
Źródło: Raport o stanie środowiska województwa warmińsko – mazurskiego w 2013 roku, Wojewódzki inspektorat Ochrony Środowiska w Olsztynie, Olsztyn 2014 r.

Na terenie powiatu działdowskiego w obrębie którego jest położone jest Miasto i Gmina Lidzbark 14 % to gleby bardzo kwaśne, 37% to gleby kwaśne, 33% lekko kwaśne, 13% obojętne a 3% zasadowe.

Mapa 13 Udział gleb o niskiej i bardzo niskiej zasobności w potas w poszczególnych powiatach województwa warmińska – mazurskiego

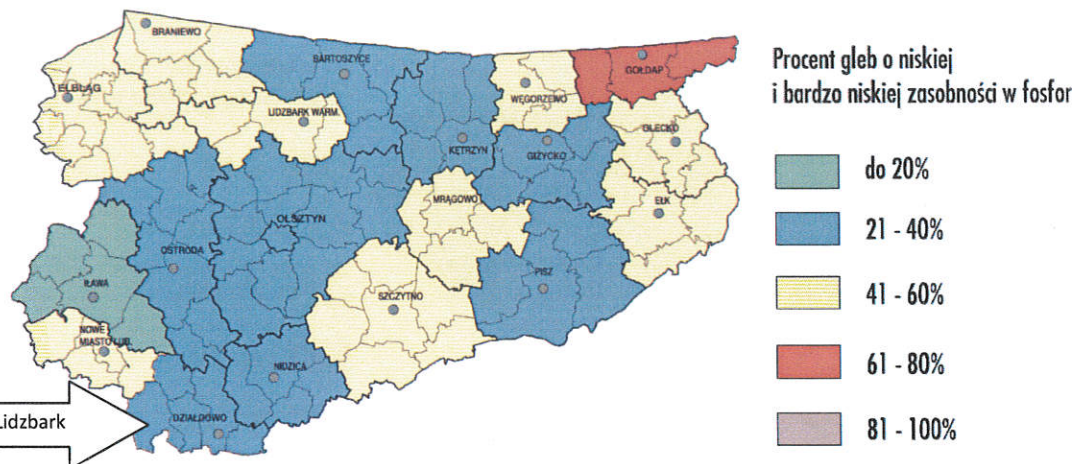
Na terenie powiatu działdowskiego 14 % gleb ma bardzo niską zawartość potasu, niską zawartość ma 27 % gleb, średnią 28%. Wysoką zawartość potasu ma 18% gleb, a bardzo wysoką 13 %.

Mapa 14 Udział gleb o niskiej i bardzo niskiej zawartości magnezu w poszczególnych powiatach województwa warmińska – mazurskiego

Użytki rolne powiatu działdowskiego w obrębie którego znajduje się Miasto i Gmina Lidzbark w 32 % charakteryzują się średnią zawartością magnezu, bardzo niska zawartość magnezu charakteryzuje 12% użytków rolnych, 18% to użytki rolne z wysoką zawartością magnezu, natomiast 19% użytków rolnych ma albo niską albo bardzo wysoką zawartość magnezu

Mapa 15 Udział gleb o niskiej i bardzo niskiej zawartości fosforu w poszczególnych powiatach województwa warmińska – mazurskiego

Na terenie powiatu działdowskiego 3 % gleb ma bardzo niską zawartość fosforu, niską zawartość ma 18 % gleb, średnią 28%. Wysoką zawartość fosforu ma 21% gleb, a bardzo wysoką 30 %.

3.3.1.2 Zagrożenia

Głównym zagrożeniem powierzchni ziemi są erozja, odpady i chemizacja rolnictwa, zanieczyszczenia wód powierzchniowych i podziemnych. Negatywny wpływ na powierzchnię ziemi może mieć również postępująca urbanizacja i osadnictwo, między innymi ze względu na zmianę sposobu użytkowania gleby, powstawanie odpadów, wytwarzanie ścieków.

Erozja gleb to proces niszczenia (zmywania, złobienia, wywiewania) wierzchniej warstwy gleby wywołany siłą wiatru i płynącej wody. Erozję gleb przyspiesza działalność gospodarza człowieka: nadmierny wyręb lasów, niszczenie szaty roślinnej, nieprawidłowa uprawa gruntów i dobór roślin uprawnych, odwadnianie bagien itp. w zależności od bezpośredniego czynnika sprawczego wyróżnia się erozję: wietrzną (eoliczną), wodną, wodnogravitacyjną (ruchy masowe) oraz uprawową. Masowo występuje erozja wietrzna oraz wodna (powierzchniowa i wąwozowa).

Erozja wietrzna (eoliczna) polega na wywiewaniu odspojonych cząstek gruntu, a następnie ich przemieszczaniu, sortowaniu i osadzaniu. Zagrożenie gleb erozją wietrzną ocenia się przy pomocy trzystopniowej skali, uwzględniając rzeźbę terenu, pokrycie powierzchni roślinnością (lesistość) oraz rodzaj gleby.

Zarówno erozja jak i ekstensywna gospodarka rolna powodują wyjałowienie gleby, a więc jej degradację.

3.3.1.3 Wnioski

Główne zagrożenia dla powierzchni ziemi na terenie Miasta i Gminy Lidzbark to:

- degradacja gleb, erozja, zakwaszenie,

- zanieczyszczenie wód powierzchniowych
- chemizacja rolnictwa,
- wprowadzanie do gleby nieoczyszczonych ścieków komunalnych,
- osadnictwo.

3.3.2 Zasoby surowców naturalnych

3.3.2.1 Stan aktualny

Zgodnie z Rejestrem Obszarów Górniczych Państwowego Instytutu Geologicznego na terenie Miasta i Gminy Lidzbark znajdują się następujące obszary górnicze (OG) oraz tereny górnicze (TG) z których pozyskuje się piaski kwarcowe do produkcji betonów komórkowych. Eksploatatorem złoża jest H+H Polska sp. z o.o., ul. Kupiecka 6, Warszawa z Zakładem przy ul. Przemysłowej 14, 13-230 Lidzbark. Do tej pory nie rekultywowano wyrobisk poeksploatacyjnych w kopalni Lidzbark Welski z uwagi na prowadzoną eksploatację w granicach całego obszaru górniczego. Rekultywację części wschodniej obszaru górniczego rozpocznie się w 2015 r. a jej planowane zakończenie to rok 2017. Eksploatacja piasków prowadzona jest powyżej poziomu wód gruntowych w warstwie suchej, zatem prowadzone roboty górnicze nie mają wpływu na wody podziemne.

Tabela 17 Obszary i tereny górnicze na terenie Miasta i Gminy Lidzbark

Lp.	Nazwa przestrzeni	Typ	Nr w rejestrze	Status	Położenie	Złoże
1.	Lidzbark Welski	TG	10-14/3/190	zniesiony	Lidzbark Welski	Lidzbark Welski
2.	Lidzbark Welski	OG	VI/2/120	zniesiony	Lidzbark Welski	Lidzbark Welski
3.	Lidzbark Welski IA	TG		aktualny		
4.	Lidzbark Welski IA	OG	10-14/3/190	aktualny	Lidzbark Welski	Lidzbark Welski

Źródło: <http://geoportal.pgi.gov.pl/midas-web/pages/index.jsf?conversationContext=3>

3.3.2.2 Zagrożenia

Eksploatacja złóż kruszywa naturalnego jest spowodowana dużym zapotrzebowaniem na kopaliny w związku z rozwojem budownictwa. Zagrożeniem dla środowiska jest także nielegalna eksploatacja kopalin. W chwili obecnej nie istnieje żadna ewidencja, ani inwentaryzacja tego zjawiska, w związku z tym nie ma danych na temat wielkości obszarów do rekultywacji.

3.3.2.3 Wnioski

Szczególnym zagrożeniem dla środowiska jest nielegalna eksploatacja kopalin. Niekontrolowane wydobywanie złóż występuje na obszarach wiejskich. Problemem również jest powstawanie „dzikich wysypisk śmieci” poprzez umieszczanie w wyrobiskach odpadów.

3.4 Walory przyrodnicze i krajobrazowe

3.4.1 Lasy

Lasy spełniają bardzo różnorodne funkcje w sposób naturalny, którymi są:

- ✓ funkcje ekologiczne (ochronne) – zapewniające stabilizację stosunków wodnych, ochronę gleb przed erozją, kształtują klimat, stabilizują układ atmosfery, tworząc warunki do zachowania gatunków i ekosystemów, zachowując różnorodność i złożoność krajobrazu,
- ✓ funkcje produkcyjne – polegające na pozyskiwaniu drewna (w 2011 roku pozyskano 978 m³ grubizny, pochodziła ona w całości z lasów prywatnych) z zachowaniem odnawialności, prowadzenie gospodarki łowieckiej oraz rozwijaniu turystyki,
- ✓ funkcje społeczne – które służą kształtowaniu korzystnych warunków zdrowotnych i rekreacyjnych dla społeczeństwa.

Lasy mają istotne znaczenie gospodarcze i są kluczowym elementem bezpieczeństwa ekologicznego oraz mają szczególne znaczenie w ochronie środowiska naturalnego.

Lasy spełniają znaczną rolę w likwidowaniu zanieczyszczeń środowiska naturalnego. Absorpcja pyłów wynosi w nich 30-50 % (1 ha buczyn pochłania średnio 70 ton pyłów), a także następuje absorpcja substancji gazowych (np. w olszynach do 85 % azotanów, fluoru i dwutlenku siarki). Ważnym elementem jest tłumienie fal akustycznych (w lęgach na odległość 100 m od źródła dźwięku) wynosi od 70-90%.

3.4.2 Formy ochrony przyrody

Zgodnie z art. 6 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2013r., poz. 627 ze zm.) formami ochrony przyrody są:

Tabela 18 Występowanie poszczególnych formy ochrony przyrody na terenie Miasta i Gminy Lidzbark

Lp.	Formy ochrony przyrody	Występowanie na terenie Miasta i Gminy Lidzbark
1.	parki narodowe	-
2.	rezerwaty przyrody	+
3.	parki krajobrazowe	+
4.	obszary chronionego krajobrazu	+
5.	obszary Natura 2000	+
6.	pomniki przyrody	+
7.	stanowiska dokumentacyjne	-
8.	użytki ekologiczne	+
9.	zespoły przyrodniczo-krajobrazowe	-
10.	ochrona gatunkowa roślin, zwierząt i grzybów	+

3.4.2.1 Rezerwaty przyrody

Art. 13 ustawy o ochronie przyrody: **rezerwat przyrody** obejmuje obszary zachowane w stanie naturalnym lub mało zmienionym, ekosystemy, ostoje i siedliska przyrodnicze, a także siedliska roślin, siedliska zwierząt i siedliska grzybów oraz twory i składniki przyrody nieożywionej, wyróżniające się szczególnymi wartościami przyrodniczymi, naukowymi, kulturowymi lub walorami krajobrazowymi.

Na obszarach graniczących z rezerwatem przyrody może być wyznaczona otulina.

Uznanie za rezerwat przyrody następuje w drodze aktu prawa miejscowego w formie zarządzenia regionalnego dyrektora ochrony środowiska, które określa jego nazwę, położenie lub przebieg granicy i otulinę, jeżeli została wyznaczona, cele ochrony oraz rodzaj, typ i podtyp rezerwatu przyrody, a także sprawującego nadzór nad rezerwatem.

Tabela 19 Rezerwaty przyrody na terenie Miasta i Gminy Lidzbarsk

Lp.	Nazwa rezerwatu przyrody	Data utworzenia	Pow. [ha]	Akt prawny powołujący rezerwat	Przedmiot ochrony	Typ
1.	Bagno Koziana	1996	54,85	MP z 1991 r. Nr 38, poz.273	Ostoja ptactwa wodno – błotnego	faunistyczny
2.	Jar Brynicy	1955	28,14	MP z 1955, Nr 40, poz. 396	Las mieszany o cechach zespołu naturalnego z bogatą roślinnością zielną o nieprzeciętnych walorach krajobrazowych	leśny
3.	Klonowo	1958	31,92	MP z 1958 r. Nr 62, poz.350	Las mieszany ze stanowiskami roślin chronionych typowy dla Pojezierza Golubsko - Dobrzyńskiego	leśny

Źródło: http://bip.olsztyn.rdos.gov.pl/files/artykuly/22230/rejestr_rezerwatow_przyrody_stan_2014.pdf

3.4.2.2 Parki krajobrazowe

Art. 16 ustawy o ochronie przyrody: **park krajobrazowy** obejmuje obszar chroniony ze względu na wartości przyrodnicze, historyczne i kulturowe oraz walory krajobrazowe w celu zachowania, popularyzacji tych wartości w warunkach zrównoważonego rozwoju.

Na obszarach graniczących z parkiem krajobrazowym może być wyznaczona otulina.

Utworzenie parku krajobrazowego lub powiększenie jego obszaru następuje w drodze uchwały sejmiku województwa, która określa jego nazwę, obszar, przebieg granicy i otulinę, jeżeli została wyznaczona, szczególne cele ochrony oraz zakazy właściwe dla danego parku krajobrazowego lub jego części wybrane spośród zakazów, o których mowa w art. 17 ust. 1, wynikające z potrzeb jego ochrony.

Tabela 20 Parki krajobrazowy na terenie Miasta i Gminy Lidzbark

Lp.	Park krajobrazowy	Park krajobrazowy Pow. [ha]	Otulina parku krajobrazowego Pow. [ha]	Park z otulina Pow. [ha]	Powiat	Gmina
1.	Welski Park Krajobrazowy	20 444,0	3 895,1	24 339,1	działdowski, nowomiejski	Lidzbark, Rybno, Płośnica, Grodziczno
2.	Górznieńsko – Lidzbarski Park Krajobrazowy (na terenie województwa warmińskiego – mazurskiego)	8 588,5		8 588,5	Działdowski	Lidzbark Welski

Źródło: http://bip.olsztyn.rdos.gov.pl/files/artykuly/22230/rejestr_rezervatow_przyrody_stan_2014.pdf

Opis celów ochrony Welskiego Parku Krajobrazowego⁷: Ustala się następujące szczególne cele ochrony Parku dotyczące ochrony: 1) wartości przyrodniczych: a) zachowanie swobodnie meandrującej rzeki Wel i jej doliny oraz licznych starorzeczy i odnóg, torfowisk i obszarów wodno-błotnych, b) zachowanie pozostałości naturalnych kompleksów leśnych, bogactwa szaty roślinnej, obejmującej liczną grupę chronionych i rzadkich gatunków roślin i zbiorowisk roślinnych; 2) wartości historycznych i kulturowych: a) zachowanie swoistego charakteru zabudowy wiejskiej, b) zachowanie i popularyzacja miejscowej gwary, c) zachowanie tradycyjnej funkcji wsi poprzez popularyzację dziedzictwa materialnego i gromadzenie zbiorów muzealnych, 3) walorów krajobrazowych: a) zachowanie w niewielkim stopniu przekształconego krajobrazu rolniczego, b) zachowanie wysokich skarp polodowcowych rynien jeziornych i odcinków przełomowych rzeki Wel ze szczególnym uwzględnieniem jej odcinków o charakterze potoku górskiego.

Opis celów ochrony **Górznieńsko – Lidzbarskiego Parku Krajobrazowego**⁸. W części położonej na terenie województwa warmińsko-mazurskiego: 1) ochrona krajobrazu młodogłacjalnego; 2) ochrona siedlisk ze szczególnym uwzględnieniem naturalnych i półnaturalnych łąk, torfowisk i terenów podmokłych; 3) ochrona naturalnego krajobrazu wiejskiego, mozaiki łąk i pól; 4) ochrona ładu przestrzennego w enklawach i półenklawach leśnych; 5) ochrona bioróżnorodności na pograniczu mezoregionów: Pojezierza Dobrzyńskiego, Garbu Lubawskiego oraz Równiny Urszulewskiej.

---

⁷ <http://crfop.gdos.gov.pl/CRFOP/widok/viewparkkrajobrazowy.jsf?fop=PL.ZIPOP.1393.PK.104>

⁸ <http://crfop.gdos.gov.pl/CRFOP/widok/viewparkkrajobrazowy.jsf?fop=PL.ZIPOP.1393.PK.145>

3.4.2.3 Obszary chronionego krajobrazu

Art. 23 ustawy o ochronie przyrody: **obszar chronionego krajobrazu** obejmuje tereny chronione ze względu na wyróżniający się krajobraz o różnicowanych ekosystemach, wartościowe ze względu na możliwość zaspokajania potrzeb związanych z turystyką i wypoczynkiem lub pełnioną funkcją korytarzy ekologicznych. Wyznaczenie obszaru chronionego krajobrazu następuje w drodze uchwały sejmiku województwa, która określa jego nazwę, położenie, obszar, sprawującego nadzór, ustalenia dotyczące czynnej ochrony ekosystemów oraz zakazy właściwe dla danego obszaru chronionego krajobrazu lub jego części wybrane spośród zakazów wymienionych w art. 24 ust. 1, wynikające z potrzeb jego ochrony.

Tabela 21 Obszary chronionego krajobrazu na terenie Miasta i Gminy Lidzbark

Lp.	Wyszczególnienie	Powierzchnia [h]	Gmina/powiat	Akt prawny – obecnie obowiązujący	Dziennik Urzędowy
1.	Obszar Chronionego Krajobrazu Doliny Górnej Wkry	4 097,5	Lidzbark, Płońska/działdowski	Rozporządzenie Nr 109 Wojewody Warmińsko – Mazurskiego z dnia 3 listopada 2008 r. w sprawie Obszaru Chronionego Krajobrazu Doliny Górnej Wkry	Dz. Urz. Woj. Warm.–Maz. Nr 176, poz. 2577
2.	Obszar Chronionego Krajobrazu Otuliny Welskiego Parku Krajobrazowego - Słup	2137,8	Lidzbark/ działdowski	Rozporządzenie Nr 29 Wojewody Warmińsko – Mazurskiego z dnia 23 kwietnia 2008 r. w sprawie Obszaru Chronionego Parku Krajobrazowego - Słup	Dz. Urz. Woj. Warm.–Maz. Nr 70, poz. 1345

Źródło: http://bip.olsztyn.nidost.gov.pl/files/artykuly/22230/rejestr_rezerwatow_przyrody_stan_2014.pdf

3.4.2.4 Pomniki Przyrody

Art. 40 i 44 ustawy o ochronie przyrody: **pomnikami przyrody** są pojedyncze twory przyrody żywej i nieożywionej lub ich skupiska o szczególnej wartości przyrodniczej, naukowej, kulturowej, historycznej lub krajobrazowej oraz odznaczające się indywidualnymi cechami, wyróżniającymi je wśród innych tworów, okazałych rozmiarów drzewa, krzewy gatunków rodzinnych lub obcych, źródła, wodospady, wywierzska, skałki, jary, głazy narzutowe oraz jaskinie. Ustanowienie pomnika przyrody następuje w drodze uchwały Rady Miejskiej w Lidzbarku.

Tabela 22 Pomniki przyrody na terenie Miasta i Gminy Lidzbark

Lp.	Nr ew.	Obiekt	Obwód w cm	Wysokość w m	Lokalizacja	Rok uznania
1.	59/52	dąb sp. Quercus sp.	375	32	N-ctwo Lidzbark, L-ctwo Sarnia Góra oddz.229, przy drodze publicznej Górzno - Klonowo	Dz. Urz. WRN w Ciechanowie Nr 8/53 z 1953 r.
2.	60/52	dąb sp. Quercus sp.	315	32	N-ctwo Lidzbark, L-ctwo Sarnia Góra oddz.236c, przy drodze oddziałowej	Dz. Urz. WRN w Ciechanowie Nr 8/53 z 1953 r.
3.	61/52	dąb sp. Quercus sp.	340	22	N-ctwo Lidzbark, L-ctwo Sarnia Góra oddz.200, na skarpie nad jeziołem Lidzbarskim	Dz. Urz. WRN w Ciechanowie Nr 8/53 z 1953 r.
4.	52/113/ 78	Jalowiec pospolity Juniperus communis – 3 szt. (2 szt. w formie krzewów o zwartej koronie)	1250 – obwód korony:507 - obwód korony 47	7	w. Nowy Zieluń, w odległości ok. 200 m od szosy Lubowidz – Lidzbark, w administracji N-ctwa	Dz. Urz. WRN w Ciechanowie Nr 57 poz. 43 z 23.10.1978 r. Kom. Woj. Ciech. z dnia 17.08.1978 r.
5.	87/148/ 79	Jesion wyniosły Fraxinus excelsior	343	21	w. Dłutowo, teren parku podworskiego	Dz. Urz. WRN w Ciechanowie Nr 5 poz. 39 z 29.12.1979 r. Kom. Woj. Ciech. z dnia 23.11.1979 r.
6.	99/160/ 80	Lipa drobnolistna Tilia cordata – 2 szt.	320,287	19	m. Lidzbark, przy kościele	Dz. Urz. WRN w Ciechanowie Nr 7 poz. 53 z 6.12.1980 r. Kom. Woj. Ciech. z dnia 4.08.1980 r.

Lp.	Nr ew.	Obiekt	Obwód w cm	Wysokość w m	Lokalizacja	Rok uznania
7.	100/16 1/80	Dąb szypułkowy Quercus robur	274	20	m. Lidzbark, teren skweru przed stacją PKP w Lidzbarku	Dz. Urz. WRN w Ciechanowie Nr 7 poz. 53 z 6.12.1980 r. Kom. Woj. Ciech. z dnia 4.08.1980 r.
8.	111/17 2/80	Jałowiec pospolity Juniperus communis	76	7	w. Tarczyno, grunt między własnością b. PGR-u i p. K. Kowalskiego, po prawej stronie drogi Kiełpiny – Tarczyno w odł. 50 m.	Dz. Urz. WRN w Ciechanowie Nr 8 poz. 63 z 31.12.1980 r. Kom. Woj. Ciech. z dnia 15.12.1980 r.
9.	254/31 5/86	Dąb szypułkowy Quercus robur	234	19	m. Lidzbark, przy Kościele Ewangelickim	Dz. Urz. WRN w Ciechanowie Nr 14 poz. 371 z 31.12.1986 r. Zarz. Nr 29/86 Woj. Ciech. z 1.12.1986 r.
10.	262/32 3/86	Jesion wyniosły Fraxinus excelsior	433	20	m. Lidzbark, rosnący przy budynku N -ctwa Lidzbark	Dz. Urz. WRN w Ciechanowie Nr 14 poz. 371 z 31.12.1986 r. Zarz. Nr 29/86 Woj. Ciech. z 1.12.1986 r.
11.	263/32 4/86	Dąb szypułkowy Quercus robur	203-410	22-30	w. Klonowo, N-ctwo Lidzbark, L-ctwo sarnia Góra, w sąsiedztwie składnicy drewna	Dz. Urz. WRN w Ciechanowie Nr 14 poz. 371 z 31.12.1986 r. Zarz. Nr 29/86 Woj. Ciech. z 1.12.1986 r.
12.	264/32 5/86	Dąb szypułkowy Quercus robur – aleja 54 szt.	69-351	18	Wzdłuż drogi biegnącej od N- ctwa Lidzbark w kierunku Piaseczna	Dz. Urz. Woj. Warm – Maz Nr 161 poz. 2463 z 22.09.2011 r. Dz. Urz. WRN w Ciechanowie Nr 14 poz. 371 z 31.12.1986 r. Zarz. Nr 29/86 Woj. Ciech. z 1.12.1986 r.

Lp.	Nr ew.	Obiekt	Obwód w cm	Wysokość w m	Lokalizacja	Rok uznania
13.	319/38 0/89	Klon pospolity Acer platanoides – 8 szt. Lipa drobnolistna Tilia cordata – 8 szt Brzoza brodawkowata Betula pendula – 1 szt. Dąb szypułkowy Quercus robur	186-305 247,172	20-24	N-ctwo Lidzbark, L-ctwo sarnia Góra oddz. 187- wzdłuż drogi dojazdowej do osady leśniczego, od szosy Lidzbark - Brodnica	Dz. Urz. Woj. Ciech. Nr 12 poz.345 z 20.12.1989 r. Zarz. Nr 35/89 Woj. Ciech. z 30.11.1989 r.
14.	325/38 6/89	Lipa drobnolistna Tilia cordata	336	20	m. Lidzbark Welski, ul. Garbuzy	Dz. Urz. Woj. Ciech. Nr 12 poz.345 z 20.12.1989 r. Zarz. Nr 35/89 Woj. Ciech. z 30.11.1989 r.
15.	330/39 1/89	Dąb szypułkowy Quercus robur	330	20	w. Klonowo – przy stacji PKP, przy budynku administrowanym przez Nadleśnictwo Lidzbark	Dz. Urz. Woj. Ciech. Nr 12 poz.345 z 20.12.1989 r. Zarz. Nr 35/89 Woj. Ciech. z 30.11.1989 r.
16.	331/39 2/89	Klon pospolity Acer platanoides	340	21	m. Lidzbark Welski, ul. Garbuzy	Dz. Urz. Woj. Ciech. Nr 12 poz.345 z 20.12.1989 r. Zarz. Nr 35/89 Woj. Ciech. z 30.11.1989 r.
17.	333/39 4/89	Grusza pospolita Pyrus communia	410	16	w. Wąpiersk, dz. Nr 120 własność p. A. Sandwicksi	Dz. Urz. Woj. Ciech. Nr 12 poz.345 z 20.12.1989 r. Zarz. Nr 35/89 Woj. Ciech. z 30.11.1989 r.
18.	361/42 2/93	Dąb szypułkowy Quercus robur	352	21	m. Kurojady, teren ośrodka wypoczynkowego	Dz. Urz. Woj. Ciech. Nr 4 poz. 21 z 12.03.1993 r. Rozp. Nr 4/93 Woj. Ciech. z 03.03.1993

Lp.	Nr ew.	Obiekt	Obwód w cm	Wysokość w m	Lokalizacja	Rok uznania
19.	363/42 4/93	Lipa drobnolistna Tilia cordata – 218 szt. Klon pospolity Acer platanoides - 37 szt. Klon jawor Acer pseudoplatanus – 10 szt. Kasztanowiec biały Aesculus hippocastanum Brzoza brodawkowata Betula Pendula – 6 szt. Sosna pospolita Pinus silvestris – 2 szt. Świerk pospolity Picea abies – 4 szt. Olsza – 2 szt Dąb szypułkowy Quercus robur	80-345	19-25	m. Lidzbark Welski, ciąg spacerowy nad jeziorem Lidzbarskim	Dz. Urz. Woj. Ciech. Nr 11 poz. 76 z 30.07.1993 r. Rozp. Nr 22/93 Woj. Ciech. z 20.07.1993
20.	366/42 7/93	Lipa drobnolistna Tilia cordata	445	17	N-ctwo Lidzbark, L-ctwo Borówno oddz. 120i	Dz. Urz. Woj. Ciech. Nr 11 poz. 76 z 30.07.1993 r. Rozp. Nr 22/93 Woj. Ciech. z 20.07.1993 r.
21.	368/42 9/94	Jałowiec pospolity Juniperus communis - trzypniowy	50,60,27	8,5	w. Koty, na gruntach stanowiących własność p. Adama Ługowskiego	Dz. Urz. Woj. Ciech. Nr 3 poz. 16 z 28.02.1994 r. Rozp. Nr 5/94

Lp.	Nr ew.	Obiekt	Obwód w cm	Wysokość w m	Lokalizacja	Rok uznania
						Woj. Ciech. z 03.02.1994 r.
						Dz. Urz. Woj. Ciech. Nr 3 poz. 16 z 28.02.1994 r.
22	369/43 0/94	Dąb szypułkowy Quercus robur	320	22	N-ctwo Lidzbark Welski, L – ctwo Samia Góra oddz.. 245 b, nad jez. Wlecz	Woj. Ciech. z 03.02.1994 r.
23	371/43 2/94	Dąb szypułkowy Quercus robur	390	28	N-ctwo Lidzbark, oddz. 238g, ok. 5m na N od brzegu jez. Zwórzno	Dz. Urz. Woj. Ciech. Nr 3 poz. 16 z 28.02.1994 r. Rozp. Nr 5/94 Woj. Ciech. z 03.02.1994 r.
24	372/43 3/94	Dąb szypułkowy Quercus robur	385	24	N-ctwo Lidzbark, L-ctwo Bryńsk Szlachecki oddz. 118j	Dz. Urz. Woj. Ciech. Nr 3 poz. 16 z 28.02.1994 r. Rozp. Nr 5/94 Woj. Ciech. z 03.02.1994 r.
25	373/43 4/94	Żywotnik zachodni Thuja occidentalis	190	18	N-ctwo Lidzbark, L-ctwo Bryńsk Szlachecki oddz. 119R, przy łańcuchowce w Bryńsku Szlacheckim	Dz. Urz. Woj. Ciech. Nr 3 poz. 16 z 28.02.1994 r. Rozp. Nr 5/94 Woj. Ciech. z 03.02.1994 r.
26	376/43 7/94	Żywotnik olbrzymi Thuja gigantea	160 i 173	19	N-ctwo Lidzbark, L-ctwo Nowy Dwór, oddz. 6 b	Dz. Urz. Woj. Ciech. Nr 3 poz. 16 z 28.02.1994 r. Rozp. Nr 5/94 Woj. Ciech. z 03.02.1994 r.
27	378/43 9/94	Głaz narzutowy	735	1,1	N-ctwo Lidzbark, L-ctwo Klonowo, przy drodze obok szkółki oddz. 230a	Dz. Urz. Woj. Ciech. Nr 3 poz. 16 z 28.02.1994 r. Rozp. Nr 5/94 Woj. Ciech. z 03.02.1994 r.
28	379/44 0/94	Lipa drobnolistna Tilia cordata	320	20	w. Bryńsk, przy skrzyżowaniu drogi wiejskiej w Bryńsku i drogi do Ostrowa Bryńskiego	Dz. Urz. Woj. Ciech. Nr 29 poz. 203 z 30.12.1994 r. Rozp. Nr 26/94 Woj. Ciech. z 20.12.1994 r.

Lp.	Nr ew.	Obiekt	Obwód w cm	Wysokość w m	Lokalizacja	Rok uznania
29	380/44 1/94	Lipa drobnolistna <i>Tilia cordata</i>	415	18	w. Bryńsk, na dz. Nr 199/2, własność p. Henryka Szuleckiego	Dz. Urz. Woj. Ciech. Nr 29 poz. 203 z 30.12.1994 r. Rozp. Nr 26/94 Woj. Ciech. z 20.12.1994 r.
30	385/44 6/94	glaz narzutowy	593	0,9	w. Jamielnik, dz. Nr 129/11, Własność p. Sławomira Mroza	Dz. Urz. Woj. Ciech. Nr 29 poz. 203 z 30.12.1994 r. Rozp. Nr 26/94 Woj. Ciech. z 20.12.1994 r.
31	389/45 0/95	Żywotnik wschodni <i>Thuja occidentalis</i>	141	9	w. Piaseczno, na terenie posesji będącej własnością N-ctwa Lidzbark, oddz. 211h	Dz. Urz. Woj. Ciech. Nr 15 poz. 51 z 10.08.1995 r. Rozp. Nr 17/95 Woj. Ciech. z 04.08.1995 r.
32	390/45 1/95	Świerk pospolity <i>Picea abies</i>	270	32	N-ctwo Lidzbark, L-ctwo Sarnia Góra, oddz. 224 h	Dz. Urz. Woj. Ciech. Nr 15 poz. 51 z 10.08.1995 r. Rozp. Nr 17/95 Woj. Ciech. z 04.08.1995 r.
33	391/45 2/95	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>	325	25	N-ctwo Lidzbark, L-ctwo Sarnia Góra, oddz. 224 h skraj łąki nad jez. Wlecz	Dz. Urz. Woj. Ciech. Nr 15 poz. 51 z 10.08.1995 r. Rozp. Nr 17/95 Woj. Ciech. z 04.08.1995 r.
34	395/45 6/95	Klon pospolity <i>Acer platanoides</i>	350	17,5	m. Lidzbark Welski, dz. 139/1, własność p. Andrzeja Różyckiego zam. Żukowo	Dz. Urz. Woj. Ciech. Nr 24 poz. 116 z 18.12.1995 r. Rozp. Nr 25/95 Woj. Ciech. z 18.12.1995 r.
35	399/46 0/95	Dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i> aleja 49 szt.	125-350	20-24	w. Klonowo, przy drodze gruntowej Klonowo- Wlewska	Dz. Urz. Woj. Ciech. Nr 24 poz. 116 z 18.12.1995 r. Rozp. Nr 25/95 Woj. Ciech. z 18.12.1995 r.

Lp.	Nr ew.	Obiekt	Obwód w cm	Wysokość w m	Lokalizacja	Rok uznania
36	410/47 1/97	Lipa drobnolistna Tilia cordata	307	20	w. Mikołajki, dz. Nr 2, własność p. Sławomira Wojenkovskiego	Dz. Urz. Woj. Ciech. Nr 30 poz. 110 z 12.11.1996 r. Rozp. Nr 16/96 Woj. Ciech. z 30.10.1996 r.
37	415/47 6/96	Grab pospolity Carpinus betulus	214	15	w. Kiełpiny, dz. 149 wchodzącej w skład drogi gminnej Kiełpiny - Rynek	Dz. Urz. Woj. Ciech. Nr 30 poz. 110 z 12.11.1996 r. Rozp. Nr 16/96 Woj. Ciech. z 30.10.1996 r.
38	416/47/ 96	Lipa drobnolistna Tilia cordata	353	20	w. Kiełpiny, przy drodze krajowej Lubawa – Lidzbark (przy wejściu do S.P. w Kiełpinach)	Dz. Urz. Woj. Ciech. Nr 30 poz. 110 z 12.11.1996 r. Rozp. Nr 16/96 Woj. Ciech. z 30.10.1996 r.
39	417/47 8/96	Lipa szerokolistna Tilia platyphyllos	364	20	w. Kiełpiny, przy drodze krajowej Lubawa – Lidzbark, przy Ośrodku Zdrowia	Dz. Urz. Woj. Ciech. Nr 30 poz. 110 z 12.11.1996 r. Rozp. Nr 16/96 Woj. Ciech. z 30.10.1996 r.
40	443/50 4/97	Dąb szypułkowy Quercus robur	395	20	w. Klonowo, przy siedzibie N-ctwa Lidzbark	Dz. Urz. Woj. Ciech. Nr 28/97 poz. 110 z 10.12.1997 r. Rozp. Nr 40/97 Woj. Ciech. z 08.12.1997 r.
41	445/50 6/98	Buk pospolity Fagus silvatica	293	20	w. Klonowo, na skarpię lasu nad jez. Lidzbarskim w sąsiedztwie siedziby N-ctwa Lidzbark	Dz. Urz. Woj. Ciech. Nr 16 poz. 110 z 01.06.1998 r. Rozp. Nr 11/98 Woj. Ciech. z 25.05.1998 r..
42	938	Lipa drobnolistna Tilia cordata	210, 310, 370	20	N-ctwo Lidzbark Welski, m. Nowy Dwór 65 dz. Nr 7, wł. p.A. Mejki, na prawym brzegu rz. Wkry	Dz. Urz. Woj. Warm.-Maz Nr 71 poz. 1204, 1999 r.

Źródło: http://bip.olsztyn.rdos.gov.pl/files/grzykiaty/16496/Pomniki_przyrody_L_zmieniony_11_02_2015.pdf

3.4.2.5 Użytki ekologiczne

Art. 42 i 44 ustawy o ochronie przyrody: **użytkami ekologicznymi** są zasługujące na ochronę pozostałości ekosystemów mających znaczenie dla zachowania różnorodności biologicznej - naturalne zbiorniki wodne, śródpolne i łąki wodne, kępy drzew i krzewów, bagna, torfowiska, wydmy, płaty nieużytkowanej roślinności, starorzecza, wychodne skalne, skarpy, kamieńce, siedliska przyrodnicze oraz stanowiska rzadkich lub chronionych gatunków roślin, zwierząt i grzybów, ich ostoje oraz miejsca rozmnażania lub miejsca sezonowego przebywania.

Ustanowienie użytku ekologicznego następuje w drodze uchwały Rady Miejskiej w Lidzbaroku.

Tabela 23 Użytki ekologiczne na terenie Miasta i Gminy Lidzbarsk

Lp.	Nazwa	Pow. (ha)	Przedmiot ochrony	Akt powołania	Dziennik Urzędowy
1.	Bładowo	139,04	Zmeliorowane torfowisko niskie	Rozporządzenie Nr 82 Wojewody Warmińsko-Mazurskiego z dnia 30 lipca 2009 r. w sprawie ustanowienia użytku ekologicznego „Bładowo”	Dz. Urz. Woj. Warm. – Maz. Z 2009 r. Nr 105, poz.1715
2.	Chelsty	14,22	Fragment doliny rzeki Wel położony na północ od wsi Chelsty z wilgotnymi lasami	Rozporządzenie nr 81 Wojewody Warmińsko – Mazurskiego z dnia 30 lipca 2009 roku. W sprawie ustanowienia użytku ekologicznego „Chelsty”	Dz. Urz. Woj. Warm. – Maz. Z 2009 r.. Nr 105, poz.1714

Lp.	Nazwa	Pow. (ha)	Przedmiot ochrony	Akt powołania	Dziennik Urzędowy
3.	Kurojady	2,90	Zakrzaczone i zadrzewione zakole rzeki Wel	Rozporządzenie Nr 89 Wojewody Warmińsko – mazurskiego z dnia 30 lipca 2009 r. w sprawie ustanowienia użytku ekologicznego „Kurojady”	Dz. Urz. Woj. Warm. – Maz. Z 2009 r. Nr 105, poz. 1722
4.	Studnia Nietoperzowa Zalesie	0,01	Studnia będąca miejscem zimowania nietoperzy	Rozporządzenie Nr 47 Wojewody Warmińsko – Mazurskiego z dnia 10 października 20002 roku w sprawie uznania za użytk ekologiczny	Dz. Urz. Woj. Warm. – Maz. Z 2002 r. Nr 130, poz. 1831
5.	Torfowisko Wąpierskie	6,50	Torfowisko przejściowe	Rozporządzenie Nr 90 Wojewody Warmińsko Mazurskiego z dnia 30 lipca 2009 w sprawie ustanowienia użytku ekologicznego „Torfowisko Wąpierskie”	Dz. Urz. Woj. Warm. – Maz. z 2009 r. Nr 105, poz. 1723

Zródło: http://bip.olsztyn.rdos.gov.pl/files/artykuly/15349/regestr_uzytki_ekologiczne.pdf

3.4.2.6 Europejska Sieć Ekologiczna Natura 2000

Europejska Sieć Ekologiczna Natura 2000 jest systemem ochrony zagrożonych składników różnorodności biologicznej kontynentu europejskiego, wdrażanym od 1992 r. w sposób spójny pod względem metodycznym i organizacyjnym na terytorium wszystkich państw członkowskich Unii Europejskiej.

Podstawą prawną tworzenia sieci Natura 2000 jest dyrektywa Rady 79/409/EWG z dnia 2 kwietnia 1979 roku w sprawie ochrony dzikich ptaków i dyrektywa Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 roku w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory, które zostały transponowane do polskiego prawa, głównie do ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody.

Tabela 24 Obszary specjalnej ochrony ptaków (OSOP) Natura 2000 na terenie Miasta i Gminy Lidzbark

Kod obszaru	Nazwa obszaru	Pow. (ha)	Położenie administracyjne
PLB140008	Doliny Wkry i Mławki	28 751,54	woj. mazowieckie, powiat mławski: gm. Lipowiec Kościelny, gm. Radzanów, gm. Szreńsk, gm. Wiśniewo; powiat żuromiński: gm. Biezuń, gm. Lubowidz, gm. Lutocin, gm. Siemiątkowo, gm. Żuromin; woj. warmińsko – mazurskie, powiat działdowski: gmina wiejska Działdowo, gm. Lidzbark , gm. Płońska

Źródło http://bip.olsztyn.rdos.gov.pl/files/artykuly/22230/rejestr_obszarow_natura_2000.pdf

Tabela 25 Obszary mające znaczenie dla Wspólnoty (OZW) Natura 2000

Kod obszaru	Nazwa obszaru	Pow. (ha)	Położenie administracyjne
PLH280012	Ostoja Lidzbarska	8 866,93	Woj. kujawsko – pomorskie, powiat brodnicki: gm. Bartniczka, gm. Górzno Woj. mazowieckie, powiat żuromiński: gm. Lubowidz; woj. warmińsko – mazurskie, powiat działdowski: gm. Lidzbark
PLH280014	Ostoja Welska	3 384,37	Powiat działdowski: gm. Działdowo, gm. Lidzbark , gm. Płońska, gm. Rybno
PLH2800015	Przełomowa Dolina Rzeki Wel	1259,68	Powiat działdowski: gm. Lidzbark; powiat nowomiejski: gm. Grodziczno

Źródło http://bip.olsztyn.rdos.gov.pl/files/artykuly/22230/rejestr_obszarow_natura_2000.pdf

3.4.2.6.1 Doliny Wkry i Mławki⁹

Kod obszaru: PLB140008

Forma ochrony w ramach sieci Natura 2000: obszar specjalnej ochrony ptaków (Dyrektywa Ptasia)

Obszar biogeograficzny: kontynentalny

Powierzchnia: 28751,5 ha

Status formalny: Obszar wyznaczony Rozporządzeniem Ministra Środowiska

Obszar obejmuje górną część doliny Wkry i dolną część doliny jej dopływu Mławki. Doliny obu rzek są stosunkowo szerokie i słabo wcięte w otaczające je obszary równin morenowych. W niektórych

⁹ <http://obszary.natura2000.org.pl>

miejscach w dolinach rzek zachowały się płaty torfowisk niskich z turzycowiskami oraz starorzecza ze zbiorowiskami szuwarowymi. Stosunkowo niewielką powierzchnię w obrębie obszaru zajmują lasy. Są to głównie łągi z drzewostanem olszowo-jesionowym oraz olsy. Obrzeża dolin rzecznych zajmują pola uprawne oraz fragmenty lasów grądowych i borów sosnowych. W ostoi stwierdzono występowanie co najmniej 24 gatunków ptaków z Załącznika I Dyrektywy Ptasiej. Liczebności 2 gatunków (błotniaka łąkowego i derkacza) spełniają kryteria wyznaczania ostoi ptaków wprowadzonych przez BirdLife International. Ponadto 10 gatunków zostało zamieszczonych na liście zagrożonych ptaków w Polskiej czerwonej księdze zwierząt. Ostoja jest jednym z 10 najważniejszych w Polsce legowisk błotniaka łąkowego, jak też ważnym legowiskiem derkacza. Zachowaniu i utrzymaniu siedlisk cennych gatunków ptaków na omawianym obszarze sprzyja tradycyjna ekstensywna gospodarka łąkarska.

Do najważniejszych zagrożeń lokalnej awifauny i jej siedlisk należą znaczne przesuszenie i związana z tym degradacja siedlisk mokradłowych, prowadzone w dolinach rzek prace melioracyjne i regulacyjne, zaprzestanie użytkowania części użytków zielonych, co powoduje ich zarastanie ziołoroślami i krzewami oraz zamiana łąk na grunty orne.

3.4.2.6.2 Ostoja Lidzbarska

Kod obszaru: PLH280012

Forma ochrony w ramach sieci Natura 2000: specjalny obszar ochrony siedlisk (Dyrektywa Siedliskowa)

Obszar biogeograficzny: kontynentalny

Powierzchnia: 8866,9 ha

Status formalny: Obszar zatwierdzony Decyzją Komisji Europejskiej

Opis przyrodniczy: Obszar Ostoi Lidzbarskiej ma wysoką wartość przyrodniczą. Cechuje się dużą różnorodnością krajobrazową, fitocenotyczną, florystyczną i faunistyczną. Ostoja Lidzbarska obejmuje kompleks lasów, jezior i mokradeł we wschodniej części makroregionu Pojezierza Chełmińsko-Dobrzyńskiego, na styku sandru (od południa) i wysoczyzny morenowej (od północy). Jest to obszar bardzo zróżnicowany pod względem geomorfologii, uwarunkowań hydrologicznych, gleb, mikroklimatu, szaty roślinnej i fauny. Teren ostoi, zwłaszcza północna i środkowa jej część, cechuje się znacznymi deniwelacjami, dochodzącymi do 50 m. Na uwagę zasługują głębokie rynny subglacjalne, przełomowe odcinki dolin rzecznych (Gary), nisze źródliskowe, obniżenia wytopiskowe, drumliny, ozy i kemy. Wymienione wyżej, interesujące formy geomorfologiczne powstały podczas ostatniego zlodowacenia. Częste są rynnowe i wytopiskowe jeziora, rzeki o znacznym spadku, źródła i miejsca wysięku wody. Tak zróżnicowany teren w wielu miejscach zachował bogactwo i naturalność szaty roślinnej. Dotyczy to zarówno lasów, jak i ekosystemów nieleśnych. W kompleksie leśnym w północnej części ostoi duże powierzchnie zajmujące grądy, w tym naturalne lasy klonowo-lipowe

i bogate gatunkowo, ciepłolubne grądy miodownikowe. W żyznych obniżeniach terenu spotyka się łągi olszowo-jesionowe i olsy, częste są olsy źródłiskowe, występują zubożałe postacie podgórskiego łągu jesionowego. Oligotroficzne i mezotroficzne obniżenia zajmują różnego typu torfowiska mszarne, stosunkowo często obserwuje się mechowiska. Na uwagę zasługuje obecność licznych fitocenoz brzeziny bagiennej. W środkowej i południowej części ostoi dominuje płaski lub pofalowany sandr, zajęty głównie przez bory mieszane, rzadziej bory sosnowe świeże. Spotyka się też bardzo bogate florystycznie świetliste dąbrowy.

Ostoja Lidzbarska jest objęta granicami trzech województw - warmińsko-mazurskiego, kujawsko-pomorskiego i mazowieckiego. Składa się z głównego kompleksu i dwóch enklaw, po południowozachodniej jego stronie. Enklawy obejmując jeziora Melno i Księża, wraz z sąsiadującymi łąkami i szuwarami.

Zagrożenia:

- niekontrolowany rozwój turystyki i rekreacji;
- intensyfikacja pozyskania drewna w starodrzewiach;
- zanieczyszczenie wód i powietrza;
- zaprzestanie użytkowania łąk;
- melioracje wodne;
- eutrofizacja wód.

Ważne dla Europy typy siedlisk przyrodniczych

(z Zał. I Dyr. Siedliskowej), w tym siedliska priorytetowe):

- grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny (Galio-Carpinetum, Tilio-Carpinetum)
- starorzecza i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne ze zbiorowiskami z Nympheion, Potamion
- łągi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (Salicetum albo-fragilis, Populetum albae, Alnenion glutinoso-incanae, olsy źródłiskowe)
- torfowiska wysokie z roślinnością torfotwórczą (żywe)
- ciepłolubne dąbrowy (Quercetalia pubescenti-petraeae)
- bory i lasy bagienne (Vaccinio uliginosi-Betuletum pubescentis, Vaccinio uliginosi-Pinetum, Pino mugo-Sphagnetum, Sphagno girgensohnii-Piceetum i brzozowo-sosnowe bagienne lasy borealne)
- torfowiska przejściowe i trzęsawiska (przeważnie z roślinnością z Scheuchzerio-Caricetea)
- niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (Arrhenatherion elatioris)
- twardowodne oligo- i mezotroficzne zbiorniki wodne z podwodnymi łąkami ramienic Charetea
- naturalne, dystroficzne zbiorniki wodne
- suche wrzosowiska (Calluno-Genistion, Pohlio-Callunion, Calluno-Arctostaphylyon)
- zmiennowilgotne łąki trzęślicowe (Molinion)
- górskie i nizinne torfowiska zasadowe o charakterze młak, turzycowisk i mechowisk
- sosnowy bór chrobotkowy (Cladonio-Pinetum i chrobotkowa postać Peucedano-Pinetum)

- łągowe lasy dębowo-wiązowo-jesionowe (Ficario-Ulmetum)
- nizinne i podgórskie rzeki ze zbiorowiskami włosieniczników *Ranuncion fluitantis*
- ciepłolubne, śródlądowe murawy napiaskowe (*Koelerion glaucae*)
- torfowiska nakredowe (*Cladietum marisci*, *Caricetum buxbaumii*, *Schoenetum nigricantis*)
- ziołorośla górskie (*Adenostylin alliariae*) i ziołorośla nadrzeczne (*Convolvuletalia sepium*)
- murawy kserotermiczne (*Festuco-Brometea* i ciepłolubne murawy z *Asplenion septentrionalis-Festucion pallentis*)
- torfowiska wysokie zdegradowane, lecz zdolne do naturalnej i stymulowanej regeneracji

Ważne dla Europy gatunki zwierząt (z *Zal. II Dyr. Siedliskowej* i z *Zal. I Dyr. Ptasiej*), w tym *gatunki priorytetowe*: bóbr europejski, mopek, nocek duży, wydra – *ssak*, bocian biały, bocian czarny, zimorodek, orlik krzykliwy, jarząbek, lelek, błotniak stawowy, dzięcioł średni, dzięcioł czarny, muchołówka mała, żuraw, bielik, lerka, kania czarna, jarzębatka, bąk, derkacz, wilk, ryś, traszka grzebieniasta, kumak nizinny, minóg strumieniowy, piskorz, koza, głowacz biało pletwy, czerwończyk nieparek

Ważne dla Europy gatunki roślin (z *Zal. II Dyr. siedliskowej*), w tym *gatunki priorytetowe*: sierpowiec błyszczący, leniec bezpodkwiatowy, sasanka otwarta, starodub łąkowy, lipiennik Loesela.

3.4.2.6.3 *Ostoja Welska*

Kod obszaru: PLH280014

Forma ochrony w ramach sieci Natura 2000: specjalny obszar ochrony siedlisk (Dyrektywa Siedliskowa)

Obszar biogeograficzny: kontynentalny

Powierzchnia: 3384,3 ha

Status formalny: Obszar zatwierdzony Decyzją Komisji Europejskiej

Opis przyrodniczy: Ostoja obejmuje odcinek rzeki Wel i jej doliny (włącznie z Torfowiskiem Kopaniarze), wraz z przyległymi do niej obszarami bagiennymi tzw. Ostoje Koszelewskie, Zompy Jeglijskie i jezioro Neliwa wraz z otoczeniem. W znacznej części są to tereny, na których zarzucono użytkowanie. Rzeka meandrując, płynie przez częściowo przesuszone torfowiska, w dużej części porośnięte lasem i zaroślami. Pośród lasów występują większe płaty podmokłych łąk oraz alkalicznych torfowisk niskich, mechowisk i szuwarów wielkoturzycowych. Ostoje Koszelewskie to kompleks przyrodniczy suchych i podmokłych lasów, łąk, częściowo osuszonych mokradeł i nieużytków oraz stawów rybnych i torfowisk z zespołem kilkudziesięciu różnej wielkości zbiorników pozostałych po eksploatacji torfu. Zompy Jeglijskie to obszar mokradeł obejmujący torfowiska niskie i przejściowe (*Rhynchosporion albae*) z licznymi zarastającymi potorfowymi zbiornikami wodnymi, wilgotne łąki oraz zespoły zarośli łożowych i młodego olsu (*Alnetae glutinosae*) oraz lasów brzozowych. Jezioro Neliwa jest płytkim (maksymalna głębokość 1,5 m)

naturalnym jeziorem eutroficznym z podwodnymi łąkami ramienic, otoczonym szerokim pasem szuwarów i zarośli. Od południa jezioro graniczy z lasem, zaś na zachód od niego ciągną się podmokłe łąki.

Łącznie stwierdzono 14 typów siedlisk z Załącznika I Dyrektywy Rady 92/43/EWG oraz 14 gatunków z Załącznika II. Unikatowo wykształcone torfowisko alkaliczne w dolinie rzeki Wel k. Kopaniarzy stanowi ewenement na skalę krajową. Liczne populacje rzadkich, typowych dla mechowisk gatunków roślin, m.in. *Saxifraga hirculus*, jedyna tak liczna w regionie oraz *Liparis loeselii*. Znajdują się tu stanowiska reliktywne polodowcowych: *Betula humilis*, *Polemonium coeruleum* i *Viola epipsila*. Oczka wodne Ostoi Koszelewskich i stawy rybne przy rzece Wel są istotnym miejscem rozrodu kumaka nizinnego *Bombina bombina*. Sama rzeka Wel łącząca poszczególne fragmenty obszaru jest ważnym biotopem ichtiofauny oraz ssaków: wydry i bobra.

Zagrożenia:

- Torfowiska noszą ślady dawniejszej eksploatacji i zabiegów melioracyjnych - choć znaczna część rowów utraciła już swoje pierwotne funkcje i zarasta.
- W konsekwencji porzucenia rolniczego użytkowania gruntów w granicach Ostoi Welskiej, sukcesja wtórna roślinności może stać się zagrożeniem dla obecnej różnorodności biologicznej obszaru.
- W okolicach osiedli ludzkich zagrożeniem dla Ostoi Welskiej mogą się okazać procesy urbanizacyjne, a zwłaszcza związane z nimi stopniowe zabudowywanie obecnych łąk i innych obszarów rolniczych i leśnych.

Ważne dla Europy typy siedlisk przyrodniczych (z Zał. I Dyr. Siedliskowej), w tym siedliska priorytetowe:

- twardowodne oligo- i mezotroficzne zbiorniki wodne z podwodnymi łąkami ramienic *Charetea*
- starorzecza i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne ze zbiorowiskami z *Nympheion*, *Potamion*
- naturalne, dystroficzne zbiorniki wodne
- ciepłolubne, śródłądowe murawy napiaskowe (*Koelerion glaucae*)
- zmiennowilgotne łąki trzęślicowe (*Molinion*)
- niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (*Arrhenatherion elatioris*)
- torfowiska wysokie zdegradowane, lecz zdolne do naturalnej i stymulowanej regeneracji
- torfowiska przejściowe i trzęsawiska (przeważnie z roślinnością z *Scheuchzerio-Caricetea*)
- górskie i nizinne torfowiska zasadowe o charakterze młak, turzycowisk i mechowisk
- grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny (*Galio-Carpinetum*, *Tilio-Carpinetum*)
- bory i lasy bagienne (*Vaccinio uliginosi-Betuletum pubescentis*, *Vaccinio uliginosi-Pinetum*, *Pino mugo-Sphagnetum*, *Sphagno girgensohnii-Piceetum* i brzoźowo-sosnowe bagienne lasy borealne)
- łągi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (*Salicetum albo-fragilis*, *Populetum albae*, *Alnenion glutinoso-incanae*, olsy źródłiskowe),

- łągowe lasy dębowo-wiązowo-jesionowe (Ficario-Ulmetum)
- nizinne i podgórskie rzeki ze zbiorowiskami włosieniczników *Ranunculion fluitantis*

Ważne dla Europy gatunki zwierząt (z *Zal. II Dyr. Siedliskowej* i z *Zal. I Dyr. Ptasiej*), w tym *gatunki priorytetowe*(*): bóbr europejski, wydra, kumak nizinny, minóg strumieniowy – ryba, różanka – ryba, piskorz, koza, głowacz biało płetwy, zalotka większa, czerwończyk nieparek.

Ważne dla Europy gatunki roślin (z *Zal. II Dyr. siedliskowej*), w tym *gatunki priorytetowe* sierpowiec błyszczący, leniec bezpodkwiatowy, skalnica torfowiskowa, lipiennik Loesela

3.4.2.6.4 Przełomowa Dolina Rzeki Wel

Kod obszaru: PLH280015

Forma ochrony w ramach sieci Natura 2000: specjalny obszar ochrony siedlisk (Dyrektywa Siedliskowa)

Obszar biogeograficzny: kontynentalny

Powierzchnia: 1259,7 ha

Status formalny: Obszar zatwierdzony Decyzją Komisji Europejskiej

Propozycje zmian:

Opis przyrodniczy: Obszar położony na wysokości 130-163 m n.p.m. obejmuje fragment doliny rzeki Wel od Lidzbarku do mostu pomiędzy Grodzicznem a Mroczenkiem. Rzeka płynie przez obszar o bardzo zróżnicowanej młodoglacjalnej rzeźbie, gdzie deniwelacje lokalnie przekraczają 50 m. Dno jest piaszczysto-kamieniste, a naturalne koryto bardzo kręte, ze starorzeczami. Nurt jest bardzo bystry, spadki sięgają nawet 4 ‰. Zbocza doliny rozcinają erozyjne dolinki boczne. Występują tu liczne źródła.

Między Lidzbarkiem a miejscowością Chełsty rzeka przepływa przez tzw. Las Nadwelski. W pobliżu doliny rozproszone są bagienka śródleśne, z mszarem wysoko- i przejściowo-torfowiskowym. Poniżej przełomowego odcinka rzeka wykorzystuje fragment rynny polodowcowej. Rosną tu lasy łągowe wilgotne łąki i torfowiska związane z potorfiami i naturalnymi jeziorkami w dolinie rzeki i zagłębieniami wytopiskowymi oraz kadłubowe zbiorowiska muraw kserotermicznych na zboczach doliny i nasłonecznionych stokach wzgórz. Rzeka Wel na tym obszarze jest bardzo istotną ostoją ichtiofauny typowej dla średniej rzeki krajobrazu młodoglacjalnego. Szczególne znaczenie ma populacja głowacza białopłetwego. Unikatowy charakter ma występowanie zboczowej postaci grądu.

Zagrożenia:

- Zanieczyszczenia wód rzeki wywołane nieefektywnie funkcjonującym systemem oczyszczania ścieków, a na niektórych odcinkach rzeki jego brakiem.
- W okolicach osiedli ludzkich zagrożeniem dla Przełomowej Doliny Rzeki Wel mogą się okazać procesy urbanizacyjne, a zwłaszcza związane z nimi stopniowe zabudowywanie

obecnych łąk i innych obszarów rolniczych i leśnych głównie obiektami o charakterze letniskowym.

- Budowa nowych stawów rybnych oraz rozwój istniejących obiektów stanowi poważne źródło biogenów w ekosystemie rzeczonym.

Ważne dla Europy typy siedlisk przyrodniczych

(z *Zal. I Dyr. Siedliskowej*), w tym siedliska priorytetowe:

- twardowodne oligo- i mezotroficzne zbiorniki wodne z podwodnymi łąkami ramienic *Charetea*
- starorzecza i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne ze zbiorowiskami z *Nympheion*, *Potamion*
- naturalne, dystroficzne zbiorniki wodne
- nizinne i podgórskie rzeki ze zbiorowiskami włosieniczników *Ranunculion fluitantis*
- murawy kserotermiczne (*Festuco-Brometea* i ciepłolubne murawy z *Asplenion septentrionalis-Festucion pallentis*)
- zmiennowilgotne łąki trzęślicowe (*Molinion*)
- ziołorośla górskie (*Adenostylion alliariae*) i ziołorośla nadrzeczne (*Convolvuletalia sepium*)
- niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (*Arrhenatherion elatioris*)
- torfowiska wysokie z roślinnością torfotwórczą (żywe)
- torfowiska przejściowe i trzęsawiska (przeważnie z roślinnością z *Scheuchzerio-Caricetea*)
- górskie i nizinne torfowiska zasadowe o charakterze młak, turzycowisk i mechowisk
- grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny (*Galio-Carpinetum*, *Tilio-Carpinetum*)
- bory i lasy bagienne (*Vaccinio uliginosi-Betuletum pubescentis*, *Vaccinio uliginosi-Pinetum*, *Pino mugo-Sphagnetum*, *Sphagno girgensohnii-Piceetum* i brzozowo-sosnowe bagienne lasy borealne)
- łągi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (*Salicetum albo-fragilis*, *Populetum albae*, *Alnenion glutinoso-incanae*, olsy źródłiskowe)
- łągowe lasy dębowo-wiązowo-jesionowe (*Ficario-Ulmetum*)

Ważne dla Europy gatunki zwierząt (z *Zal. II Dyr. Siedliskowej* i z *Zal. I Dyr. Ptasiej*), w tym gatunki priorytetowe: bóbr europejski, wydra traszka grzebieniasta, kumak nizinny, minóg strumieniowy, różanka, piskorz, koza, głowacz białopłetwy

Ważne dla Europy gatunki roślin (z *Zal. II Dyr. siedliskowej*), w tym gatunki priorytetowe: sierpowiec błyszczący.

3.5 Infrastruktura techniczna

3.5.1 Gospodarka wodno – ściekowa

3.5.1.1 Zaopatrzenie w wodę

Tabela 26 Ujęcia wody pitnej, stacje uzdatniania wody oraz stacje hydroforowe na terenie gminy – stan na 31.12.2014 r.

Lp.	Ujęcia wody pitnej	Stacje uzdatniania wody
-----	--------------------	-------------------------

	Nazwa ujęcia / lokalizacja	Rodzaj: wody podziemne lub wody powierzchniowe	Wydajność m ³ /d śred.	Nazwa / lokalizacja	Wydajność m ³ /d średnie
1.	Lidzbark	podziemne	3300	SUW Lidzbark	3300
2.	Jeleń	podziemne	201	SUW Jeleń	201
3.	Dłutowo	podziemne	816	SUW Dłutowo	816

Źródło: Urząd Miasta i Gminy Lidzbark

Tabela 27 Informacje o sieci wodociągowej w gminie

Lp.	Wyszczególnienie	j.m.	Stan na dzień	
			31.12.2013 r.	31.12.2014 r.
1.	Długość sieci wodociągowej rozdzielczej	km	174,9	174,9
2.	Połączenia wodociągowe prowadzące do budynków mieszkalnych	szt.	3024	3073
3.	Zużycie wody z wodociągów w gospodarstwach domowych	m ³ / rok	404,3	428,4

Źródło: Urząd Miasta i Gminy Lidzbark

Wskaźnik zwodociągowania gminy oznaczający stosunek liczby mieszkańców korzystających z wody wodociągowej do ogólnej liczby mieszkańców wyrażony w % wynosił w roku 2013 88,1% .

3.5.1.2 Kanalizacja i oczyszczanie ścieków

Tabela 28 Informacje o sieci kanalizacyjnej w gminie

Lp.	Wyszczególnienie	j.m.	Stan na dzień	
			31.12.2013r.	31.12.2014 r.
1.	Długość sieci kanalizacyjnej sanitarnej	km	63,8	63,8
2.	Połączenia kanalizacyjne prowadzące do budynków mieszkalnych	szt.	1331	1333
3.	Ścieki odprowadzane do kanalizacji	tys. m ³ /rok	221	224

Źródło: Urząd Miasta i Gminy Lidzbark

Wskaźnik skanalizowania gminy oznacza stosunek liczby mieszkańców podłączonych do systemu kanalizacji do ogólnej liczby mieszkańców wyrażony w %. w roku 2013 wynosił 53,2%.

Na terenie gminy funkcjonuje jedna oczyszczalnia ścieków w Lidzbarku o projektowanej przepustowości 2263 m³/dobę dociążona w 36% , przewidziana na 7096 RLM. Obsługiwane miejscowości to Lidzbark, Cibórz, Wlewsk, Kurojady, Chełsty oraz pozostałe miejscowości gminy (ścieki dowożone). Miejscem wprowadzania ścieków jest rzeka Wel w km 43+770. Zarządzający to PGK Sp. z o.o., ul. Zieluńska 26, 13-230 Lidzbark. Pozwolenie wodno prawne na wprowadzanie ścieków do odbiornika: Ro.6223-1/03 z dnia 21.03.2003r., zmiana Ro. 6223-9/04 z dnia 17.09.2004r. Data ważności pozwolenia: 31.12.2022 r.

3.5.2 Ciepłownictwo

Zmiany klimatyczne, kwaśne deszcze, dziura ozonowa, degradacja chemiczna gleb jest wynikiem działalności człowieka na środowisko. Emisja do atmosfery gazów: dwutlenku węgla, dwutlenku siarki, tlenków azotu jest głównym problemem ekologicznym. Źródłem tych gazów jest spalanie paliw, głównie dla celów energetycznych. Należy podejmować działania zmierzające do modyfikacji i zmian technologicznych zmierzających do zmiany struktury zużywanych paliw, a także wzrostu produkcji energii ze źródeł odnawialnych oraz bezemisyjnych. W Mieście i Gminie Lidzbark głównym źródłem energii cieplnej jest węgiel i drewno. Część budynków jest ogrzewana gazem, wg GUS w roku 2013 było to 919 gospodarstw domowych.

3.5.3 Gazownictwo

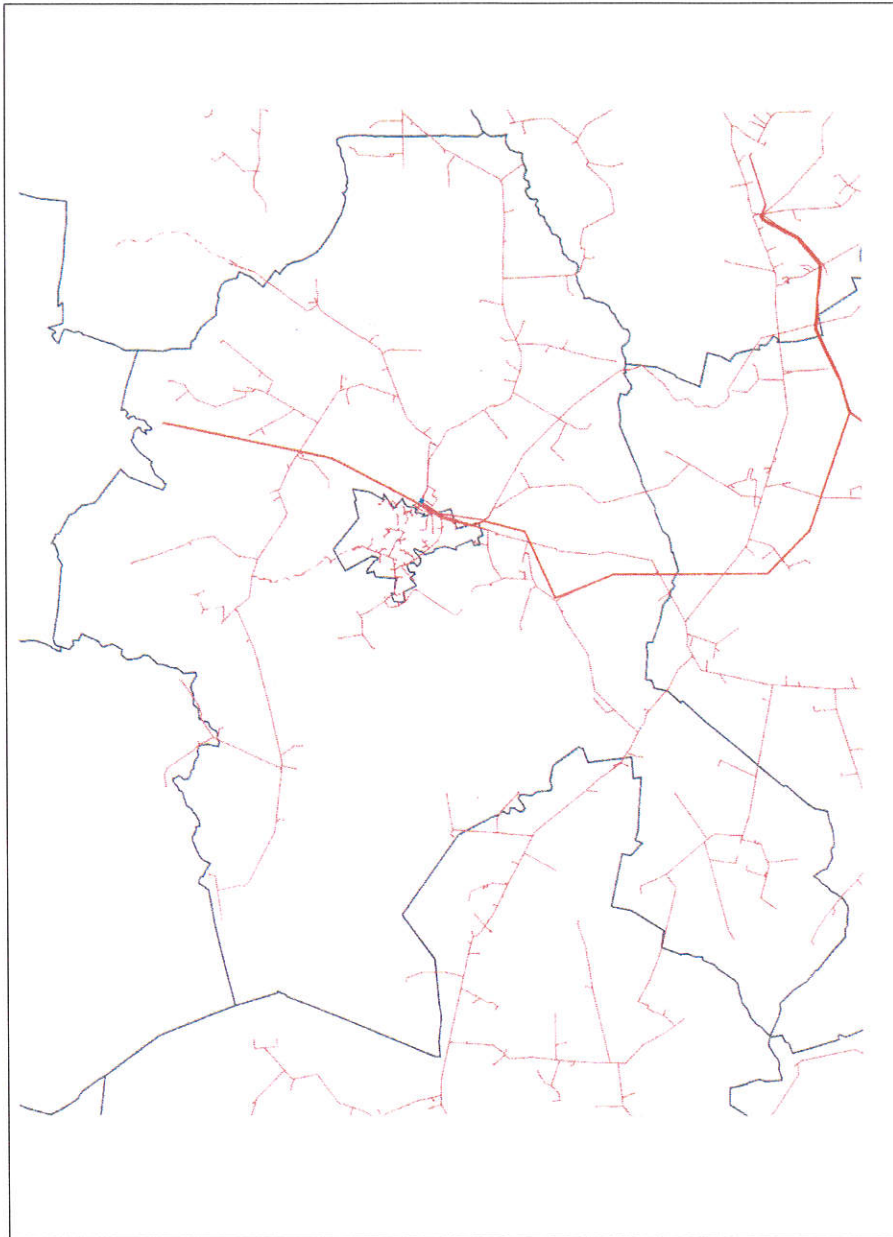
Na obszarze Miasta i Gminy Lidzbark długość sieci gazowej na koniec 2013 roku wynosiła 38,244 km, a korzystało z niej 46,2% mieszkańców, czyli 6770 osób. Ilość czynnych przyłączy do budynków mieszkalnych i niemieszkalnych wynosiła 1082 sztuki. Zużycie gazu w roku 2013 zmniejszyło się w stosunku do roku 2012 i wynosiło 1297,5 tys. m³, podczas gdy w roku 2012 wynosiło ono 1306,6 tys. m³.

3.5.4 Zaopatrzenie w energię¹⁰

Zasilanie odbiorców na terenie Miasta i Gminy Lidzbark, w układzie normalnym pracy sieci , obywa się poprzez GPZ WN/ SN (110/15 kV). W przypadkach awaryjnych, poprzez zmianę podziału sieci, istnieje możliwość zmiany punktu zasilającego w GPZ Lidzbark z sekcji I na sekcję II oraz rezerwowo z innych GPZ-ów np. Tuczeki. Odbiorcy Miasta i Gminy Lidzbark zasilani z sieci niskiego napięcia podłączeni są do 144 stacji transformatorowych SN/nN.

---

¹⁰ Źródło: Pismo EOP-7MMR-000129-2015 dot. Stan aktualny sieci Elektrycznej dla Miasta i Gminy Lidzbark, Płock 03.07.2015 r., ENERGA -OPERATOR SA Oddział w Płocku

Mapa 16 Mapa Poglądowa sieci elektroenergetycznej w rejonie Miasta i Gminy Lidzbark

- Granica Miasta i Gminy Lidzbark
- Linia wysokiego napięcia (110 kV)
- Linie średniego napięcia (15 kV)

Ogólny stan techniczny urządzeń zasilających na terenie Miasta i Gminy Lidzbark jest dobry. Na bieżąco prowadzone są prace polegające na wymianie wyeksploatowanych urządzeń na nowe, zmniejszające możliwość wystąpienia awarii.

Sukcesywnie, w miarę zapotrzebowania na energię elektryczną, na całym terenie Gminy i Miasta Lidzbark planowana jest rozbudowa sieci elektroenergetycznej na napięciu SN i nN wraz z

przyłączami zgodnie z Planem Rozwoju na lata 2014-2019 jak również rozbudowa i modernizacja sieci WN oraz budowa nowych stacji.

Tabela 29 GPZ zasilające między innymi Gminę Lidzbark Welski (stan na 31.12.2014 r.)

Lp.	Nazwa GPZ (kod)	Napięcie transformacji	Ilość transformatorów	Moc transformatorów [MVA]
1	Lidzbark Welski (LWE)	110/15 kV	1/2	10
2	Lidzbark Welski (LWE)	110/15 kV	2/2	10

Tabela 30 Długość sieci energetycznej

Lp.	Rodzaj sieci	Długość [km]
1	Niskie napięcie	146,4
2	Średnie napięcie	168,1
3	Wysokie napięcie	15,1

Tabela 31 Ilość przyłączy

Lp.	Przyłącza [szt]	Długość [km]
1	1687	41,1

Tabela 32 Ilość stacji transformatorowych

Lp.	Ilość [szt]	Napięcie	Miejscowość
1	144	15 kV / 0,4 kV	gmina Lidzbark Welski

Tabela 33 Obciążenie maksymalne GPZ dla potrzeb gminy Lidzbark Welski, przy rozplywach w układzie normalnym (maksimum łączne dla wszystkich LSN, nie dla każdej z osobna).

Lp.	Nazwa GPZ	2012 [MW]	2013 [MW]	2014 [MW]
1	LWE p. 06 Prefabet	1,4	1,0	1,0
2	LWE p. 07 Mleczarnia	0,9	0,6	0,5
3	LWE p. 08 Zieluńska	0,8	0,8	0,8
4	LWE p. 11 Żuromin	0,4	0,3	0,3
5	LWE p. 12 Działdowo	0,4	0,5	0,5

6	LWE p. 14 Koszelewy	0,0	0,0	0,0
7	LWE p. 16 Oczyszczalnia	0,2	0,1	0,3
8	LWE p. 17 Chełsty	0,8	1,2	0,9
9	LWE p. 19 Lubawa	0,3	0,3	0,3
	Łącznie	5,2	4,8	4,7

Tabela 34 Źródła energii na terenie gminy

Lokalizacja źródła	Kod typu źródła	Moc zainstalowana [w MW]	Miejsce przyłączenia		Poziom napięcia przyłączenia do sieci EO
			Nazwa GPZ	Nazwa linii SN	
Lidzbark Welski	WOA	0,050	LWE	Mleczarnia	nN

Opis :

BGS - elektrownia biogazowa - gaz wysypiskowy

BGO - elektrownia biogazowa - osady ściekowe

BMM - elektrownia na biomasę

WIL - elektrownia wiatrowa

WOA - mała elektrownia wodna do 0,300 MW

WOB - mała elektrownia wodna powyżej 0,300 MW

Tabela 35 Stopień wykorzystania transformatorów 110/15 kV zasilających między innymi gminę Lidzbark Welski.

GPZ Lidzbark Welski	
8	8
Średni procent wykorzystania Tr1 LWE	Średni procent wykorzystania Tr2 LWE
2014 r.	2014 r.
34,4%	37,1%
Maksymalne obciążenie [MW]	Maksymalne obciążenie [MW]
6,60	6,80
Średni procent wykorzystania Tr1 LWE	Średni procent wykorzystania Tr2 LWE
Zima 2014 r.	Zima 2014 r.

29,5%	37,6%
Maksymalne obciążenie [MW]	Maksymalne obciążenie [MW]
6,60	6,80
Średni procent wykorzystania Tr1 LWE	Średni procent wykorzystania Tr2 LWE
Lato 2014 r.	Lato 2014 r.
39,8%	35,9%
Maksymalne obciążenie [MW]	Maksymalne obciążenie [MW]
6,40	6,20

Tabela 36 Lista projektów inwestycyjnych związana z przyłączeniem nowych odbiorców

		Zakres rzeczowy	
Pozycja w planie	Gmina	Przyłącze	Rozbudowa sieci
339	Lidzbark - obszar wiejski		linia kab. - 0 km, linia nap. - 0 km, złącze kabł. SN - 0 szt., słup SN - 1 szt., inne - 0 szt.,
340	Lidzbark - obszar wiejski		linia kab. - 0 km, linia nap. - 0 km, złącze kabł. SN - 0 szt., słup SN - 0 szt., inne - 1 szt.,
454	Lidzbark - obszar wiejski		linia kab. - 0 km, linia nap. - 0 km, złącze kabł. SN - 0 szt., słup SN - 1 szt., inne - 1 szt.
283	Lidzbark - miasto	przyłącze kabł. 0,485 km / 10 szt. / 12 szt. liczn., przyłącze nap. 0,135 km / 8 szt. / 8 szt. liczn.	linia kab. - 0,24 km, linia nap. - 0,29 km, stacja SN/nN - 0 szt.
284	Lidzbark - obszar wiejski	przyłącze kabł. 2,38 km / 61 szt. / 75 szt. liczn., przyłącze nap. 0,398 km / 18 szt. / 18 szt. liczn.	linia kab. - 2,17 km, linia nap. - 0,625 km, stacja SN/nN - 1 szt.
414	Lidzbark - miasto	przyłącze kabł. 0,385 km / 8 szt. / 10 szt. liczn., przyłącze nap. 0,105 km / 7 szt. / 7 szt. liczn.	linia kab. - 0,24 km, linia nap. - 0,19 km, stacja SN/nN - 0 szt.
415	Lidzbark - obszar wiejski	przyłącze kabł. 2,23 km / 58 szt. / 72 szt. liczn., przyłącze nap. 0,368 km / 17 szt. / 17 szt. liczn.	linia kab. - 2,17 km, linia nap. - 0,475 km, stacja SN/nN - 0 szt.

Plan Rozwoju 2014 - 2019 ENERGA – OPERATOR SA :

Tabela 37 Lista projektów inwestycyjnych związana z modernizacją i odtworzeniem majątku

t	Gmina	Nazwa/rodzaj projektu inwestycyjnego	Zakres rzeczowy
---	-------	--------------------------------------	-----------------

118	Brodnica, Grażawy, Brzozie, Lidzbark Welski	LWN 110 kV Brodnica Podgórz - Lidzbark Welski	Przebudowa linii 110 kV [22,6 km] (pozostały odcinek linii ujęty przez Oddział w Plocku)
2679	Lidzbark	Montaż sterowania radiowego w sieci napowietrznej	12szt.
3127	Działdowo, Lidzbark, Rybno, Płońska,	Modernizacja przyłączy napowietrznych nN	Wymiana przyłączy powiązana z wynoszeniem układów pomiarowych na zewnątrz budynków na obiektach o zwiększonych stratach, wymiana zerwanych przyłączy, wymiana przyłączy typu FLAK oraz wymiana przyłączy w złym stanie technicznym.
3128	Działdowo, Lidzbark, Rybno, Płońska,	Modernizacja napowietrznych stacji transformatorowych SN/nN	Wymiana awaryjnych wyeksploatowanych stacji słupowych (np. stacji typu ŻH18B).
3131	Lidzbark	Modernizacja linii napowietrznych SN	1. wymiana przewodów gołych na niepełnoizolowane typu BLL-T lub GREENPASS na obiekcie Linia SN Lidzbark z GPZ ŻRM odg. Na S6-814 0,5km
3178	Lidzbark	Modernizacja linii napowietrznych SN	Montaż odłącznika na odcinku pole liniowe w GPZ pierwszy odbiorca
3179	Lidzbark	Modernizacja linii napowietrznych SN	Montaż odłącznika na odcinku pole liniowe w GPZ pierwszy odbiorca
3225	Lidzbark	Modernizacja napowietrznych linii SN	Modernizacja napowietrznej linii SN Lubawa z GPZ Lidzbark - wymiana słupów i przewodów na odcniku 2,5km
3261	Lidzbark	Modernizacja napowietrznych linii SN	Modernizacja napowietrznej linii SN Lidzbark z GPZ Działdowo - wymiana słupów i przewodów na odcniku 2,5km
3283	Lidzbark	GPZ 110/15kV Lidzbark	Modernizacja obwodów pierwotnych rozdzielni 110kV (2 pola)
3325	Lidzbark	GPZ 110/15kV Lidzbark	Wymiana zabezpieczeń w polach rozdzielni 110kV (2 pola liniowe, 2 pola trafo)

Plan Rozwoju 2014 - 2019 ENERGIA – OPERATOR SA :

Uwaga! Zestawienie zawiera wykaz inwestycji planowanych na lata 2014-2019. tj. inwestycji również zrealizowanych w roku 2014 i w I kwartale 2015 r.

3.5.5 Gospodarka odpadami

W dniu 01 stycznia 2012 r. weszła w życie ustawa z 01 lipca 2011 r. o zmianie ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach. Nowy system gospodarki odpadami komunalnymi, polegający na przejęciu odpowiedzialności przez gminę za odpady i ustaleniu opłat dla mieszkańców za odbiór i zagospodarowanie odpadów wszedł w życie 1 lipca 2013 r.

Zgodnie ze Statutem, Ekologiczny Związek "Działdowszczyzna", którego Gmina Lidzbark jest członkiem, przejął obowiązki i zadania gminy w zakresie gospodarki odpadami wynikające ze zmienionej ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach.

Najważniejsze zmiany dla mieszkańców:

- Właściciele nieruchomości obowiązani są ponosić na rzecz EZG "Działdowszczyzna" opłatę za gospodarowanie odpadami komunalnymi;
- Z pobranych opłat za gospodarowanie odpadami komunalnymi EZG "Działdowszczyzna" pokrywa koszty funkcjonowania systemu, które obejmują koszty:
  - odbierania, transportu, zbierania, odzysku i unieszkodliwiania odpadów komunalnych;
  - tworzenia i utrzymania punktów selektywnego zbierania odpadów komunalnych;
  - obsługi administracyjnej systemu;
- EZG "Działdowszczyzna" organizuje przetargi na odbieranie i zagospodarowanie odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości;
- Właściciele nieruchomości obowiązani są składać bezpośrednio do EZG "Działdowszczyzna" lub za pośrednictwem Burmistrza, deklaracje o wysokości opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi wg wzoru, w miejscu i terminie określonym w uchwale EZG "Działdowszczyzna" stanowiącej akt prawa miejscowego".

Na podstawie art. 18 ust 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (tekst jednolity Dz.U. z 2013 r. 594 z późn. zm.) oraz art. 4 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (j.t. Dz. U. z 2013 r. 1399 z późn. zm.), po zasięgnięciu opinii Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego Rada Miejska w Lidzbarku w dniu 25 kwietnia 2013 r. podjęła Uchwałę Nr XXVII/243/13 w sprawie Regulaminu utrzymania czystości i porządku na terenie Miasta i Gminy Lidzbark. W ramach ww. regulaminu ustalono m.in.:

Wymagania w zakresie utrzymania czystości i porządku na terenie nieruchomości.

Właściciele nieruchomości zbierają powstałe na terenie nieruchomości odpady w sposób selektywny i nieselektywny. Selektywnej zbiórce podlegają:

1. Papier i tektura w tym opakowania wielomateriałowe
2. Tworzywa sztuczne
3. Szkło
4. Odpady komunalne ulegające biodegradacji, w tym odpady opakowaniowe ulegające biodegradacji i odpady zielone,
5. Popiół
6. Metale
7. Przeteterminowane leki
8. Chemikalia
9. Zużyte opony
10. Zużyte baterie i akumulatory
11. Zużyty sprzęt elektryczny i elektroniczny

12. Meble i inne odpady wielkogabarytowe

13. Budowlane i rozbiórkowe.

Gromadzenie odpadów komunalnych na terenie nieruchomości i ich odbiór odbywa się w odpowiednio oznakowanych pojemnikach lub workach z podziałem na następujące rodzaje odpadów:

1. Papier i tektura oraz opakowania wielomateriałowe – w pojemnikach w kolorze niebieskim
2. Tworzywa sztuczne – w pojemnikach w kolorze żółtym
3. Szkło – w pojemnikach w kolorze zielonym
4. Bioodpady w pojemnikach w kolorze brązowym
5. Popiół – w pojemnikach w kolorze czarnym
6. Metale w pojemnikach w kolorze zielonym
7. Przetknięte leki – należy gromadzić odrębnie od pozostałych odpadów komunalnych w wydzielonym miejscu na terenie nieruchomości i przygotować do usunięcia w terminach określonych w harmonogramie odbioru odpadów komunalnych lub umieszczać w odpowiednio oznaczonych pojemnikach zlokalizowanych w aptekach lub przekazywać do wyznaczonych miejsc gromadzenia tych odpadów w punktach selektywnej zbiórki odpadów komunalnych.
8. Chemikalia oraz zużyte opony – należy gromadzić odrębnie – należy gromadzić odrębnie od pozostałych odpadów komunalnych w wydzielonym miejscu na terenie nieruchomości i przygotować do usunięcia w terminach określonych w harmonogramie odbioru odpadów komunalnych lub przekazywać we własnym zakresie do wyznaczonych miejsc gromadzenia tych odpadów w punktach selektywnej zbiórki odpadów komunalnych.
9. Zużyte baterie i akumulatory małogabarytowe leki – należy gromadzić odrębnie od pozostałych odpadów komunalnych w wydzielonym miejscu na terenie nieruchomości i przygotować do usunięcia w terminach określonych w harmonogramie odbioru odpadów komunalnych. Ponadto odpady te można umieszczać w odpowiednio oznaczonych pojemnikach zlokalizowanych w budynkach użyteczności publicznej oraz punktach sprzedaży baterii i akumulatorów lub przekazywać we własnym zakresie do wyznaczonych miejsc gromadzenia tych odpadów w punktach selektywnej zbiórki odpadów komunalnych.
10. Zużyty sprzęt elektryczny i elektroniczny powstający w gospodarstwach domowych należy gromadzić odrębnie od pozostałych odpadów komunalnych w wydzielonym miejscu na terenie nieruchomości i przygotować do usunięcia w terminach określonych w harmonogramie odbioru odpadów komunalnych lub przekazywać do punktów zbierania zorganizowanych przez sprzedawców tego sprzętu lub do wyznaczonych miejsc gromadzenia tych odpadów w punktach selektywnej zbiórki odpadów komunalnych.

11. Meble i inne odpady wielkogabarytowe należy gromadzić odrębnie od pozostałych odpadów komunalnych w wydzielonym miejscu na terenie nieruchomości i przygotować do usunięcia w terminach określonych w harmonogramie odbioru odpadów komunalnych lub przekazywać we własnym zakresie do wyznaczonych miejsc gromadzenia tych odpadów w punktach selektywnej zbiórki odpadów komunalnych.

Tabela 38 Częstotliwość odbierania odpadów komunalnych z terenu nieruchomości zamieszkałych

Rodzaj odpadu	z obszarów zabudowy wiejskiej jednorodzinnej	z obszarów zabudowy wiejskiej wielorodzinnej	z obszarów zabudowy miejskiej jednorodzinnej	z obszarów zabudowy miejskiej wielorodzinnej
Odpady zmieszane	Co 2 tygodnie			2 razy w tygodniu
Zbierane selektywnie papier i tektura, szkło, metale, tworzywa sztuczne, opakowania wielomateriałowe	Co 4 tygodnie	Co 2 tygodnie	Co 4 tygodnie	Dwa razy w tygodniu
Odpady ulegające biodegradacji	Co 2 tygodnie w okresie od 1 maja do 30 listopada	Dwa razy w tygodniu	Co 2 tygodnie w okresie od 1 kwietnia do 30 listopada, co 4 tygodnie w okresie od 1 grudnia do 31 marca	Dwa razy w tygodniu
ZSEiE i wielkogabarytowe	Jeden raz w kwartale			
Popiół	Co 2 tygodnie w okresie od listopada do 30 kwietnia, co 4 tygodnie w okresie od 1 maja do 31 października			

Odbieranie odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości, na których nie zamieszkują mieszkańcy, a powstają odpady komunalne będzie prowadzone z pojemników zgodnie z częstotliwością określoną dla odpowiednich rodzajów zabudowy jednorodzinnej.

Z terenów przeznaczonych do użytku publicznego – należy dostosować odbieranie odpadów do szybkości zapelniania się koszy w taki sposób, aby nie dopuścić do ich przepełnienia i wysypywania się odpadów.

Do zbierania odpadów komunalnych służą pojemniki z tworzywa sztucznego lub metalowe, kosze uliczne, kontenery, kosze siatkowe na odpady z tworzyw sztucznych, metali oraz odpadów wielomateriałowych. Stosuje się następujące pojemniki o pojemności:

- 110, 120, 240, 360, 1100 , 2200 litrów
- 5000 litrów KP5, 7000 litrów KP7

- kosze uliczne o pojemności od 10 do 60 litrów
- worki z tworzywa sztucznego o pojemności 120 litrów.

Miasto i Gmina Lidzbark należy do Ekologicznego Związku Gmin „Działdowszczyzna” dla którego zgodnie z Planem Gospodarki Odpadami dla Województwa Warmińsko – Mazurskiego na lata 2011-2016 ustanowiono instalacje regionalne do przetwarzania odpadów komunalnych:

1. Składowisko odpadów w Zakrzewie
2. Składowisko odpadów w Ciechanówku
3. Instalacja mechaniczno – biologicznego przetwarzania odpadów w Działdowie i Zakrzewie.

Właścicielem i jednocześnie zarządzającym instalacjami jest Ekologiczny Związek Gmin „Działdowszczyzna”.

Tabela 39 Informacje na temat instalacji do przetwarzania odpadów komunalnych zarządzanych przez EZG Działdowszczyzna

Instalacja	Planowana pojemność/ moc przerobowa
Składowisko odpadów, kwatery III w Zakrzewie	223 000 m ³ / 2,1 ha
Składowisko odpadów, kwatery II w Ciechanówku	92 000 m ³ / 1,25 ha
Instalacja mechaniczno – biologicznego przetwarzania odpadów w skład której wchodzi:	
<ul style="list-style-type: none"> • Sortownia odpadów zmieszanych i selektywnie zebranych w Działdowie 	30 000 Mg/rok
<ul style="list-style-type: none"> • Kompostownia odpadów ulegających biodegradacji i odpadów zielonych w Zakrzewie 	15 000 Mg/rok
<ul style="list-style-type: none"> • Punkt Gromadzenia odpadów z kompostowania w Ciechanówku 	Nie dotyczy
<ul style="list-style-type: none"> • Punkt Dobrowolnego Gromadzenia Odpadów w Nidzicy 	Nie dotyczy

Zródło: Plan Gospodarki Odpadami dla Województwa Warmińsko – Mazurskiego na lata 2011-2016

Instalacją zastępczą dla Ekologicznego Związku Gmin „Działdowszczyzna” jest Zakład Unieszkodliwiania Odpadów Komunalnych Rudno Sp. z o.o. w Rudnie.

Usuwanie wyrobów zawierających azbest

Głównym celem Programu jest usunięcie i unieszkodliwienie wyrobów zawierających azbest do 2032 r. Należy jednoznacznie podkreślić, że Polska jest pierwszym krajem w Unii Europejskiej, która podjęła wyzwanie wycofania z użytkowania wyrobów zawierających azbest. Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski, został przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 14 maja 2002 r. i powstał w wyniku przyjęcia przez Sejm Rzeczypospolitej Polskiej Rezolucji z dnia 19 czerwca 1997 r. – w sprawie programu wycofywania azbestu z gospodarki (M.P. nr 38, poz. 373), w której Rada Ministrów została wezwana m.in. do opracowania programu

zmierzającego do wycofywania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski.

Rada Miejska w Lidzbarku Uchwała Nr XXXI/237/09 z dnia 30 czerwca 2009r. przyjęła „Program usuwania wyrobów zawierających azbest na terenie Miasta i Gminy Lidzbark na lata 2009-2032” oraz Uchwałę Nr IX/73/11 z dnia 29 sierpnia 2011r. w sprawie zasad udzielania dotacji na dofinansowanie usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu Miasta i Gminy Lidzbark.

Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej Olsztynie corocznie ogłasza konkursy na usuwanie azbestu w ramach Działania 4. Azbest Poddziałanie 4.1 Usuwanie azbestu.

Od 2011 roku Samorząd Lidzbarka aplikuje do Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Olsztynie o pozyskanie środków na to działanie tworząc listy podmiotów, które zostaną ujęte we wniosku. Gmina Lidzbark przeprowadziła inwentaryzację wyrobów zawierających azbest na swoim terenie oraz posiada opracowany i przyjęty uchwałą rady program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest. Dotacje udzielane będą przez WFOŚiGW jednostkom samorządu terytorialnego na usuwanie wyrobów zawierających azbest z obiektów, których właścicielami są:

- 1) jednostki samorządu terytorialnego i Skarbu Państwa, osoby fizyczne, rolnicy, kościoły i związki wyznaniowe, stowarzyszenia, spółdzielnie mieszkaniowe, wspólnoty mieszkaniowe, rodzinne ogrody działkowe, będące we władaniu Polskiego Związku Działkowców, jednostki sektora finansów publicznych będące gminnymi lub powiatowymi osobami prawnymi,
- 2) spółki prawa cywilnego i handlowego. W ramach przedsięwzięcia przewidziane jest dofinansowanie:
  - a) do 85% kosztów kwalifikowanych ze środków Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska w Olsztynie, nieprzekraczające 680 zł za 1 tonę unieszkodliwionych odpadów zawierających azbest, w przypadku Beneficjentów wymienionych w pkt. 1
  - b) do 85% kosztów kwalifikowanych ze środków Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska w Olsztynie, nieprzekraczające 680 zł za 1 tonę unieszkodliwionych odpadów zawierających azbest, w przypadku Beneficjentów wymienionych w pkt. 2, nie więcej niż 200.000,00 zł na jednego Beneficjenta w danym roku kalendarzowym
  - c) do 15 % kosztów kwalifikowanych ze środków budżetu Gminy Lidzbark

Tabela 40 Informacje na temat ilości usuniętego azbestu w latach 2011 - 2015

Lp.	Rok	Ilość usuniętego azbestu w tonach (Mg)
1	2011	21,600
2	2012	40,736
3	2012	33,048
4	2014	42,380
5	2015	51,650*

3.5.6 Hałas

Największe zagrożenie środowiska hałasem powoduje zazwyczaj przemysł i komunikacja. Pewne lokalne uciążliwości w tym zakresie mogą wynikać z funkcjonowania istniejących zakładów przemysłowych oraz usługowych. W takich przypadkach należy przestrzegać zasadę, iż hałas i wibracje przekraczające dopuszczalne granice natężenia nie mogą sięgać poza obręb działki, na której są wytwarzane.

Hałas komunikacyjny - wraz ze wzrostem natężenia ruchu obserwuje się coroczny przyrost poziomów hałasu komunikacyjnego. W celu ograniczenia uciążliwości wynikających z nadmiernego hałasu komunikacyjnego należy dążyć min., utrzymania dobrej nawierzchni dróg i ulic, dobrej organizacji ruchu itp. Na terenie Miasta i Gminy Lidzbark Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Olsztynie nie dokonywał pomiaru hałasu.

3.5.7 Promieniowanie elektromagnetyczne

Pole elektromagnetyczne (wg Ustawy Prawo Ochrony Środowiska) to pole elektryczne, magnetyczne oraz elektromagnetyczne o częstotliwościach od 0 Hz do 300 GHz, tworzących zakres promieniowania elektromagnetycznego niejonizującego. Promieniowanie elektromagnetyczne (PEM), w tym promieniowanie niejonizujące zaliczane jest do podstawowych rodzajów zanieczyszczeń środowiska naturalnego.

Zgodnie z art. 123 Ustawy Prawo Ochrony Środowiska, oceny poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku dokonuje się w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska, a wojewódzki inspektor ochrony środowiska prowadzi okresowe badania poziomów Pól elektromagnetycznych w środowisku.

Niejonizujące promieniowanie elektromagnetyczne od zawsze występowało w środowisku naturalnym. Pochodzi ono z naturalnych źródeł takich jak Słońce, Ziemia, zjawiska atmosferyczne. Dodatkowo w środowisku występują sztuczne pola elektromagnetyczne, które związane są z techniczną działalnością człowieka. Promieniowanie elektromagnetyczne występuje wszędzie, a jego najważniejszymi źródłami są:

- ✓ stacje bazowe telefonii komórkowej,
- ✓ stacje i linie energetyczne,
- ✓ nadajniki radiowe i telewizyjne oraz CB – radio i radiostacje amatorskie,
- ✓ wojskowe i cywilne urządzenia radionawigacji,
- ✓ urządzenia powszechnego użytku: kuchenki mikrofalowe, monitory, aparaty komórkowe itp.

Ciągły rozwój techniki powoduje znaczny wzrost ilości nadajników radiowo – telewizyjnych oraz stacji bazowych telefonii komórkowej. Stacje bazowe telefonii komórkowych są skupione wyłącznie na terenie Miasta Lidzbark¹¹. Jest ich 4:

1. Stacja bazowa przy ul. Żeromskiego 2a należąca do sieci T mobile,
2. Stacja bazowa na maszcie własnym należącym do sieci Plus, a wykorzystywana również przez Aero 2 w pobliżu ul. Przemysłowej
3. Stacja bazowa na kominie, ul Przemysłowa – sieć T mobile
4. Stacja bazowa przy ul. Dworzec Główny 3 – sieć Orange

Na terenie Miasta i Gminy Lidzbark Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Olsztynie nie dokonywał pomiarów pola elektromagnetycznego.

W żadnym z punktów pomiarowych objętych badaniem poziomu pól elektromagnetycznych na terenie województwa warmińsko – mazurskiego w roku 2013 nie stwierdzono przekroczenia wartości dopuszczalnej wynoszącej 7 V/m

3.5.8 Komunikacja i transport

Do najważniejszych szlaków komunikacyjnych na terenie gminy należą drogi o statusie wojewódzkim: nr 541 Lubawa– Lidzbark – Dobrzyń n/Wisłą oraz nr 544 Brodnica – Lidzbark – Działdowo.

W ramach RPO Warmia i Mazury 2007-2013 (dofinansowanie unijne) planowane były dwie duże inwestycje :

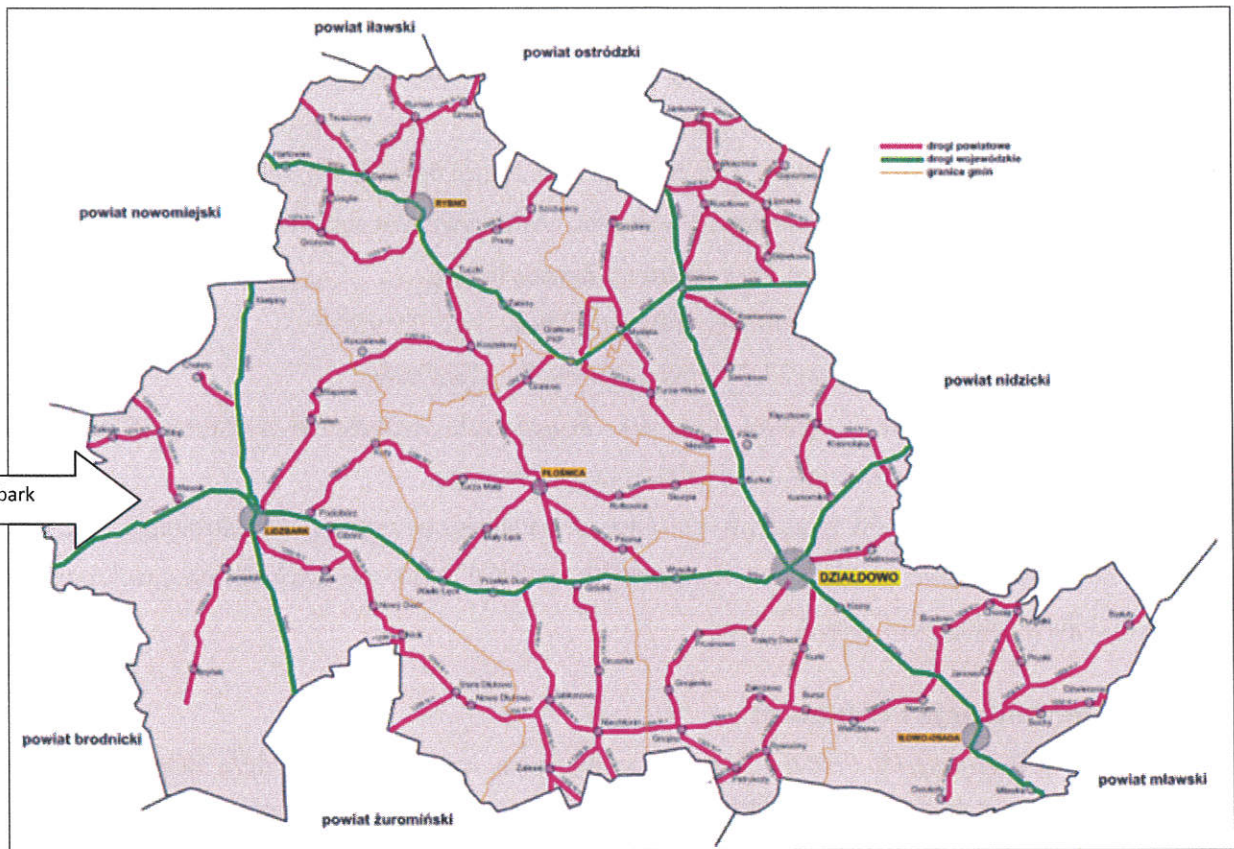
- 1." Rozbudowa drogi wojewódzkiej nr 541 na odcinku Lubawa – Lidzbark ze zmianą przebiegu w m. Lubawa od km 0+000 do km 27+265" oraz
2. "Rozbudowa drogi wojewódzkiej nr 544 na odcinku Lidzbark-Działdowo z obejściem na terenie Lidzbarka ".

W związku z przedłużającymi się procedurami środowiskowymi te dwie inwestycję rozpoczęły się później. Rozbudowa drogi wojewódzkiej nr 541 rozpoczęła się w styczniu 2013 r. natomiast rozbudowa drogi wojewódzkiej nr 544 w lutym 2014 r.

---

¹¹ <http://beta.btsearch.pl>

Mapa 17 Mapa sieci dróg powiatowych i wojewódzkich na terenie powiatu działdowskiego

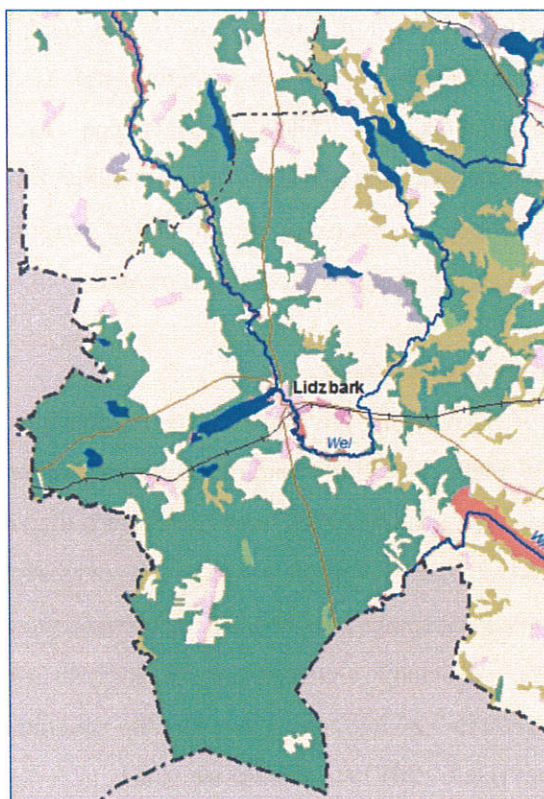
Źródło: <http://www.pzddzialdowo.home.pl/sieci.htm>

4 Inne zagrożenia środowiska

Inne zagrożenia środowiska, które mogą wystąpić na terenie Miasta i Gminy Lidzbark :

- ✓ pożary,
- ✓ susze,
- ✓ powodzie,
- ✓ gradobicia
- ✓ silne wiatry
- ✓ awarie urządzeń infrastruktury technicznej,
- ✓ katastrofy komunikacyjne, w tym katastrofy związane z transportem materiałów niebezpiecznych.

4.1 Zagrożenie powodziowe

Mapa 18 Mapa obszarów narażonych na niebezpieczeństwo powodzi dla Miasta i Gminy Lidzbark

Źródło: http://www.kzgw.gov.pl/files/file/Materialy_i_Informacje/WORP/Woj_Wa/1.jpg

Obszary narażone na niebezpieczeństwo powodzi (na mapie oznaczone kolorem jasnoczerwonym) są to obszary, na których stwierdzi się istnienie znaczącego ryzyka powodziowego lub wystąpienie znaczącego ryzyka jest prawdopodobne, będące wynikiem wstępnej oceny ryzyka powodziowego zgodnie z art. 88b ust 2 pkt 5 ustawy Prawo wodne.

4.2 Zagrożenie pożarowe

Największe zagrożenie pożarowe na terenie gminy występuje:

- ✓ w budynkach mieszkalnych i użyteczności publicznej,
- ✓ w gospodarstwach rolnych,
- ✓ w obiektach przemysłowych,
- ✓ na stacjach paliw płynnych i gazowych,
- ✓ w obiektach elektroenergetyki,
- ✓ w lasach (II kategoria zagrożenia pożarowego). Najbardziej zagrożone pod tym względem są drzewostany położone w najbliższym sąsiedztwie miasta Lidzbark

Większość gospodarstw posiada obiekty przeznaczone do hodowli bydła, trzody chlewnej oraz przechowywania płodów rolnych. Są to budynki wykonane zazwyczaj częściowo lub w całości z materiałów palnych. Często występuje tu zabudowa zwarta, co w przypadku palnej konstrukcji budynków stwarza możliwość szybkiego rozprzestrzeniania się ognia. Mieszkania znajdujące się na terenach wiejskich ogrzewane są głównie piecami na paliwo stałe (węgiel lub drewno). Ten rodzaj ogrzewania sprzyja powstaniu pożarów. Główną przyczyną są nieszczelności przewodów kominowych. Ponadto w okresie zimowym bardzo często mamy do czynienia z dogrzewaniem mieszkań urządzeniami grzewczymi podłączonymi do stałego źródła prądu, których instalacja elektryczna ma tendencje do zwarć i przeciążeń powodując pożary.

4.3 Poważna awaria przemysłowa

Zakład stwarzający zagrożenie wystąpienia poważnej awarii przemysłowej, w zależności od rodzaju, kategorii i ilości substancji niebezpiecznej znajdującej się w zakładzie uznaje się za zakład o zwiększonym ryzyku wystąpienia awarii (ZZR), albo za zakład o dużym ryzyku wystąpienia awarii (ZDR). Zasady zaliczania zakładów do kategorii zakładów o zwiększonym ryzyku albo zakładów o dużym ryzyku określił Minister Gospodarki w drodze rozporządzenia z dnia 10 października 2013 r.-w sprawie rodzajów i ilości substancji niebezpiecznych, których znajdowanie się w zakładzie decyduje o zaliczeniu go do zakładu o zwiększonym ryzyku albo zakładu o dużym ryzyku wystąpienia poważnej awarii przemysłowej (Dz.U. 2013 r. 1479 z późn. zm.).

Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Olsztynie prowadzi wykaz potencjalnych sprawców poważnych awarii, zgodnie z którym na terenie Miasta i Gminy Lidzbark nie występują takie zakłady.

4.4 Transport substancji niebezpiecznych

Zagrożenia komunikacyjne i chemiczno – ekologiczne niesie za sobą transport drogowy oraz zwiększające się z roku na rok nasilenie ruchu na drogach. Transport drogowy stwarza ww. zagrożenia głównie z uwagi na przewóz materiałów niebezpiecznych takich jak benzyny, olej napędowy, olej opałowy, gaz propan – butan, amoniak, chlor i inne.

4.5 Biotechnologia i organizmy zmodyfikowane genetycznie

Biotechnologia jest dyscypliną nauk technicznych wykorzystującą procesy biologiczne na skalę przemysłową. Konwencja o różnorodności biologicznej, sporządzona w Rio de Janeiro dnia 5 czerwca 1992 r. (Dz. U. z 2002 r., Nr 184, poz. 1532) podaje jedną z najszerzych definicji: „Biotechnologia oznacza zastosowanie technologiczne, które używa systemów biologicznych, organizmów żywych lub ich składników, żeby wytwarzać lub modyfikować produkty lub procesy w określonym zastosowaniu.” Biotechnologie są w stosunku do tradycyjnych (chemicznych) znacznie mniej energochłonne, bezodpadowe lub niskoodpadowe, tańsze i wydajniejsze oraz często mniej obciążające środowisko, znajdują zastosowanie także w działalności służącej ochronie środowiska (w oczyszczaniu ścieków, neutralizacji odpadów, w produkcji biogazu). **Organizmy Modyfikowane Genetycznie (GMO)** są to rośliny lub zwierzęta, które dzięki modyfikacji w ich genomie - materiale genetycznym - uzyskały nowe cechy. Modyfikacja genetyczna zwykle polega na wstawieniu nowego genu (co fizycznie jest fragmentem DNA) do genomu modyfikowanego organizmu. Jednak można także i wyciszać geny poprzez wprowadzenie komplementarnego genu kodującego tzw. nonsensowne RNA, czy też za pomocą kierowanej mutagenyzy, wywołać mutacje w konkretnym genie, co może doprowadzić do jego inaktywacji (dokładnie inaktywacji produktu tego genu). Na świecie ma miejsce dynamiczny rozwój badań w zakresie inżynierii genetycznej i rozwój przemysłu opartego na biotechnologiach. Produkty nowoczesnej biotechnologii (organizmy genetycznie zmodyfikowane) coraz częściej pojawiają się na rynku, budząc wiele kontrowersji, szczególnie w odniesieniu do problematyki bezpieczeństwa tych produktów dla zdrowia człowieka i ewentualnego ich wpływu na inne organizmy w środowisku. W związku z powyższym zachodzi potrzeba dokonywania oceny stopnia zagrożenia tych produktów dla zdrowia ludzi i środowiska. Procedury i mechanizmy oceny ryzyka związanego z wykorzystywaniem genetycznie zmodyfikowanych organizmów są ciągle doskonalone. W 2006r. przyjęto Ramowe Stanowisko Rządu RP dotyczące GMO. Jest to dokument wyznaczający kierunek działań dotyczących GMO, na podstawie którego realizowana będzie w Polsce polityka w tym zakresie. Biotechnologie i rozwój przemysłu opartego na biotechnologiach daje nowe możliwości rozwoju. Korzystanie z osiągnięć biotechnologii związane może być jednak z nieznanym dotąd zagrożeniem bezpieczeństwa biologicznego. Najważniejsze problemy:

- ✓ brak nadzoru nad wprowadzaniem GMO,
- ✓ brak świadomości społecznej w zakresie biotechnologii i bezpieczeństwa biologicznego,
- ✓ zagrożenie rodzimych gatunków roślin i zwierząt przez obce gatunki lub nowe organizmy wytworzone technikami transgenezy,
- ✓ brak jednoznacznych regulacji prawnych w zakresie rozwiązań systemowych dotyczących ochrony środowiska, a zwłaszcza koegzystencji upraw roślin modyfikowanych i niemodyfikowanych.

5 Edukacja ekologiczna

Warunkiem koniecznym i niezbędnym do realizacji celów związanych z ochroną środowiska zgodną z zasadą zrównoważonego rozwoju jest dobrze zaplanowany, zorganizowany i realizowany proces powszechnej edukacji, obejmujący nie tylko dzieci i młodzież, ale też całe społeczeństwo.

Edukacja ekologiczna zwana także edukacją środowiskową, to koncepcja kształcenia i wychowywania społeczeństwa w duchu poszanowania środowiska przyrodniczego zgodnie z hasłem myśleć globalnie - działać lokalnie. Obejmuje ona wprowadzanie do programów szkół wszystkich szczebli tematyki z zakresu ochrony i kształtowania środowiska, umożliwiającej łączenie wiedzy przyrodniczej z postawą humanistyczną, tworzenie krajowych i międzynarodowych systemów kształcenia specjalistów i kwalifikowanych pracowników dla różnych działów ochrony środowiska, nauczycieli ochrony środowiska, doksztalcenie inżynierów i techników różnych specjalności oraz menedżerów gospodarki, a także powszechną edukację szkolną i pozaszkolną. W potocznym rozumieniu są to wszelkie formy działalności skierowanej do społeczeństwa, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i młodzieży, które mają na celu wpływanie na poziom świadomości ekologicznej, propagowanie konkretnych zachowań korzystnych dla środowiska naturalnego, upowszechnianie wiedzy o przyrodzie. Działania te prowadzone są przez szkoły, przez specjalistyczne placówki edukacyjne zarówno publiczne jak i niepubliczne, a także przez liczne organizacje ekologiczne.

Może przyjmować różne formy:

- ✓ kształcenie ustawiczne (wykłady, seminaria, rozdawanie ulotek i programy edukacyjne),
- ✓ kształcenie dzieci i młodzieży w zakresie ekologii,
- ✓ zielone szkoły.

Niestety istnieje moda na konsumpcyjny styl życia. Zauważalny jest brak myślenia w kategoriach ponadlokalnych o problemach ochrony środowiska, w szczególności gospodarki odpadami i gospodarki wodno-ściekowej. Niejednokrotnie wiąże się to z niskim poziomem socjalnym społeczeństwa, a działania „ekologiczne”, to wciąż działania kosztowne. Mieszkańcy niechętnie stosują się do zasad zrównoważonego rozwoju. Wciąż zbyt wolno postępuje wzrost świadomości społecznej dotyczącej konieczności gospodarowania w sposób przyjazny dla środowiska.

Edukacja ekologiczna mieszkańców spoczywa na barkach szkół, jednostek samorządu terytorialnego i trzeciego sektora. Edukacja ekologiczna obecna jest w formalnym systemie kształcenia od 2002 roku. Wprowadzona została prawnie poprzez *Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 26 lutego 2002 roku w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół*. Rozporządzenie wprowadza

edukację ekologiczną w postaci oddzielnej ścieżki edukacyjnej o charakterze wychowawczo-dydaktycznym począwszy od II etapu edukacyjnego (klasy IV-VI).

Edukacja powinna być akceptowana i realizowana przez ogół nauczycieli, poprzez właściwe wykorzystanie treści ekologicznych zawartych w programach nauczania danego szczebla szkolnictwa. Treści związane z nauczaniem i wychowaniem prośrodowiskowym należy prezentować w sposób bardzo interesujący, aby w następstwie uczyły one nowego podejścia do problemów związanych z ekologią. Cóż dają najpiękniejsze nawet treści werbalne, które nie rozbudzają autentycznych potrzeb czynnego uczenia się i rozwiązywania wysuwanych problemów. W edukacji ekologicznej każde dziecko powinno stać się aktywnym uczestnikiem, i umieć współdecydować o tym, czego i w jaki sposób się uczyć.

W szkołach edukacja ekologiczna niejednokrotnie ogranicza się do akcji „Sprzątania Świata”, zbierania baterii czy próby selektywnej zbiórki odpadów. Nie można jednak niedoceniać roli edukacji ekologicznej w prawidłowym wychowywaniu młodzieży, uczenia jej szacunku dla przyrody i zwiększaniu świadomości ekologicznej.

Podstawą tworzenia systemu edukacji ekologicznej może być *Narodowy Program Edukacji Ekologicznej*, będący rozwinięciem i konkretyzacją zapisów *Narodowej Strategii Edukacji Ekologicznej*. System edukacji ekologicznej powinien eliminować działania pozorne i mało efektywne, propagować zaś działania które przyczynią się aby zachować zdrowe środowisko oraz jego walory dla przyszłych pokoleń zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju.

Główne cele *Narodowego Programu Edukacji Ekologicznej* to:

1. Wdrożenie zaleceń Narodowej Strategii Edukacji Ekologicznej z uwzględnieniem zmian zachodzących w procesie reformowania Państwa oraz integracji z Unią Europejską;
2. Stworzenie mechanizmów pozwalających sprostać wyzwaniom związanym z wdrażaniem idei i zasad rozwoju zrównoważonego, pozwalających kształtować świadomość ekologiczną w warunkach demokratyzacji życia społecznego i wzrastającej roli komunikacji społecznej;
3. Zwiększenie efektywności edukacji ekologicznej przez promowanie najskuteczniejszych jej form i najważniejszych treści, wskazanie sposobów optymalnej alokacji środków finansowych, uporządkowanie przepływu informacji i decyzji z wykorzystując najlepsze krajowe i zagraniczne doświadczenia.

Cele operacyjne *Narodowego Programu Edukacji Ekologicznej* to:

1. Dokonanie kompleksowej, empirycznej diagnozy funkcjonowania edukacji ekologicznej w Polsce, ze szczególnym uwzględnieniem jej źródeł, priorytetów i stosowanych w niej metod i procedur wdrożenia.
2. Dostarczenie informacji o optymalnym systemie edukacji ekologicznej w kraju i o warunkach dochodzenia do takiego systemu.

3. Wypełnienie zobowiązań wynikających z sygnowanych przez RP porozumień międzynarodowych.
4. Inspirowanie potencjalnych podmiotów do tworzenia branżowych, resortowych, regionalnych, lokalnych, instytucjonalnych oraz innych programów edukacji ekologicznej.
5. Stworzenie jednolitego dokumentu pozwalającego monitorować rozwój edukacji ekologicznej w Polsce w kontekście oczekiwań społecznych i możliwości realizacyjnych.

Zgodnie z zapisami *Narodowego Programu Edukacji Ekologicznej* wyróżniono następujące trzy sfery implementacji zapisów Narodowej Strategii Edukacji Ekologicznej:

1. Edukacja formalna to zorganizowany system kształcenia zgodny z określonymi zasadami sformułowanymi w odpowiednich aktach prawnych (ustawy i rozporządzenia). Polski system edukacji formalnej obejmuje system oświaty i szkolnictwa wyższego.
2. Ekologiczną świadomość społeczną możemy określić jako stan wiedzy, poglądów i wyobrażeń ludzi o środowisku przyrodniczym, jego antropogennym obciążeniu, stopniu wyeksploatowania, zagrożeniach i ochronie, w tym także stan wiedzy o sposobach i instrumentach sterowania, użytkowania i ochrony środowiska. Świadomość ta kształtowana jest przede wszystkim przez organizacje państwowe, społeczne (Pozarządowe Organizacje Społeczne - POS) oraz media.
3. Szkolenia to zinstytucjonalizowane formy przekazywania wiedzy i umiejętności dla określonej grupy zawodowej lub społecznej służące podnoszeniu kwalifikacji niezbędnych zarówno w życiu zawodowym, działalności społecznej jak i dla potrzeb indywidualnych.

Edukacja ekologiczna nie ogranicza form stosowanych przy jej realizacji. Warunek atrakcyjności, niezbędny w procesie przebudowy postaw i utrwalania dobrych nawyków każe stosować możliwie bogatą gamę stymulatorów. Formy edukacji ekologicznej, które mogą być zastosowane to: akcje, festiwale, święta, manifestacje oraz inne imprezy uliczne, protesty, interpelacje i procedury odwoławcze, aukcje, festyny, happeningi, pokazy i zloty, olimpiady, targi, wystawy i dni otwarte w miejscach (instytucjach) związanych z ekologią, wycieczki, turystyka kwalifikowana, ścieżki dydaktyczne i przyrodnicze, publikacje, strony internetowe. Edukacją ekologiczną na terenie Miasta i Gminy Lidzbark zajmuje się między innymi Dział Działalności Edukacji Ekologicznej. Do najistotniejszych celów i sposobów działania DCEE, określonych w zatwierdzonym przez Sąd Rejonowy w Warszawie statucie stowarzyszenia, należą:

- rozwijanie edukacji ekologicznej i propagowanie idei proekologicznych;
- inspirowanie i organizowanie przepływu informacji o osiągnięciach z dziedziny edukacji ekologicznej, myśli naukowo - technicznej i innych wartościach związanych z ochroną środowiska;

- wspieranie działań i inicjatyw społecznych w zakresie ochrony środowiska;
- informowanie opinii publicznej o zagrożeniach i stanie środowiska oraz stworzenie klimatu przeciwdziałania negatywnym zjawiskom w tym zakresie;
- kształtowanie postaw i zachowań dzieci i młodzieży, które sprzyjać będą idei ekorozwoju;
- podejmowanie działań zmierzających do tworzenia więzi emocjonalnych z miejscem zamieszkania, nauka samodzielnego dostrzegania problemów ekologicznych występujących w miejscu zamieszkania oraz inspirowanie do ich rozwiązywania;
- tworzenie bazy materialnej służącej krzewieniu edukacji ekologicznej.

Stowarzyszenie współpracuje z pałacówkami oświatowymi w zakresie powszechnej edukacji ekologicznej dzieci i młodzieży szkolnej (ekoturystyka, konkursy plastyczne literackie, organizacja zajęć pozalekcyjnych, szkolenia nauczycieli, itp.). Współdziała także z gminami, podmiotami gospodarczymi, instytucjami, organami samorządowymi i rządowymi. Stowarzyszenie pozyskuje środki na statutową działalność. Działdowskie Centrum Edukacji Ekologicznej w swoich działaniach zabiega o stworzenie w środowisku lokalnym właściwego klimatu dla ekorozwoju. Skutecznie i konstruktywnie wpisuje się w tworzenie kultury i świadomości ekologicznej Działdowszczyzny. Na stronie internetowej związku <http://dzialdowszczyzna.bip.net.pl> dostępna jest ekologiczna gra edukacyjna dotycząca segregowania odpadów, która w sposób przystępny i ciekawy uczy dzieci właściwego postępowania z odpadami.

6 Zarządzanie środowiskiem i obowiązki organów ochrony środowiska w zakresie spraw związanych z ochroną środowiska

Proces zarządzania obejmuje następujące czynności: planowanie, organizowanie, decydowanie, motywowanie, kontrolowanie. W każdym systemie zarządzania można wyodrębnić sferę procesów realnych i sferę regulacji. Sfera procesów realnych obejmuje działalność człowieka skierowaną bezpośrednio na podmioty materialne i przekształcenie materii, a sfera regulacji – całość procesów informacyjnych, myślowych i decyzyjnych, podejmowanych z myślą o kształtowaniu systemu sfery realnej.

W Polsce zarządzanie środowiskiem funkcjonuje na 4 poziomach: centralnym, wojewódzkim, powiatowym i gminnym. Podział kompetencji stanowi dużą uciążliwość zarówno dla administracji publicznej, jak i dla wszystkich stron biorących udział w działaniach podejmowanych na rzecz ochrony środowiska. Struktura organizacyjna ochrony środowiska nie ma charakteru hierarchicznego. Składają się na nią odrębne i niezależne od siebie organy rządowe i samorządowe, a dany szczebel administracji realizuje w zasadzie tylko te zadania, których nie można realizować na szczeblu niższym. Zgodnie z art.376 ustawy Prawo ochrony środowiska organami ochrony środowiska, z zastrzeżeniem art.377, są:

1. Wójt, burmistrz lub prezydent Miasta,
2. Starosta,
- 2a. Sejmik województwa,
- 2b. Marszałek województwa,
3. Wojewoda,
4. Minister właściwy do spraw środowiska
5. Generalny Dyrektor Ochrony Środowiska,
6. Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska.

Kompetencje poszczególnych organów zostały omówione poniżej.¹²

6.1 Kompetencje Wójta/ Burmistrza/ Prezydenta Miasta w zakresie ochrony środowiska

Wójt, burmistrz lub prezydent miasta jest organem ochrony środowiska działającym na poziomie gminy. Do jego kompetencji zaliczane są przede wszystkim zadania wynikające z planowania

---

¹² http://archiwum.ekoportal.gov.pl/prawo_dokumenty_strategiczne/Przewodnik_dla_spoleczenstwa/A02.html

przestrzennego (ochrona środowiska w zagospodarowaniu przestrzennym) oraz rozpatrywanie wszelkich drobnych spraw, nie należących do kompetencji starosty (Starosta, prezydent miasta na prawie powiatu) lub powiązanych z korzystaniem ze środowiska przez osoby fizyczne nie będące przedsiębiorcami.

Wójt, burmistrz lub prezydent miasta posiada uprawnienia do wydawania następujących decyzji dotyczących korzystania ze środowiska:

- decyzja o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu – decyzja ta stanowi - obok miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego (ochrona środowiska w zagospodarowaniu przestrzennym) podstawowy instrument, przez który organ gminy może regulować wiele zagadnień lokalnych, w tym sprawy ochrony środowiska,
- zezwolenie na usunięcie drzew lub krzewów z terenu nieruchomości (zezwolenie na wycinkę drzew i krzewów (kiedy wymagane, przesadzenie drzew bądź krzewów, konsekwencje nie wykonania ustalonych nasadzeń)),
- zezwolenie na prowadzenie przez przedsiębiorców działalności w zakresie odbierania odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości (zadania samorządu terytorialnego w zakresie gospodarki odpadami),
- zezwolenie na prowadzenie przez przedsiębiorców działalności w zakresie opróżniania zbiorników bezodpływowych i transporty nieczystości płynnych (zadania samorządu terytorialnego w zakresie gospodarki odpadami),
- decyzja w sprawie zatwierdzenia ugody zawartej pomiędzy właścicielami gruntów w sprawie zmiany stanu wody na gruntach (obowiązki właścicieli nieruchomości przyległych do wód)
- decyzja w sprawie nałożenia obowiązku prowadzenia pomiarów emisji (wykonywanie pomiarów i przekazywanie wyników do właściwych organów),
- decyzje ustalające wymagania w zakresie ochrony środowiska dotyczące eksploatacji instalacji, z których emisja nie wymaga pozwolenia (przestrzeganie wymogów określonych w wydanych decyzjach administracyjnych),
- przyjmowanie określonych w ustawie POŚ wyników pomiarów, wykonywanych przez prowadzących instalacje (wykonywanie pomiarów i przekazywanie wyników do właściwych organów),
- przyjmowanie zgłoszeń instalacji, z których emisja nie wymaga pozwolenia, mogących negatywnie oddziaływać na środowisko (zgłaszanie przydomowych oczyszczalni ścieków)
- przyjmowanie informacji o posiadanych substancjach stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska,
- wydawanie decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach planowanych przedsięwzięć mogących zawsze lub potencjalnie oddziaływać na środowisko,

- wydawanie postanowień w sprawie obowiązku przeprowadzenia oceny oddziaływania na środowisko dla planowanego przedsięwzięcia mogącego potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko,
- wydawanie postanowienia w sprawie zakresu raportu o oddziaływaniu przedsięwzięcia na środowisko,
- wydawanie postanowień w sprawie dodatkowych obowiązków związanych z ochroną obszarów NATURA 2000 dla przedsięwzięć innych niż przedsięwzięcie mogące znacząco oddziaływać na środowisko, które nie jest bezpośrednio związane z ochroną obszaru Natura 2000 lub nie wynika z tej ochrony, ale może potencjalnie znacząco oddziaływać na obszar NATURA 2000 (procedura oceny przedsięwzięć mogących oddziaływać na obszary Natura 2000),
- Zgodnie z artykułem 363 POŚ wójt, burmistrz lub prezydent miasta może, w drodze decyzji, nakazać osobie fizycznej, której działalność negatywnie oddziałuje na środowisko, wykonania w określonym czasie czynności, które spowodują ograniczenie negatywnego oddziaływania (np. zabronić używania określonego rodzaju paliwa, nakazać ograniczenie hałasu itp.).
- Jeżeli osoba fizyczna nie dostosowała się do w/w decyzji, wójt, burmistrz lub prezydent miasta może w drodze decyzji wstrzymać użytkowanie takiej instalacji lub urządzenia (art. 368 POŚ).
- Zgodnie z artykułem 379 POŚ wójt, burmistrz lub prezydent miasta uprawnieni są do występowania w charakterze oskarżyciela publicznego w sprawach o wykroczenia przeciw przepisom o ochronie środowiska.

6.2 Kompetencje Starosty /Prezydenta Miasta Na Prawach Powiatu w zakresie ochrony środowiska

Starosta (także prezydent miasta na prawie powiatu) jest organem ochrony środowiska, którego kompetencje dotyczą bardzo szerokiego zakresu spraw środowiskowych. Przede wszystkim ma prawo wydawać pozwolenia na wprowadzanie substancji lub energii do środowiska dla przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, dla których sporządzenie raportu o oddziaływaniu na środowisko może być wymagane. Jemu również zgłasza się instalacje, z których emisja wprawdzie nie wymaga pozwolenia, ale mogące negatywnie oddziaływać na środowisko. Staroście ponadto podlegają te wszystkie pozostałe inwestycje/przedsięwzięcia, które na mocy przepisów nie podlegają innym organom.

Starosta ma prawo wydawać następujące decyzje środowiskowe:

- pozwolenie na wprowadzanie gazów lub pyłów do powietrza,
- decyzja uzgadniająca zakres, sposób i termin zakończenia rekultywacji,
- pozwolenie zintegrowane,

- decyzja o dopuszczalnym poziomie hałasu,
- pozwolenie wodnoprawne na szczególne korzystanie z wód (pozwolenie wodnoprawne (kiedy wymagane, zakres))
- pozwolenie wodnoprawne na wykonanie urządzeń wodnych (pozwolenie wodnoprawne (kiedy wymagane, zakres))
- pozwolenie wodnoprawne na rolnicze wykorzystanie ścieków, w zakresie nieobjętym zwykłym korzystaniem z wód,
- pozwolenie wodnoprawne na wprowadzanie do urządzeń kanalizacyjnych ścieków zawierających substancje szczególnie szkodliwe dla środowiska wodnego,
- pozwolenie wodnoprawne na długotrwałe obniżenie zwierciadła wody podziemnej,
- pozwolenie wodnoprawne na odwadnianie obiektów lub wykopów budowlanych oraz zakładów górniczych,
- pozwolenie wodnoprawne na wydobywanie kamienia, żwiru, piasku, innych materiałów oraz ich składowanie,
- pozwolenie na wytwarzanie odpadów,
- decyzja zatwierdzająca program gospodarki odpadami niebezpiecznymi,
- zezwolenie na prowadzenie działalności w zakresie odzysku lub unieszkodliwiania odpadów,
- zezwolenie na prowadzenie działalności w zakresie zbierania lub transportu odpadów,
- koncesja na poszukiwanie, rozpoznawanie i wydobywanie kopalin pospolitych (np. żwir lub piasek), bez użycia materiałów wybuchowych, na powierzchni nie przekraczającej 2 ha i przewidywanym rocznym wydobyciu nie przekraczającym 20 000 m³,
- zatwierdzenie projektu prac geologicznych, których wykonanie nie wymaga koncesji,
- decyzja w sprawie nałożenia obowiązku prowadzenia pomiarów emisji (wykonywanie pomiarów i przekazywanie wyników do właściwych organów)
- przyjmowanie określonych w ustawie POŚ wyników pomiarów, wykonywanych przez prowadzących instalacje (wykonywanie pomiarów i przekazywanie wyników do właściwych organów)
- nakładające na zarządzających drogą, linią kolejową, linią tramwajową, lotniskiem lub portem obowiązki prowadzenia pomiarów,
- nakładające obowiązek przeprowadzenia przeglądu ekologicznego, w razie stwierdzenia okoliczności wskazujących na możliwość negatywnego oddziaływania instalacji na środowisko.
- środowiskowych uwarunkowaniach w przypadku scalania, podziału lub wymiany gruntów
- opiniowanie projektów uchwał dotyczących programów ochrony powietrza przygotowywanych przez marszałka województwa (Marszałek województwa),

Zgodnie z art. 101d. Prawo ochrony środowiska:

1. Starosta dokonuje identyfikacji potencjalnych historycznych zanieczyszczeń powierzchni ziemi, poprzez:

1) ustalenie działalności mogącej z dużym prawdopodobieństwem powodować historyczne zanieczyszczenie powierzchni ziemi, która była prowadzona na danym terenie przed dniem 30 kwietnia 2007 r.;

2) ustalenie listy substancji powodujących ryzyko, których wystąpienie w glebie lub ziemi jest spodziewane ze względu na działalność, o której mowa w pkt 1;

3) analizę dostępnych informacji na temat zagrożenia zanieczyszczeniem gleby lub ziemi;

4) w razie potrzeby - wykonanie pierwszego etapu badań zanieczyszczenia gleby i ziemi przez laboratorium, o którym mowa w art. 147a ust. 1 pkt 1 lub ust. 1a.

2. Identyfikacji potencjalnych historycznych zanieczyszczeń powierzchni ziemi nie dokonuje się na terenach, na których jest prowadzona działalność, której głównym celem jest obronność i bezpieczeństwo państwa lub bezpieczeństwo międzynarodowe.

3. Starosta lub upoważniona przez niego osoba, są uprawnieni do wstępu na teren władającego powierzchnią ziemi w celu wykonywania badań zanieczyszczenia gleby i ziemi.

4. W przypadku, o którym mowa w ust. 3, władający powierzchnią ziemi jest obowiązany umożliwić wykonywanie badań na terenie będącym w jego władaniu.

5. Władający powierzchnią ziemi, na wniosek starosty, przekazuje wszelkie znajdujące się w jego posiadaniu informacje dotyczące potencjalnego historycznego zanieczyszczenia powierzchni ziemi oraz jego możliwych źródeł.

6. Starosta sporządza wykaz potencjalnych historycznych zanieczyszczeń powierzchni ziemi.

7. Wykaz zawiera:

1) adres, numery działek ewidencyjnych i informacje o ich powierzchni;

2) informacje o aktualnym i, o ile jest to możliwe, planowanym sposobie użytkowania gruntów;

3) informacje o działalności prowadzonej na terenie;

4) informacje o działalności prowadzonej na terenie w przeszłości, o ile takie informacje są dostępne;

5) informacje o właściwościach gleby na terenie;

6) nazwy substancji powodujących ryzyko oraz informacje o ich zawartości w glebie i w ziemi;

7) informacje o remediacji prowadzonej obecnie i w przeszłości na terenie;

8) imię i nazwisko albo nazwę obowiązującego do przeprowadzenia remediacji oraz adres jego zamieszkania lub siedziby;

9) imię i nazwisko albo nazwę władającego powierzchnią ziemi oraz adres jego zamieszkania lub siedziby.

8. Starosta dokonuje aktualizacji wykazu raz na 2 lata.

9. Starosta przekazuje wykaz oraz - raz na 2 lata - jego aktualizację regionalnemu dyrektorowi ochrony środowiska za pośrednictwem środków komunikacji elektronicznej lub na informatycznych nośnikach danych.

W przypadku, jeśli podmiot korzystający ze środowiska negatywnie oddziałuje na środowisko, starosta jest organem ochrony środowiska właściwym do wydawania decyzji, w których może nałożyć obowiązek:

- ograniczenia oddziaływania na środowisko i jego zagrożenia,
- przywrócenia środowiska do stanu właściwego, określając równocześnie zakres ograniczenia lub stan, do jakiego ma zostać przywrócone środowisko a także czynności, zmierzające do osiągnięcia tych celów.

6.3 Kompetencje Sejmiku Województwa w zakresie ochrony środowiska

- określa dla terenu województwa bądź jego części rodzaju lub jakości paliw dopuszczonych do stosowania oraz ustalenie sposobu realizacji i kontroli tego obowiązku (standardy jakości środowiska - obowiązek wypełniania wynikających z nich ograniczeń),
- określa programów ochrony środowiska przed hałasem dla terenów poza aglomeracjami
- określa w drodze uchwały programu ochrony powietrza w strefach (obowiązek sporządzenia programów ochrony środowiska)

6.4 Kompetencje Marszałka Województwa w zakresie ochrony środowiska

Marszałek województwa jest organem ochrony środowiska na szczeblu wojewódzkim. Organy samorządu województwa mogą prowadzić własną politykę w zakresie ochrony środowiska, której wytyczne wyznaczają m.in. w strategii rozwoju regionalnego, wojewódzki plan zagospodarowania przestrzennego i wojewódzki program ochrony środowiska. Do zadań marszałka należy między innymi:

- realizowanie zadań w zakresie spraw związanych z opłatami za korzystanie ze środowiska, a w szczególności za:
  - wprowadzanie gazów lub pyłów do powietrza,
  - wprowadzanie ścieków do wód lub do ziemi,
  - pobór wód,
  - składowanie odpadów;
- realizacja zadań w zakresie spraw związanych z opłatą produktową i opłatą za substancje kontrolowane, w tym gromadzenie i egzekucja opłaty produktowej,
- prowadzenie ewidencji: wprowadzonych na rynek krajowy opakowań i niektórych produktów, odzyskanych i poddanych recyklingowi odpadów opakowaniowych i użytkowych,

wysokości należnej opłaty produktowej oraz sprawozdań rocznych przedsiębiorców i organizacji odzysku,

- przeprowadzanie kontroli podmiotów korzystających ze środowiska w zakresie wywiązywania się z obowiązków odnośnie opłat za emisję gazów lub pyłów do powietrza, pobór wód, odprowadzanie ścieków do wód lub do ziemi, składowanie odpadów, tj. naliczanie i wnoszenie opłat,
- sporządzanie wykazów zawierających zbiorcze informacje o zakresie korzystania ze środowiska,
- sporządzanie informacji o przeprowadzonych kontrolach w zakresie opłat,
- prowadzenie i obsługa zbioru informacji geologicznych,
- uzgadnianie warunków realizacji przedsięwzięcia dla przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, dla których sporządzenie raportu jest zawsze obowiązkowe, z wyłączeniem dróg oraz linii kolejowych,
- zobowiązanie decyzją do sporządzenia przeglądu ekologicznego instalacji zaliczonych do przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, dla których sporządzenie raportu oddziaływania na środowisko jest obligatoryjne,
- udzielanie pozwoleń zintegrowanych,
- prowadzenie spraw dotyczących pozwoleń wodnoprawnych,
- prowadzenie rejestru rodzajów, ilości oraz miejsc występowania substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska,
- uzgadnianie wydawanych przez starostę zezwoleń na prowadzenie działalności na zbieranie odpadów przedsiębiorcy prowadzącemu punkt zbierania pojazdów,
- prowadzenie wykazu przedsiębiorców prowadzących stacje demontażu oraz punkty zbierania pojazdów i przekazywanie do centralnej ewidencji pojazdów informacji o umieszczeniu lub usunięciu z wykazu przedsiębiorców prowadzących stacje demontażu i punkty zbierania pojazdów,
- przyjmowanie rocznych sprawozdań od przedsiębiorców prowadzących stacje demontażu,
- wydawanie pozwoleń na wprowadzanie gazów i pyłów do powietrza dla inwestycji mogących znacząco oddziaływać na środowisko, dla których sporządzenie raportu jest obligatoryjne,
- przedstawianie do zaopiniowania właściwym starostom projektu uchwały w sprawie programu ochrony powietrza, mającego na celu osiągnięcie poziomów dopuszczalnych substancji w powietrzu (standardy jakości środowiska - obowiązek wypełniania wynikających z nich ograniczeń),

6.5 Kompetencje Wojewody w zakresie ochrony środowiska

Działania na rzecz ochrony środowiska stanowią jedno z zadań organów administracji rządowej zarówno szczebla centralnego, jak również wojewódzkiego. Pozycja wojewody ma tu szczególne znaczenie, ponieważ jest on koordynatorem działań, jakie podejmują organy administracji publicznej w tej dziedzinie na obszarze województwa. Wojewoda jest zwierzchnikiem administracji zespolonej, czyli rządowej administracji terenowej. Bezpośrednio podlega mu Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska (Działania kontrolne Inspekcji Ochrony Środowiska). Obok administracji zespolonej, częścią administracji terenowej w województwie jest administracja niezespolona, nie podlegająca wojewodzie, lecz bezpośrednio właściwemu ministrowi lub centralnemu organowi administracji rządowej. W województwie przedstawicielem organów ochrony środowiska administracji niezespolonej jest Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska (Dyrektor ochrony środowiska.). Wojewoda jest uprawniony do stosowania narzędzi koordynacyjnych i nadzorczych, które zapewniają mu sprawne wykonywanie zadań z zakresu kształtowania i ochrony środowiska. Jako przedstawiciel Rady Ministrów w województwie odpowiada za wykonanie polityki rządu na obszarze województwa, a w szczególności zapewnia współdziałanie wszystkich organów administracji rządowej i samorządowej w województwie i kieruje ich działalnością m.in. w zakresie zapobiegania zagrożeniom środowiska, klęskom żywiołowym i innym nadzwyczajnym zagrożeniom oraz zwalczania i usuwania ich skutków. Wojewoda może wydawać polecenia obowiązujące wszystkie organy administracji rządowej działające w województwie, a w sytuacjach nadzwyczajnych (zagrożenie życia, zdrowia, mienia lub środowiska) polecenia kierowane mogą być również do organów samorządu terytorialnego i są dla nich obowiązujące. Jako zwierzchnik zespolonej administracji rządowej wojewoda kieruje nią i koordynuje jej działalność, zapewnia warunki do skutecznego jej działania i ponosi odpowiedzialność za efekty jej działania. Podstawowe zadania w zakresie ochrony środowiska:

- kontrola przestrzegania przepisów prawa o ochronie środowiska,
- monitoring środowiska,
- przeciwdziałanie nadzwyczajnym zagrożeniom środowiska,
- wojewoda wykonuje przy pomocy Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Środowiska. Rola wojewody sprowadza się z reguły do funkcji koordynującej, określenia zadań i kontroli ich wykonania.

W sytuacjach, kiedy wymagane jest wdrożenie specjalnych mechanizmów mających na celu zapewnienie skutecznego monitorowania zagrożeń (w tym zagrożeń dotyczących środowiska) i podejmowania działań w celu ich eliminacji lub znacznego ograniczenia, funkcjonuje Wojewódzki Zespół Zarządzania Kryzysowego (WZZK) jako organ pomocniczy wojewody w zapewnieniu wykonywania zadań zarządzania kryzysowego.

6.6 Kompetencje Ministra Środowiska

Minister środowiska kieruje działem administracji rządowej – środowisko, na podstawie par. 1 ust. 2 pkt. 2 rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 16 listopada 2007 w sprawie szczegółowego zakresu działania Ministra Środowiska.

Minister kieruje następującymi działami administracji rządowej:

- gospodarka wodna,
- środowisko,

Minister sprawuje nadzór nad:

- Głównym Inspektorem Ochrony Środowiska;
- Prezesem Państwowej Agencji Atomistyki;
- Prezesem Wyższego Urzędu Górniczego;
- Prezesem Krajowego Zarządu Gospodarki Wodnej;
- Generalnym Dyrektorem Ochrony Środowiska.

Resortem ochrony środowiska kierują

- minister
- sekretarz stanu – w randze wiceministra
- podsekretarze stanu – w randze wiceministrów

Szczegółowy zakres zadań i odpowiedzialności Ministra Środowiska można znaleźć na stronie internetowej Ministerstwa Środowiska, jest organem wyższego stopnia w stosunku do marszałka województwa w sprawach:

- decyzji, nakładających obowiązek pomiarów poziomów substancji wprowadzanych do powietrza z instalacji, znacząco oddziałującej na środowisko, na obszarze, na którym istnieje przekroczenie dopuszczalnego poziomu tej substancji w powietrzu,
- decyzji i postępowań, dotyczących przedsięwzięć mogących zawsze znacząco oddziaływać na środowisko,
- decyzji i postępowań, dotyczących programu dostosowawczego.

Ponadto Minister Środowiska:

- ustala, w drodze obwieszczenia wykaz podległych mu jednostek organizacyjnych lub przez niego nadzorowanych
- kieruje, nadzoruje i kontroluje działalność podporządkowanych mu organów, urzędów i jednostek, w szczególności w tym zakresie:
  - tworzy i likwiduje jednostki organizacyjne,
  - powołuje i odwołuje kierowników jednostek organizacyjnych,
  - organizuje kontrolę sprawności działania, efektywności gospodarowania oraz przestrzegania prawa przez jednostki organizacyjne.

Ministerstwo środowiska jest urzędem administracji rządowej powołanym do obsługi Ministra Środowiska na mocy rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 26 października 1999 r. w sprawie utworzenia Ministerstwa Środowiska. Status ministerstwa określa zarządzenie Nr 23 Prezesa Rady Ministrów z dnia 4 marca 2008 r. w sprawie nadania statusu Ministerstwu Środowiska. Ministerstwo podzielone jest organizacyjnie na kilkanaście komórek zwanych departamentami i biurami. W strukturze resortu znajdują się także organy opiniotwórcze i doradcze Ministra oraz organy i jednostki podległe lub nadzorowane przez Ministra.

Zakres działania ministerstwa obejmuje między innymi:

- inicjowanie i opracowywanie założeń i projektów aktów normatywnych wraz z uzasadnieniem i oceną skutków regulacji, w tym skutków finansowych;
- przygotowywanie projektów dokumentów pozostających w zakresie działania Ministra, w szczególności: programów, polityk, strategii, planów, sprawozdań, stanowisk, prognoz, informacji, oświadczeń woli, ocen i analiz;
- przygotowanie projektów stanowisk Rządu oraz udział w grupach roboczych Rady Unii Europejskiej i komitetach Komisji Europejskiej;
- podejmowanie inicjatyw, prowadzenie negocjacji i realizacja postanowień umów dwustronnych oraz zobowiązań międzynarodowych wynikających w szczególności z konwencji, protokołów, traktatów i porozumień wielostronnych w zakresie działania komórki;
- prezentowanie stanowiska merytorycznego do projektów dokumentów rządowych oraz projektów aktów prawnych w trakcie konferencji uzgodnieniowych, grup roboczych oraz innych spotkań;
- opracowywanie wyjaśnień do przepisów w zakresie działalności komórki;
- udzielanie zainteresowanym podmiotom informacji oraz opinii w zakresie spraw prowadzonych przez komórkę, w szczególności przygotowanie pism, odpowiedzi na interpelacje, notatek oraz innych materiałów informacyjnych;
- prowadzenie spraw z zakresu współpracy z samorządami;
- przekazywanie do Centrum Informacji o Środowisku wypełnionych kart informacyjnych o dokumentach i innych nośnikach zawierających informacje o środowisku i jego ochronie, podlegających udostępnieniu;
- przygotowywanie do notyfikacji Komisji Europejskiej projektów aktów prawnych i przekazywanie związanych z tym dokumentów do Biura Współpracy z Zagranicą, celem przekazania do Stałego Przedstawicielstwa RP przy Unii Europejskiej;

6.7 Kompetencje Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska

Centralny organ administracji rządowej w zakresie ochrony środowiska oraz ochrony przyrody, wykonujący swoje zadania przy pomocy Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska. Organ został powołany na mocy ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz ocenach oddziaływania na środowisko. Wykonuje zadania określone w art. 127 tej ustawy, jest także organem w zakresie ochrony przyrody w rozumieniu art. 91 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody organem w zakresie ochrony środowiska w rozumieniu art. 376 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska, a także uczestnikiem krajowego systemu ekzarządzania i audytu w rozumieniu ustawy z dnia 15 lipca 2011 r. o krajowym systemie ekzarządzania i audytu (EMAS).

- Generalny Dyrektor Ochrony Środowiska podlega ministrowi właściwemu do spraw środowiska (obecnie Ministrowi Środowiska).
- Do ogólnych zadań Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska należy w szczególności:
- współudział w realizacji polityki ochrony środowiska,
- kontrola odpowiedzialności za zapobieganie szkodom w środowisku i ich naprawę,
- zbieranie danych i opracowywanie informacji dotyczących m.in. programu Natura 2000 (Obowiązki i ograniczenia wynikające z ustanowienia form ochrony przyrody)
- współpraca z organami ochrony środowiska innych państw, organizacjami międzynarodowymi, Komisją Europejską, Głównym Konserwatorem Przyrody, Państwową Radą Ochrony Przyrody, jednostkami samorządu terytorialnego, organizacjami ekologicznymi,
- udział w strategicznych ocenach oddziaływania na środowisko,
- wykonywanie zadań związanych z siecią Natura 2000 oraz z udziałem organizacji w systemie ekzarządzania i audytu

Powierzone mu zadania organ ten wykonuje m.in. poprzez:

- opiniowanie dokumentów w ramach strategicznych ocen oddziaływania na środowisko (Udział społeczeństwa w postępowaniach z zakresu ochrony środowiska)
- kierowanie wystąpień w sprawach wydawanych decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach, w tym wniosków o stwierdzenie ich nieważności, jak również występowanie w charakterze strony w postępowaniu administracyjnym i sądowym,
- uczestniczenie w tzw. postępowaniu w sprawie trans granicznej oceny oddziaływania na środowisko,
- sporządzanie projektu krajowej strategii ochrony i zrównoważonego użytkowania różnorodności biologicznej wraz z projektem programu działań,
- prowadzenie centralnego rejestru form ochrony przyrody,

- wydawanie określonych zezwoleń dotyczących hodowli i rozmnażania zwierząt i roślin, zezwoleń na wywóz za granicę meteorytów i kopalnych szczątków roślin i zwierząt, pozyskiwania gatunków i innych,
- decydowanie o odstępstwach od zakazów na terenie parków narodowych oraz rezerwatów przyrody,
- opracowywanie projektu listy obszarów Natura 2000, nadzorowanie funkcjonowania tych obszarów i prowadzenie ewidencji odpowiednich danych, składanie Komisji Europejskiej raportów i notyfikacji (obowiązki i ograniczenia wynikające z ustanowienia form ochrony przyrody),
- opracowywanie programów ochrony zagrożonych wyginięciem gatunków roślin, zwierząt i grzybów,
- wydawanie zezwoleń na utworzenie i prowadzenie ogrodu botanicznego lub zoologicznego, a także ośrodka rehabilitacji zwierząt,
- prowadzenie rejestru krajowego organizacji zarejestrowanych w systemie EMAS oraz rejestru weryfikatorów środowiskowych.
- Współpraca z organizacjami ekologicznymi

6.8 Kompetencje Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska

Jest organem administracji rządowej niezespólonej (organem administracji rządowej zespolonej jest wojewoda, realizuje zadania przewidziane w ustawach na obszarze województwa. W zakresie swoich kompetencji wydaje akty prawa miejscowego w postaci zarządzeń. Obsługę jego urzędu zapewnia regionalna dyrekcja ochrony środowiska, zgodnie z podziałem terytorialnym Polski powołano 16 tego typu jednostek budżetowych. Regionalnego dyrektora ochrony środowiska powołuje i odwołuje Generalny Dyrektor Ochrony Środowiska. Zadania przypisane temu organowi na obszarze województwa w zasadzie odpowiadają zadaniom zleconym Generalnemu Dyrektorowi Ochrony Środowiska, w szczególności do jego kompetencji należy:

- przeprowadzanie ocen oddziaływania na środowisko lub udział w tych ocenach (Udział społeczeństwa w postępowaniach z zakresu ochrony środowiska),
- prowadzenie postępowań w trybie ustawy o zapobieganiu szkodom w środowisku i ich naprawie (obowiązek naprawienia szkody w środowisku),
- współpraca z organami jednostek samorządu terytorialnego w sprawach ocen oddziaływania na środowisko i ochrony przyrody (udział społeczeństwa w postępowaniach z zakresu ochrony środowiska),
- wydawanie decyzji i prowadzenie postępowań na terenach zamkniętych w przypadkach określonych w ustawie z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku

i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko,

- Tworzenie i likwidacja form ochrony przyrody,
- Współpraca z organizacjami ekologicznymi.

6.9 Kompetencje Rady Gminy w zakresie ochrony środowiska

Kompetencje Rady Gminy w zakresie ochrony środowiska wynikające z¹³:

- 1. Ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 Prawo ochrony środowiska (Dz. U. 2013 r. 1232 z późn. zm.)**
  - a. Uchwalanie gminnego programu ochrony środowiska (art.18 ust.1),
  - b. Ustanawianie ograniczenia co do czasu funkcjonowania instalacji lub korzystania z urządzeń, z których emitowany hałas może negatywnie oddziaływać na środowisko (art.157 ust.1); ograniczenie nie może dotyczyć instalacji lub urządzeń znajdujących się w miejscu kultu religijnego (art.157 ust. 2).
- 2. Ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (t.j. Dz. U. 2013 poz. 627 z późn. zm.)**
  - a. Uzgadnianie projektu rozporządzenia w sprawie utworzenia, zmiany granic lub likwidacji parku krajobrazowego art. 16 ust. 4),
  - b. Opiniowanie projektu planu ochrony dla parku narodowego, rezerwatu przyrody, parku krajobrazowego (art.19 ust .2),
  - c. Opiniowanie likwidacji lub zmiany granic obszaru chronionego krajobrazu (art.23 ust. 2),
  - d. Opiniowanie projekt listy obszarów Natura 2000 (art.27 ust.2),
  - e. Ustanowienie w drodze uchwały pomnika przyrody, stanowiska dokumentacyjnego, użytku ekologicznego lub zespołu przyrodniczo –krajobrazowego (art.44 ust.1) , określającego nazwę danego obiektu lub obszaru, jego położenie, sprawującego nadzór, szczególne cele ochrony, w razie potrzeby ustalenia dotyczące jego czynnej ochrony oraz zakazy właściwe dla tego obiektu, obszaru lub jego części (art.44 ust .2),
  - f. Znoszenie ustalonych przez siebie form ochrony przyrody (art. 44 ust. 3),
  - g. Zakładanie i utrzymywanie w należyтым stanie terenów zieleni i zadrzewienia (art.78).
- 3. Ustawy z dnia 13 września o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (tekst jednolity Dz. U.2013. 1399 z późn. zm)**

---

¹³ Opracowane na podstawie „KOMPETENCJE ORGANÓW ADMINISTRACJI PUBLICZNEJ SZCZEBLA GMINNEGO W ZAKRESIE PRAWA OCHRONY ŚRODOWISKA, PRZEGLĄD ŹRÓDEŁ PRAWA, Monika Feliniak ,Prace Instytutu Prawa i Administracji PWSZ w Sulechowie

- a. Rada gminy, po zasięgnięciu opinii państwowego powiatowego inspektora sanitarnego, uchwała regulamin utrzymania czystości i porządku na terenie gminy, zwany dalej „regulaminem”; regulamin jest aktem prawa miejscowego (art.4 ust.1),
- b. Regulamin określa szczegółowe zasady utrzymania czystości i porządku na terenie gminy dotyczące (art. 4 ust 2 pkt 1-8):
  - ✓ wymagań w zakresie utrzymania czystości i porządku na terenie nieruchomości obejmujących:
    - prowadzenie we wskazanym zakresie selektywnego zbierania i odbierania odpadów komunalnych, w tym powstających w gospodarstwach domowych przeterminowanych leków i chemikaliów, zużytych baterii i akumulatorów, zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego, mebli i innych odpadów wielkogabarytowych, odpadów budowlanych i rozbiórkowych oraz zużytych opon, a także odpadów zielonych,
    - uprzątnięcie błota, śniegu, lodu i innych zanieczyszczeń z części nieruchomości służących do użytku publicznego,
    - mycie i naprawy pojazdów samochodowych poza myjniami i warsztatami naprawczymi;
  - rodzaju i minimalnej pojemności pojemników przeznaczonych do zbierania odpadów komunalnych na terenie nieruchomości oraz na drogach publicznych, warunków rozmieszczania tych pojemników i ich utrzymania w odpowiednim stanie sanitarnym, porządkowym i technicznym, przy uwzględnieniu:
    - średniej ilości odpadów komunalnych wytwarzanych w gospodarstwach domowych bądź w innych źródłach,
    - liczby osób korzystających z tych pojemników;
  - ✓ częstotliwości i sposobu pozbywania się odpadów komunalnych i nieczystości ciekłych z terenu nieruchomości oraz z terenów przeznaczonych do użytku publicznego;
  - ✓ (uchylony);
  - ✓ innych wymagań wynikających z wojewódzkiego planu gospodarki odpadami;
  - ✓ obowiązków osób utrzymujących zwierzęta domowe, mających na celu ochronę przed zagrożeniem lub uciążliwością dla ludzi oraz przed zanieczyszczeniem terenów przeznaczonych do wspólnego użytku;

- ✓ wymagań utrzymywania zwierząt gospodarskich na terenach wyłączonych z produkcji rolniczej, w tym także zakazu ich utrzymywania na określonych obszarach lub w poszczególnych nieruchomościach;
  - ✓ wyznaczania obszarów podlegających obowiązkowej deratyzacji i terminów jej przeprowadzania
- e. Rada gminy określa, w drodze uchwały, górne stawki opłat ponoszonych przez właścicieli nieruchomości za usługi, o których mowa w ust. 1. (Art.6 ust.2)
  - d. Rada gminy określając stawki opłat, o których mowa w ust. 2, stosuje niższe stawki, jeżeli odpady komunalne są zbierane i odbierane w sposób selektywny,.
  - e. Rada gminy określając stawki opłat, o których mowa w ust. 2, może stosować zróżnicowane stawki w zależności od gęstości zaludnienia na danym obszarze gminy oraz odległości od miejsca unieszkodliwiania odpadów komunalnych,
  - f. Rada gminy może, w drodze uchwały stanowiącej akt prawa miejscowego, przejść od właścicieli nieruchomości wszystkie albo wskazane obowiązki, o których mowa w art. 5 ust. 1 pkt 3b w zakresie pozbywania się nieczystości ciekłych oraz art. 5 ust. 1 pkt 4. (art. 6a ust.1)
  - g. Przejmując obowiązki, rada gminy ustala opłatę ponoszoną przez właścicieli nieruchomości za wykonywanie przejętych obowiązków (art. 6a ust.2)
  - h. Ustalając opłaty, o których mowa w art. 6a, rada gminy określa terminy ich uiszczenia. Opłaty nieuiszczone w wyznaczonym terminie podlegają przymusowemu ściągnięciu w trybie określonym w przepisach o postępowaniu egzekucyjnym w administracji (art. 6b)

4. Ustawa z dnia 18 lipca 2001 Prawo wodne (Dz.U. 2015.469)

- a. Rada gminy określa, w drodze uchwały, corocznie do dnia 31 maja wykaz kąpielisk na terenie gminy lub na polskich obszarach morskich przylegających do danej gminy (art. 34a ust. 1).

5. Ustawa z dnia 28 września 1991r. o lasach (Dz. U.2014.115 t.j. z późn. zm.)

- a. Rada gminy w zakresie ochrony środowiska w stosunku do lasów, które są własnością Skarbu Państwa opiniuje wnioski Dyrektora Generalnego lasów Państwowych o uznanie lasu za ochronny lub pozbawienie go tego charakteru (art.16 ust.1),

- b. Po zasięgnięciu opinii Rady gminy starosta po uzgodnieniu z właścicielem lasu, w drodze decyzji, uznaje las za ochronny lub pozbawia go tego charakteru – w odniesieniu do pozostałych lasów (art.16 ust.1a).

6. Ustawa z dnia 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych (Dz.U. 2013.1205 j.t. z późn. zm.)

- a. Zatwierdzanie planów zagospodarowania dla gruntów, które są położone na obszarach ograniczonego użytkowania (istniejących wokół zakładów przemysłowych); zatwierdzenie planu wymaga uzyskania opinii izby rolniczej (art. 16 ust. 4).

7. Ustawa z dnia 20 lipca 1991 r.. o Inspekcji Ochrony Środowiska (Dz.U. 2013.686 z późn. zm.)

- a. Obowiązkiem rady gminy jest rozpatrywanie informacji wojewódzkiego inspektora ochrony środowiska (wraz z radami powiatu i sejmikiem województwa) o stanie środowiska na obszarze województwa co najmniej raz w roku (art.8a.ust.1).

7 Podsumowanie analizy stanu obecnego

7.1 Analiza SWOT

Celem syntetycznego ujęcia pozycji Miasta i Gminy Lidzbark w stosunku do występujących warunków, zarówno wewnętrznych jak i zewnętrznych, zastosowano system analizy SWOT. Zastosowanie tej metody pozwala na identyfikację słabych i mocnych stron gminy oraz szans i zagrożeń zarówno tych obecnie występujących, jak też potencjalnych. Każde planowanie, aby mogło być obarczone stosunkowo najmniejszym błędem, winno brać pod uwagę maksymalną ilość czynników mogących mieć wpływ na przebieg zdarzeń. Precyzyjna i obiektywna analiza w tym zakresie pozwala dokonać właściwego wyboru kierunków rozwoju i możliwości realizacji.

Poniżej w tabeli przedstawiono mocne i słabe strony oraz szanse i zagrożenia, które wywierają istotny wpływ na istnienie i rozwój środowiska.

Tabela 41 Analiza SWOT dla Miasta i Gminy Lidzbark

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> • wysokie walory krajobrazowo-przyrodnicze, istnienie obszarów prawnie chronionych (4 obszary Natura 2000, 2 parki krajobrazowe, rezerваты i pomniki przyrody), • stan czystości rzek oceniony jako dobry, • wykorzystywanie odnawialnych źródeł energii - gospodarka cieplna, • funkcjonowanie małej elektrowni wodnej w miejscowości Kurojady, • realizacja założeń Ekologicznego Związku Gmin „Działdowszczyzna” - gospodarka odpadami, • oczyszczalnie ścieków, • uświadamianie dzieci i młodzieży nt. ochrony przyrody poprzez: rozmowy, konkursy, sprzątanie terenów, obchody Święta Ziemi. 	<ul style="list-style-type: none"> • niewystarczający odsetek mieszkańców korzystających z oczyszczalni ścieków, • zaległości w zakresie likwidacji wyrobów azbestowych z terenu Gminy, • niski poziom edukacji ekologicznej mieszkańców (w szczególności pozaszkolnej) i turystów – brak koszy na śmieci w miejscach publicznych, • brak przekonania wśród społeczeństwa o konieczności segregacji odpadów, • palenie odpadów zarówno przez osoby fizyczne, jak również przez firmy, • dzikie wysypiska odpadów, • palenie niedozwolonych odpadów, • brak Planu Gospodarki Niskoemisyjnej, • niski udział inwestycji ekologicznych.
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> • restrykcyjne przepisy w zakresie ochrony środowiska na poziomie krajowym i unijnym, • wzrost popytu na alternatywne źródła energii, • dostępność środków unijnych na realizację projektów w odnawialną źródło energii, • rozwiązania prawne i systemowe gospodarki odpadami. 	<ul style="list-style-type: none"> • degradacja środowiska naturalnego, • niestabilność rozwiązań prawnych i systemowych w zakresie gospodarki odpadami.

Zródło: UMiG Lidzbark

8 Założenia wyjściowe Programu ochrony środowiska

8.1 Cele i zasady polityki ekologicznej państwa

W ramach ochrony zasobów naturalnych Polityka ekologiczna państwa w latach 2009-2012 z perspektywą do roku 2016 określiła następujące cele w zakresie:

- **ochrony przyrody to:** zachowanie bogatej różnorodności biologicznej polskiej przyrody na różnych poziomach organizacji na poziomach wewnątrzgatunkowym (genetycznym) i gatunkowym oraz ponadgatunkowym (ekosystemowym) wraz z umożliwieniem zrównoważonego rozwoju gospodarczego kraju, który w sposób niekonfliktowy współistnieje z różnorodnością biologiczną.
- **ochrony i zrównoważonego rozwoju lasów:** dalsze prace w kierunku racjonalnego użytkowania zasobów leśnych przez kształtowanie ich właściwej struktury gatunkowej i wiekowej, z zachowaniem bogactwa biologicznego. Oznacza to rozwijanie idei trwale zrównoważonej i wielofunkcyjnej gospodarki leśnej.
- **racjonalnego gospodarowania zasobami wody:** racjonalizacja gospodarowania zasobami wód powierzchniowych i podziemnych w taki sposób, aby uchronić gospodarkę narodową od deficytów wody i zabezpieczyć. przed skutkami powodzi oraz zwiększenie samofinansowania gospodarki wodnej. Naczelne zadanie to maksymalizacja oszczędności zasobów wodnych na cele przemysłowe i konsumpcyjne, zwiększenie retencji wodnej oraz skuteczna ochrona głównych zbiorników wód podziemnych przed zanieczyszczeniami.
- **ochrony powierzchni ziemi a w szczególności dla ochrony gruntów użytkowanych rolniczo jest:** rozpowszechnienie dobrych praktyk rolnych i leśnych, zgodnych z zasadami rozwoju zrównoważonego; przeciwdziałanie degradacji terenów rolnych, łąkowych i wodno – błotnych przez czynniki antropogeniczne; zwiększanie skali rekultywacji gleb zdegradowanych i zdewastowanych, przywracając im funkcję przyrodniczą, rekreacyjną lub rolniczą.
- **gospodarowania zasobami geologicznymi:** racjonalizacja zaopatrzenia ludności oraz sektorów gospodarczych w kopaliny i wodę zasobów podziemnych oraz otoczenie ich ochroną przed ilościową i jakościową degradacją.

W ramach poprawy jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego Polityka ekologiczna państwa w latach 2009-2012 z perspektywą do roku 2016 określiła następujące cele :

- **środowisko a zdrowie:** dalsza poprawa stanu zdrowotnego mieszkańców w zakresie stanu zdrowotnego mieszkańców w wyniku wspólnych działań sektora ochrony środowiska z sektorem zdrowia oraz skuteczny nadzór nad wszystkimi w kraju instalacjami będącymi potencjalnymi źródłami awarii przemysłowych powodujących zanieczyszczenie środowiska.
- **jakość powietrza:** spełnienie zobowiązań wynikających z Traktatu akcesyjnego oraz dyrektywy LCP i CAFE.

- **ochrona wód:** do końca 2015 roku Polska powinna zapewnić 75% redukcji całkowitego ładunku azotu i fosforu w ściekach komunalnych kończąc krajowy program budowy oczyszczalni ścieków i sieci kanalizacyjnej dla wszystkich aglomeracji powyżej 2000 RLM
- **gospodarki odpadami:** osiągnięcie w 2014 odzysku min 60% i recyklingu 55% odpadów opakowaniowych; osiągnięcie w 2010 roku odzysku co najmniej 25% odpadów biodegradowalnych tak, aby nie trafiły na składowiska, a w 2013 r. odzysku 50% tych odpadów; zebranie w 2012 25% zużytych baterii i akumulatorów, a w 2016 r. 45 % tych odpadów.
- **oddziaływanie hałasu i pól elektromagnetycznych:** dokonanie wiarygodnej oceny narażania społeczeństwa na ponadnormatywny hałas i podjęcie kroków aby zmniejszyć to zagrożenie tam, gdzie ono jest największe. Podobny jest też cel działań związanych z zabezpieczeniem społeczeństwa przed nadmiernym oddziaływaniem pól elektromagnetycznych.
- **substancje chemiczne:** stworzenie efektywnego systemu nadzoru nad substancjami chemicznymi dopuszczonymi na rynek zgodnego zasadami Rozporządzeń REACH.

8.2 Cele, priorytety i kierunki działań na lata 2011- 2014 Programu Ochrony Środowiska Województwa Warmińsko –Mazurskiego na lata 2011 – 2014 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2015 - 2018

Głównym celem Programu Ochrony Środowiska Województwa Warmińsko –Mazurskiego na lata 2011 – 2014 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2015 – 2018, zwanego dalej Programem **jest ochrona zasobów naturalnych, poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego**. Sformułowano również trzy priorytety, w ramach których zaplanowano kierunki działań, które pozwolą na realizację wyznaczonych priorytetów.

Priorytety:

- I. Doskonalenie działań systemowych,
- II. Zapewnienie ochrony i racjonalnego użytkowania zasobów naturalnych,
- III. Poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego.

W ramach tych priorytetów kierunki działań będą realizowane przez odpowiednie podmioty np. Zarząd Województwa, samorzady gminne i powiatowe, uczelnie, podmioty gospodarcze, organizacje pozarządowe, Państwową Straż Pożarną, Policję, Państwową Inspekcję Sanitarną, RDLP, RZGW, PK, GDDKiA, ARiMR, ZMiUW, PiG, PSH, RDOŚ, WIOŚ, itd.

W związku z faktem, że opracowanie dotyczy gminy, wybrano ze wszystkich kierunków działań programu, te , które mają być realizowane przez samorząd gminny.

Priorytet I. Doskonalenie działań systemowych

1. Uwzględnianie zasad ochrony środowiska w strategicznych programach rozwoju gmin.
2. Rozwój współpracy międzyregionalnej i międzynarodowej dla realizacji celów programu,

3. Wzrost udziału społeczeństwa w działaniach na rzecz ochrony środowiska:
  - Doskonalenie systemu udostępniania społeczeństwu informacji o środowisku i jego ochronie przez organy administracji samorządowej, a także inne podmioty powołane do wykonywania zadań publicznych dotyczących środowiska i jego ochrony,
  - Wspieranie rozwoju szkolnej edukacji w zakresie ochrony przyrody środowiska,
  - Zapewnienie udziału pozarządowych organizacji ekologicznych w gremiach podejmujących decyzje dotyczące ochrony środowiska,
  - Rozwój współpracy z mediami w zakresie upowszechniania informacji o środowisku i jego ochronie.
4. Wzrost odpowiedzialności za szkody w środowisku m.in. poprzez prowadzenie szkoleń na temat odpowiedzialności sprawcy za szkody w środowisku dla pracowników administracji samorządowej,
5. Uwzględnienie aspektów ekologicznych w planowaniu przestrzennym:
  - Uwzględnienie w studiach oraz planach zagospodarowania przestrzennego wymagań ochrony środowiska, gospodarki wodnej i ochrony przeciwpowodziowej, w szczególności wynikających z opracowań ekofizjograficznych, prognoz oddziaływania na środowisko (wraz z poprawą jakości tych dokumentów).
6. Podnoszenie świadomości ekologicznej społeczeństwa poprzez:
  - Podejmowanie akcji i działań na rzecz aktywnej ochrony środowiska w regionie oraz upowszechnianie informacji o jego walorach przyrodniczych i kulturowych,
  - Prowadzenie zajęć terenowych, „zielonych lekcji”, wykładów, prelekcji, prezentacji multimedialnych, pokazów filmów dla różnych grup odbiorców,
  - Organizowanie konkursów, wystaw, akcji, kampanii i festynów ekologicznych,
  - Popularyzację wiedzy o środowisku i jego ochronie przez media, publikacje i Internet,
  - Szkolenia metodyczne dla nauczycieli i animatorów edukacji ekologicznej,
  - Propagowanie sprzyjających ochronie środowiska zachowań konsumenckich,
  - Promocję proekologicznych form gospodarowania, eko – i agroturystyki, zdrowej żywności i zdrowego trybu życia,
  - Opracowanie i realizacja lokalnych programów edukacyjnych uwzględniających specyfikę środowiska, lokalną tożsamość i tradycję kulturową, dla różnych grup odbiorców.

Priorytet II. Zapewnienie ochrony i racjonalnego użytkowania zasobów naturalnych

1. Rozwój form ochrony przyrody m.in. poprzez wspieranie powiększania i powoływania nowych form ochrony przyrody w uzgodnieniu z samorządami lokalnymi,
2. Zapewnienie integralności przyrodniczej województwa poprzez:

- Wyznaczenie, utrzymanie i właściwe zagospodarowanie lądowych korytarzy ekologicznych, łączących obszary o charakterze węzłowym,
  - Budowa przejść dla zwierząt na trasach komunikacyjnych,
  - Zapewnienie ciągłości morfologicznej rzek ze szczególnym uwzględnieniem tras migracji ryb,
  - Ochrona tradycyjnych układów drzew wzdłuż alei i dróg
  - Zapewnienie ochrony i renaturalizacja zbiorowisk roślinnych towarzyszących ciekom wodnym, otaczających zbiorniki wodne i obszary podmokłe.
3. Ograniczenie negatywnego wpływu rozwoju energetyki wiatrowej na przyrodę, mieszkańców, krajobraz oraz obiekty zabytkowe poprzez wieloaspektową analizę potencjalnych oddziaływań i określanie warunków lokalizacji nowych inwestycji.
4. Ochronę przed deficytem wody poprzez:
- Realizację projektów mających na celu zapewnienie odpowiedniej ilości zasobów wodnych na potrzeby ludności i gospodarki,
  - Utrzymanie i modernizacja systemów melioracyjnych, w tym urządzeń piętrzących wodę, umożliwiających sterowanie odpływem i zmniejszenie nierówności przepływu cieków,
  - Poprawa zdolności retencyjnych poprzez ochronę retencji naturalnej, budowę zbiorników retencyjnych oraz instalowanie urządzeń regulujących odpływ wód,
  - Utrzymywanie i odnawianie urządzeń melioracji szczegółowych. Melioracje szczegółowe to: rowy wraz z budowlami związanymi z nimi funkcjonalnie, drenowania, rurociągi o średnicy poniżej 0,6 m, stacje pomp do nawodnień ciśnieniowych, ziemne stawy rybne, groble na obszarach nawadnianych, systemy nawodnień grawitacyjnych i ciśnieniowych.
  - Dążenie do maksymalizacji oszczędności zasobów wodnych przeznaczonych na cele przemysłowe i konsumpcyjne, propagowanie zachowań sprzyjających oszczędzaniu wody.
5. Ochrona zasobów wód podziemnych

Priorytet III. Poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego

1. Redukcja emisji SO₂, NO_x i pyłu drobnego z procesów wytwarzania energii poprzez m.in.:
- Likwidację lokalnych kotłowni o dużej emisji i rozbudowę sieci ciepłowniczej,
  - Zamianę kotłowni węglowych na obiekty niskoemisyjne,
  - Instalowanie wysokosprawnych urządzeń ciepłowniczych i budowę nowoczesnych sieci ciepłowniczych,
  - Instalowanie i modernizacja urządzeń ochrony powietrza,

- Prowadzenie kontroli prawidłowości eksploatacji urządzeń energetycznych, rozbudowę sieci gazowej (przesyłowej i rozdzielczej) województwa,
  - Zmniejszanie zapotrzebowania na energię: stosowanie energooszczędnych technologii w gospodarce, dokonywanie termomodernizacji budynków, wprowadzanie nowoczesnych systemów grzewczych w domach jednorodzinnych, zmniejszanie strat energii w systemach przesyłowych (elektroenergetycznych i cieplnych).
2. Poprawa jakości wód poprzez m.in. wyposażenie jak największej liczby gospodarstw rolnych w zbiorniki na gnojowicę i płyty obornikowe, stosowanie zasad dobrej praktyki rolniczej.
  3. Doskonalenie systemu gospodarki odpadami,
  4. Ograniczenie oddziaływania hałasu i pól elektromagnetycznych,
  5. Ograniczenie zagrożeń ze strony substancji chemicznych w środowisku.

8.3 Priorytety i cele ekologiczne Programu Ochrony Środowiska dla powiatu działdowskiego na lata 2011 – 2014 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2015-2021

W ramach Programu Ochrony Środowiska dla powiatu działdowskiego na lata 2011 – 2014 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2015-2021 wyznaczono następujące priorytety oraz cele ekologiczne:

I. Ochrona dziedzictwa przyrodniczego

1. Ochrona przyrody i krajobrazu
2. Ochrona i zrównoważony rozwój lasów
3. Ochrona powierzchni ziemi
4. Ochrona zasobów kopalin i wód podziemnych
5. Biotechnologie i organizmy genetycznie zmodyfikowane

II. Zrównoważone wykorzystanie materiałów, wody i energii

1. Materiałochłonność, wodochłonność i odpadowość produkcji
2. Wykorzystanie energii ze źródeł odnawialnych
3. Kształtowanie zasobów wodnych oraz ochrona przed powodzią i skutkami suszy

III. Środowisko i zdrowie. Dalsza poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego

1. Relacja środowisko – zdrowie
2. Jakość wód
3. Zanieczyszczenie powietrza
4. Gospodarka odpadami
5. Zagrożenia wynikające z awarii przemysłowych i stosowania chemikaliów w tym substancji niszczących warstwę ozonową

6. Oddziaływanie hałasu
7. Oddziaływanie pól elektromagnetycznych

IV. Ochrona klimatu

V. Edukacja ekologiczna

VI. Monitoring środowiska

8.4 Cel strategiczny oraz cele uzupełniające Strategii Rozwoju Miasta i Gminy Lidzbark

„Miasto i Gmina Lidzbark miejscem oferującym atrakcyjne warunki zamieszkania i pracy oraz różnorodne formy spędzania wolnego czasu, zarówno dla mieszkańców jak i turystów, w oparciu o bogatą i nowoczesną infrastrukturę oraz tradycje kulturowe i walory krajobrazowe ziemi lidzbarskiej”. Jest to nadrzędny cel strategiczny rozwoju, misja rozwoju, Miasta i Gminy Lidzbark.

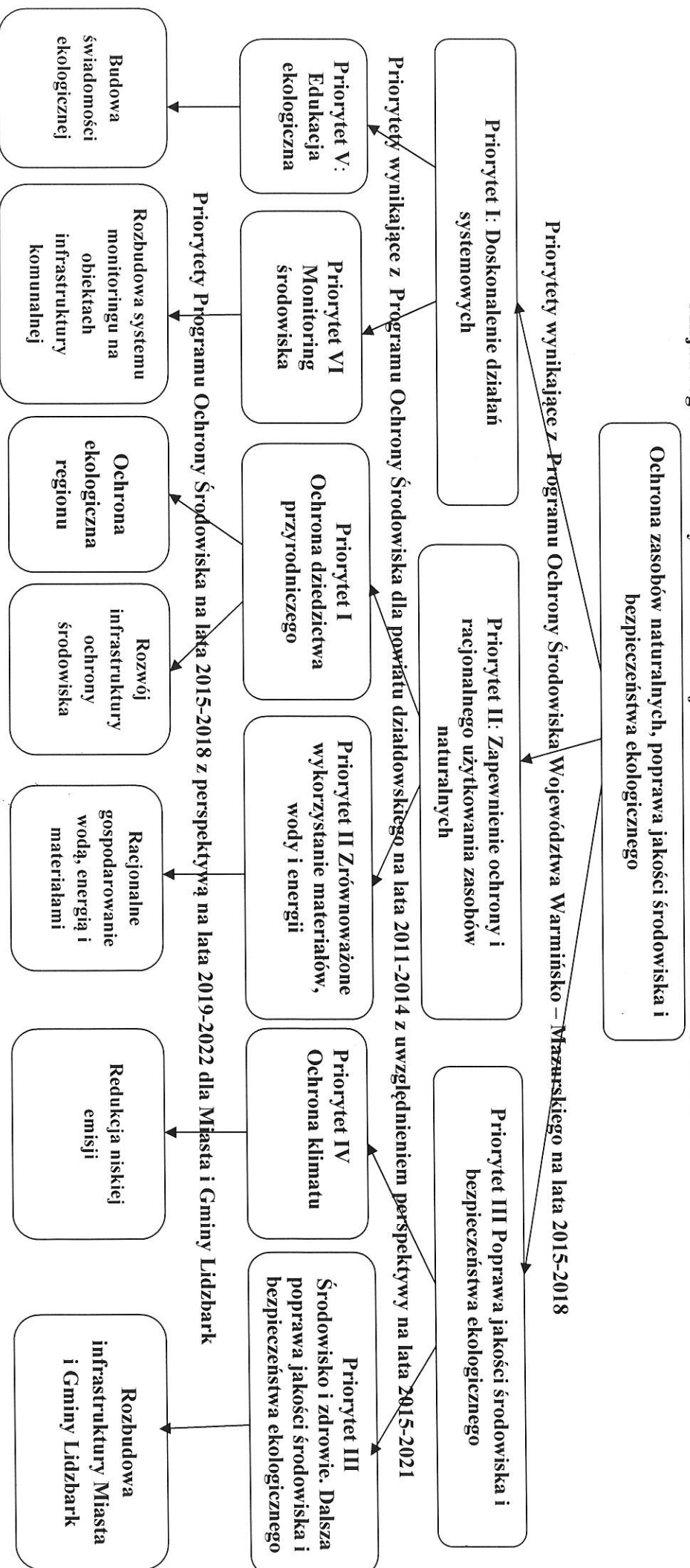
Misja ta będzie realizowana przy pomocy kierunkowych celów uzupełniających, które zostały ułożone w następującym układzie hierarchicznym:

- Wzrost atrakcyjności i konkurencyjności ekonomicznej miasta i gminy regionie poprzez harmonijny rozwój z zachowaniem ładu przestrzennego uwzględniającego potrzeby mieszkańców i ochronę walorów przyrodniczych i krajobrazowych środowiska naturalnego.
- Poprawa warunków życia mieszkańców miasta i gminy poprzez czyste środowisko i dobry stan infrastruktury technicznej i społecznej warunkujący bezpieczeństwo i korzystne warunki rozwoju dla mieszkańców i wypoczynku dla turystów
- Restrukturyzacja funkcjonowania sektora turystycznego miasta i gminy poprzez skuteczne zarządzanie zasobami w zakresie turystyki rozwiniętą infrastrukturę turystyczną kreującą nowe szanse dla rozwoju Miasta i Gminy Lidzbark.
- Rozwój i wzbogacanie oferty podmiotów produkcyjnych i usługowych poprzez konkurencyjne i zrównoważone gospodarkę leśną i rolnictwo będące gospodarczymi partnerami turystyki (dziedziny wiodącej) i innych dziedzin przedsiębiorczości mieszkańców. Wspieranie rozwoju lokalnej przedsiębiorczości mieszkańców poprzez stworzenie instytucjonalnej formy reprezentacji przedsiębiorców (np. izba gospodarcza, inkubator przedsiębiorczości, lokalny fundusz poręczeniowy lub pożyczkowy) i merytoryczne doradztwo w trudnym początkowym okresie działalności (szkolenia, reorientacja zawodowa, podnoszenie kwalifikacji, pomoc w pozyskaniu niezbędnych koncesji i zezwoleń).
- Sprostanie konkurencji ze strony innych gmin turystycznych poprzez: zachowanie istniejących i odtworzenie zdegradowanych walorów przyrodniczych i kulturowych
- Zapewnienie oryginalnej i atrakcyjnej oferty turystycznej w oparciu o wytworzony własny, lokalny produkt turystyczny

- Skuteczna promocja miejscowych walorów i lokalnego produktu turystycznego, na arenie wojewódzkiej, krajowej i międzynarodowej poprzez marketing internetowy zintegrowany z tradycyjnymi formami reklamy w prasie, radiu i telewizji, wydawanie informatorów i albumów wraz z wysyłką do biur podróży, izb handlowych i ambasad, nawiązanie współpracy z dużymi biurami podróży i agencjami pośrednictwa na rynku turystycznym, zawiązanie stowarzyszeń agroturystycznych.
- Poprawa standardów społecznych, technicznych i ekonomicznych miasta poprzez realizację niezbędnych inwestycji rzeczowych oraz aktywną działalność w zakresie tzw. inwestycji o charakterze „miękkim” tj. edukacji dorosłych, ich reorientacji zawodowej oraz resocjalizacji prowadzącej do trwałej zmiany postaw społecznych. Konieczne jest uruchomienie szkoleń dla przyszłych przedsiębiorców, pomocy w zakresie wychodzenia z ubóstwa i patologii społecznych.
- Poprawa ładu przestrzennego w aspektach: ekologicznym, społecznych warunków życia, ekonomicznym, funkcjonalno-organizacyjnym i estetycznym. Chodzi o uzyskanie efektu synergii w wyniku realizacji poszczególnych działań. Wszystkie realizowane cele powinny być realizowane w oparciu o przemyślane i zaplanowane działania. Dlatego istotne jest wieloaspektowe podejście do zidentyfikowanych problemów a podejmowanie próby ich rozwiązania powinny opierać się na zasadzie racjonalnego zaangażowania sił i środków w zamian za możliwie jak największe i wymierne efekty.

9 Ustalenia Programu

Misja Programu Ochrony Środowiska Województwa Warmińsko – Mazurskiego na lata 2015-2018:

Schemat 1 Hierarchia celów głównych - priorytetów w Programach ochrony środowiska na poziomie: województwa warmińskiego – mazurskiego, powiatu lidzbarskiego

Źródło: Opracowanie własne

9.1 Priorytety i działania ekologiczne

Biorąc pod uwagę cele i priorytety z Programu Ochrony Środowiska Województwa Warmińsko – Mazurskiego na lata 2011 – 2014 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2015 – 2018 oraz priorytety i cele Programu Ochrony Środowiska dla powiatu działdowskiego na lata 2011 – 2014 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2015-2021 , Program Ochrony Środowiska na lata 2015 -2018 z perspektywą na lata 2019-2022 dla Miasta i Gminy Lidzbark, określa własne priorytety i zadania do realizacji, które są spójne z dokumentami wyższego rzędu (patrz schemat powyżej).

Misją Programu ochrony środowiska dla Miasta i Gminy Lidzbark na lata 2015 – 2018 z perspektywą do roku 2022 jest :

**ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ MIASTA I GMINY LIDZBARK PRZY
ZACHOWANIU I PROMOCJI ŚRODOWISKA NATURALNEGO**

Powyższa misja będzie realizowana poprzez priorytety, a w ich ramach poprzez przedsięwzięcia inwestycyjne oraz pozainwestycyjne.

9.2 Program zadaniowy

Tabela 42 Program zadaniowy gminy

Lp.	Przedsięwzięcia inwestycyjne/ Przedsięwzięcia pozainwestycyjne	Jednostka odpowiedzialna	PRIORYTET BUDOWA ŚWIADOMOŚCI EKOLOGICZNEJ					Planowane źródła finansowania
			Koszty w tys. zł 2015	Koszty w tys. zł 2016	Koszty w tys. zł 2017	Koszty w tys. zł 2018	Koszty w tys. zł 2019- 2022	
1.	<i>Podnoszenie skuteczności przestrzegania przepisów dotyczących ochrony środowiska</i>	Gmina Lidzbark						
2.	<i>Wspieranie instytucji i organizacji pozarządowych zajmujących się ochroną środowiska</i>	Gmina Lidzbark						Zadania wykonywane w ramach kompetencji wymienionych jednostek odpowiedzialnych bez ponoszenia dodatkowych kosztów
3.	<i>Zwiększenie świadomości ekologicznej mieszkańców gminy poprzez festiwale, święta, aukcje, festyny, happeningi, pokazy, olimpiady, targi, wystawy i dni otwarte w miejscach (instytucjach) związanych z ekologią, wycieczki, turystykę kwalifikowaną, ścieżki dydaktyczne i przyrodnicze, publikacje, strony internetowe</i>	Gmina Lidzbark						Zadania ciągłe

Lp.	Przedsięwzięcia inwestycyjne/ Przedsięwzięcia pozainwestycyjne	Jednostka odpowiedzialna	Koszty w tys. zł 2015	Koszty w tys. zł 2016	Koszty w tys. zł 2017	Koszty w tys. zł 2018	Koszty w tys. zł 2019- 2022	Planowane źródła finansowania
4.	<i>Propagowanie ekologicznego stylu produkcji i konsumpcji,</i>	Gmina Lidzbark						
5.	<i>Kształtowanie polityki informacyjnej mającej na celu rezygnację przez firmy i instytucje z konwencjonalnych źródeł energii,</i>	Gmina Lidzbark						
6.	<i>Mobilizowanie społeczeństwa do podejmowania działań proekologicznych,</i>	Gmina Lidzbark						Zadania wykonywane w ramach kompetencji wymienionych jednostek odpowiedzialnych bez ponoszenia dodatkowych kosztów
7.	<i>Edukacja ekologiczna dzieci i młodzieży w szkolach i przedszkolach,</i>	Gmina Lidzbark						
8.	<i>Wspieranie instytucji i organizacji pozarządowych zajmujących się ochroną środowiska.</i>	Gmina Lidzbark						

Zadania ciągłe

Lp.	Przedsięwzięcia inwestycyjne/ Przedsięwzięcia pozainwestycyjne	Jednostka odpowiedzialna	Koszty w tys. zł 2015	Koszty w tys. zł 2016	Koszty w tys. zł 2017	Koszty w tys. zł 2018	Koszty w tys. zł 2019- 2022	Planowane źródła finansowania	
PRIORYTET ROZBUDOWA SYSTEMU MONITORINGU NA OBIEKTACH INFRASTRUKTURY KOMUNALNEJ									
9.	Modernizacja stacji uzdatniania wody w gminie – Jeleń	Gmina Lidzbark Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej Sp. z o.o.						Gmina Lidzbark Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej Sp. z o.o. PROW	
OCHRONA EKOLOGICZNA REGIONU									
10.	<i>Troska o gatunki chronione zgodnie z Planem Urządzenia Lasu dla Nadleśnictwa Lidzbark (obrybny: Kostkowo, Lidzbark, Komopaty) sporządzonym na okres od 1 stycznia 2009 r. do 31 grudnia 2018 r.</i>	Nadleśnictwo	Zadanie ciągle						Zadania wykonywane w ramach kompetencji wymienionych jednostek odpowiedzialnych bez ponoszenia dodatkowych kosztów

Lp.	Przedsięwzięcia inwestycyjne/ Przedsięwzięcia pozainwestycyjne	Jednostka odpowiedzialna	Koszty w tys. zł 2015	Koszty w tys. zł 2016	Koszty w tys. zł 2017	Koszty w tys. zł 2018	Koszty w tys. zł 2019- 2022	Planowane źródła finansowania
ROZWÓJ INFRASTRUKTURY OCHRONY ŚRODOWISKA								
11.	<i>Zachowanie w planach zagospodarowania przestrzennego odpowiednich odległości od ciągów komunikacyjnych</i>	Gmina Lidzbark			Zadania ciągłe			Zadania wykonywane w ramach kompetencji wymienionych jednostek odpowiedzialnych bez ponoszenia dodatkowych kosztów
12.	<i>Eliminacja z ruchu pojazdów szczególnie uciążliwych</i>	Policja			Zadania ciągłe			Zadania wykonywane w ramach kompetencji wymienionych jednostek odpowiedzialnych bez ponoszenia dodatkowych kosztów
13.	<i>Wnikliwa kontrola pojazdów pod kątem emisji hałasu</i>	Policja			Zadanie ciągłe			Zadania wykonywane w ramach kompetencji wymienionych jednostek odpowiedzialnych bez ponoszenia dodatkowych kosztów

RACJONALNE GOSPODAROWANIE WODĄ, ENERGIĄ I MATERIAŁAMI

Lp.	Przedsięwzięcia inwestycyjne/ Przedsięwzięcia pozainwestycyjne	Jednostka odpowiedzialna	Koszty w tys. zł 2015	Koszty w tys. zł 2016	Koszty w tys. zł 2017	Koszty w tys. zł 2018	Koszty w tys. zł 2019- 2022	Planowane źródła finansowania
14.	<i>Ograniczenie zużycia wody z tjęć podziemnych</i>	Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej Sp. z o.o.						Zadania wykonywane w ramach kompetencji wymienionych jednostek odpowiedzialnych bez ponoszenia dodatkowych kosztów
15.	<i>Właściwe utrzymanie wód i urządzeń wodnych</i>	ZMIUW w Olsztynie						Zadania wykonywane w ramach kompetencji wymienionych jednostek odpowiedzialnych bez ponoszenia dodatkowych kosztów
16.	<i>Intensyfikacja stosowania zamkniętych obiegów wody</i>	Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej Sp. z o.o., Podmioty gospodarce						Zadania wykonywane w ramach kompetencji wymienionych jednostek odpowiedzialnych bez ponoszenia dodatkowych kosztów

Lp.	Przedsięwzięcia inwestycyjne/ Przedsięwzięcia pozainwestycyjne	Jednostka odpowiedzialna	Koszty w tys. zł 2015	Koszty w tys. zł 2016	Koszty w tys. zł 2017	Koszty w tys. zł 2018	Koszty w tys. zł 2019- 2022	Planowane źródła finansowania
17.	Zmniejszenie zużycia energii poprzez wprowadzanie indywidualnych liczników energii elektrycznej, wody, ciepła	Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej Sp. z o.o.			Zadania ciągłe			Zadania wykonywane w ramach kompetencji wymienionych jednostek odpowiedzialnych bez ponoszenia dodatkowych kosztów
18.	Zapobieganie i ograniczanie powstawania odpadów u źródła, a także zmniejszenie ich negatywnego oddziaływania na środowisko	Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej Sp. z o.o.			Zadania ciągłe			Zadania wykonywane w ramach kompetencji wymienionych jednostek odpowiedzialnych bez ponoszenia dodatkowych kosztów
19.	Zmniejszenie oddziaływania rolnictwa na środowisko poprzez rozpropagowanie i stosowanie Kodeksu Dobrej Praktyki Rolniczej	Powiatowy Zespół Doradztwa Rolniczego w Działdowie (PZDR)			Zadania ciągłe			Zadania wykonywane w ramach kompetencji wymienionych jednostek odpowiedzialnych bez ponoszenia dodatkowych kosztów
ROZBUDOWA MIASTA I GMINY LIDZBARK								
20.	Rozbudowa sieci wodociągowej	Gmina Lidzbark- Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej Sp. z o.o.		100	100	100		Gmina Lidzbark Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej Sp. z o.o. PROW

Lp.	Przedsięwzięcia inwestycyjne/ Przedsięwzięcia pozainwestycyjne	Jednostka odpowiedzialna	Koszty w tys. zł 2015	Koszty w tys. zł 2016	Koszty w tys. zł 2017	Koszty w tys. zł 2018	Koszty w tys. zł 2019- 2022	Planowane źródła finansowania
21.	Budowa sieci wodociągowej Zieluń – Nowy Zieluń – Glinki	Gmina Lidzbark Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej Sp. z o.o.		300				Gmina Lidzbark Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej Sp. z o.o. PROW
22.	Budowa wodociągu Jamielnik – Betk Kolonia	Gmina Lidzbark Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej Sp. z o.o.		120				Gmina Lidzbark Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej Sp. z o.o. PROW
23.	Spinka wodociągowa Okopowa – Topolowa	Gmina Lidzbark Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej Sp. z o.o.		20				Gmina Lidzbark Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej Sp. z o.o.
24.	Rozbudowa sieci kanalizacji sanitarnej oraz budowa przydomowych oczyszczalni ścieków, tam gdzie budowa kanalizacji jest technicznie lub ekonomicznie nieuzasadniona	Gmina Lidzbark Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej Sp. z o.o.	50	500				Gmina Lidzbark Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej Sp. z o.o. PROW
25.	Rozbudowa sieci kanalizacyjnej Jeleń, Wąpiersk, Słup, Jamielnik	Gmina Lidzbark Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej Sp. z o.o.	100	1000	1000			Gmina Lidzbark Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej Sp. z o.o. PROW

Lp.	Przedsięwzięcia inwestycyjne/ Przedsięwzięcia pozainwestycyjne	Jednostka odpowiedzialna	Koszty w tys. zł 2015	Koszty w tys. zł 2016	Koszty w tys. zł 2017	Koszty w tys. zł 2018	Koszty w tys. zł 2019- 2022	Planowane źródła finansowania
26.	Budowa kanalizacji ul. Chopina i ul. Polnej	Gmina Lidzbark Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej Sp. z o.o.		30				Gmina Lidzbark Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej
27.	Targowisko – utwardzenie części sprzedażowej, parking, budynek zaplecza, przebudowa dworca autobusowego, wykorzystanie części jako skateparku	Gmina Lidzbark	1 000					Gmina Lidzbark PROW
28.	Promenada nad Rzeką Wel – utwardzenie ścieżek, nowa część rekreacyjna miasta	Gmina Lidzbark	300	300				Gmina Lidzbark
29.	Utworzenie centrum monitoringu miasta i rozbudowa sieci monitoringu	Gmina Lidzbark	150	100				Gmina Lidzbark
30.	Utworzenie mariny kajakowej – portowa część Lidzbarka			30	50	300		
31.	Budowa ścieżek rowerowych	Gmina Lidzbark		10	20	20	50	Gmina Lidzbark, RPO< PROW

REDUKCJA NISKIEJ EMISJI

Lp.	Przedsięwzięcia inwestycyjne/ Przedsięwzięcia pozainwestycyjne	Jednostka odpowiedzialna	Koszty w tys. zł 2015	Koszty w tys. zł 2016	Koszty w tys. zł 2017	Koszty w tys. zł 2018	Koszty w tys. zł 2019- 2022	Planowane źródła finansowania
32.	<i>Plan Gospodarki Niskoemisyjnej</i>	Gmina Lidzbark	30					Gmina Lidzbark NFOŚiGW, WFOŚiGW
33.	Termomodernizacja budynków gminnych	Gmina Lidzbark		1 000	1 000			RPO Warmnia i Mazury na lata 2014- 2020
34.	Budowa farmy fotowoltaicznej	Gmina Lidzbark			2 000			RPO Warmnia i Mazury na lata 2014- 2020
35.	Modernizacja oświetlenia w mieście i gminie	Gmina Lidzbark		1 000				Gmina Lidzbark NFOŚiGW RPO
36.	Przebudowa dróg i chodników głównie: Wapiersk – Kiełpiny, Kiełpiny – Rynek, Kiełpiny – Grądy	Gmina Lidzbark	0,0	1 000	1 000	300	0,0	Gmina Lidzbark PROW Program Budowy Dróg

Lp.	Przedsięwzięcia inwestycyjne/ Przedsięwzięcia pozainwestycyjne	Jednostka odpowiedzialna	Koszty w tys. zł 2015	Koszty w tys. zł 2016	Koszty w tys. zł 2017	Koszty w tys. zł 2018	Koszty w tys. zł 2019- 2022	Planowane źródła finansowania
37.	Przebudowa ulic: Cichej, Podzamcze, Jarzębinowej, Przemysłowej, Targowej, Tartacznej	Gmina Lidzbark	0,0	200	200	300	500	Gmina Lidzbark PROW Program Budowy Dróg
38.	Budowa południowo – wschodniej obwodnicy Lidzbarka	ZDW	0,0	0,0	0,0	0,0	30 000	RPO, ZDW
39.	Poprawa nawierzchni dróg	Gmina Lidzbark	500	500	500	500	500	Gmina Lidzbark
40.	Zrównoważone użytkowanie wód w zlewni rzeki Wel	Welski Park Krajobrazowy		3 000	3 000	3 600		RPO – WM, WFOŚiGW
41.	Rozbudowa bazy edukacyjnej WPK	Welski Park Krajobrazowy					2 800	RPO – WM
42.	Biologiczne udraźnianie rzeki Wel	Welski Park Krajobrazowy					1 300	LIFE

Lp.	Przedsięwzięcia inwestycyjne/ Przedsięwzięcia pozainwestycyjne	Jednostka odpowiedzialna	Koszty w tys. zł 2015	Koszty w tys. zł 2016	Koszty w tys. zł 2017	Koszty w tys. zł 2018	Koszty w tys. zł 2019- 2022	Planowane źródła finansowania
43.	Kontrola zasiedlenia i liczenie nietoperzy	Górznieńsko- Lidzbarski Park Krajobrazowy		5 000 zł				Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarski Wodnej w Olsztynie
44.	Zakup i montaż budek rozrodczych dla nietoperzy	Górznieńsko- Lidzbarski Park Krajobrazowy			4 300 zł			Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarski Wodnej w Olsztynie
45.	Zakup budek lęgowych dla ptaków	Górznieńsko- Lidzbarski Park Krajobrazowy			2 400 zł			Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarski Wodnej w Olsztynie
46.	Zakup specjalistycznej kamery podwodnej	Górznieńsko- Lidzbarski Park Krajobrazowy				8 800 zł		Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarski Wodnej w Olsztynie

Źródło: Urząd Miasta i Gminy Lidzbark, Walski Park Krajobrazowy, Górznieńsko – Lidzbarski Park Krajobrazowy

Gmina Lidzbark zamierza również wykonać niniejsze dokumenty planistyczne: Plan Gospodarki Niskoemisyjnej, Program Rewitalizacji. Dokumenty w trakcie opracowania to: Wieloletni Plan Inwestycyjny, Strategia Rozwoju Miasta i Gminy, Plan Wodociągowania i Kanalizacji.

10 Uwarunkowania realizacyjne Programu

Realizacja Programu odbywać się będzie poprzez wykorzystanie przez władze gminy instrumentów prawnych, ekonomiczno – finansowych i społecznych. Ważnym czynnikiem realizacyjnym jest również przynależność Polski do Wspólnoty Europejskiej. Koordynatorem i głównym wykonawcą Programu będzie władza wykonawcza Miasta i Gminy Lidzbark – Burmistrz.

10.1 Uwarunkowania prawne

W celu realizacji polityki ochrony środowiska na poziomie lokalnym Burmistrz Miasta i Gminy Lidzbark w art. 17 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska został zobligowany do sporządzenia gminnego Programu ochrony środowiska. Zgodnie z art. 14 ww. ustawy Program określa w szczególności:

- ✓ Cele ekologiczne,
- ✓ Priorytety ekologiczne (w tym poziomy celów długoterminowych),
- ✓ Rodzaj i harmonogram działań proekologicznych,
- ✓ Środki niezbędne do osiągnięcia celów, w tym mechanizmy prawno – ekonomiczne i środki finansowe.

Projekt Programu podlega zaopiniowaniu przez organ wykonawczy powiatu – zarząd powiatu, a następnie uchwaleniu przez Radę Gminy. Z wykonania Programu organ wykonawczy gminy – Burmistrz sporządza co 2 lata raport, który przedstawia Radzie Miejskiej.

Realizacja Programu Ochrony Środowiska dla Miasta i Gminy Lidzbark na lata 2015 – 2018 z perspektywą na lata 2019-2022 odbywać się będzie zgodnie z przepisami prawa polskiego i unijnego, w szczególności przy uwzględnieniu zasady zrównoważonego rozwoju.

10.2 Uwarunkowania ekonomiczne

Szczególne znaczenie ma ekonomiczny aspekt realizacji *Programu*. Bez zabezpieczenia odpowiednich środków finansowych oraz źródeł finansowania nie jest możliwa realizacja *Programu*. Gmina musi korzystać ze źródeł zewnętrznego finansowania. Konieczne jest zabezpieczenie odpowiednich środków finansowych na realizację priorytetów i celów niniejszego Programu.

Środki własne samorządu terytorialnego

Na realizację części zadań jednostki samorządu terytorialnego będą musiały przeznaczyć własne środki. Do uzyskania niektórych dotacji konieczne jest zainwestowanie w przedsięwzięcie własnych środków na wymaganym poziomie. Fundusze te pochodzą z bieżących środków, takich jak np. podatki i opłaty lokalne, udziały w podatkach stanowiących dochód budżetu państwa.

Fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej

Zasadniczym celem Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej jest wspieranie finansowe przedsięwzięć podejmowanych dla poprawy jakości środowiska w Polsce.

Główne kierunki jego działalności określa Polityka Ekologiczna Państwa, natomiast co roku aktualizowane są cele szczegółowe, w tym zwłaszcza zasady udzielania pomocy finansowej oraz lista przedsięwzięć priorytetowych www.nfosigw.gov.pl.

Rolą **wojewódzkiego funduszu** jest wspieranie finansowe przedsięwzięć proekologicznych o zasięgu regionalnym, a podstawowym źródłem ich przychodów są wpływy z tytułu opłat za korzystanie ze środowiska i administracyjnych kar pieniężnych. W każdym województwie WFOŚiGW przygotowują na wzór NFOŚiGW listy zadań priorytetowych, które mogą być finansowane z ich środków oraz zasady i kryteria, które będą obowiązywać przy wyborze zadań do realizacji.

Fundusze oprócz udzielania pożyczek i przyznawania dotacji, zgodnie z art. 411 ust. 1 Ustawy z dnia 27 kwietnia 2001r. – Prawo ochrony środowiska, mogą także:

- ✓ udzielać dopłat do oprocentowania preferencyjnych kredytów i pożyczek,
- ✓ wnosić udziały spółek działających w kraju,
- ✓ nabywać obligacje, akcje i udziały spółek działających w kraju.

Komercyjne kredyty bankowe

Komercyjne kredyty bankowe ze względu na duże koszty finansowe związane z oprocentowaniem, nie powinny być brane pod uwagę jako podstawowe źródła finansowania inwestycji, lecz jako uzupełnienie środków z pożyczek preferencyjnych.

Samorządy są obecnie postrzegane przez banki jako interesujący i wiarygodni klienci, stąd dostęp do kredytów jest coraz łatwiejszy. Niedostępność środków w odpowiedniej ilości zmusi samorządy do wyboru i realizacji zadań najpilniejszych.

Preferencyjne kredyty na inwestycje proekologiczne, udzielane są przez banki bez możliwości umorzeń. Kredytobiorca musi posiadać przynajmniej 50% własnych środków na sfinansowanie zadania.

Samorządowy Program Pożyczkowy (SPP)

Linia pożyczkowa przeznaczona dla samorządów gminnych i powiatowych na finansowanie inwestycji infrastrukturalnych na terenach wiejskich, takich jak:

- budowa i modernizacja placówek oświatowych
  - szkół podstawowych, gimnazjów, liceów oraz zawodowych szkół rolniczych
  - infrastruktury towarzyszącej, np. obiektów sportowo-rekreacyjnych, ogrodzeń tych obiektów, obiektów magazynowo-gospodarczych, itp.
- budowa i modernizacja sieci i stacji wodociągowych
  - przewodów wodociągowych magistralnych z niezbędnym wyposażeniem technicznym (kompensatory, zasowy, hydranty, urządzenia odpowietrzające, itp.)
  - przewodów wodociągowych rozdzielczych, obejmujących przewody doprowadzające wodę na tereny nieruchomości, w tym założenie na posesji jednego punktu poboru wody i wodomierza włącznie

- budynków z pomieszczeniami na urządzenia techniczne i technologiczne, wyposażonych w niezbędne instalacje wodociągowe, kanalizacyjne, ogrzewcze, wentylacyjne, elektryczne
- urządzeń technicznych i technologicznych (urządzenia pompowe, zestawy filtrów, zbiorniki wodno-powietrzne, itp.) służących do poboru, wydobywania i uzdatniania wody oraz utrzymywania ciśnienia w sieci wodociągowej, a także zbiorników do magazynowania wody, odstojniki popłuczyn, itp.
- urządzeń zagospodarowania terenu, takich jak drogi, place, ogrodzenia, oświetlenie, wiaty, pomieszczenia magazynowe, itp.
- budowa i modernizacja zbiorowego odprowadzania i oczyszczania ścieków
  - oczyszczalni ścieków komunalnych
  - kanalizacji ściekowej do odprowadzania i transportu ścieków komunalnych,
  - oczyszczalni ścieków przemysłowych oraz ścieków, pochodzących z hodowli roślinnej i zwierzęcej,
  - przykanalików, jeżeli w ich budowie nie partycypuje finansowo gmina
- budowa i modernizacja dróg gminnych i powiatowych
  - dróg publicznych gminnych i powiatowych
  - infrastruktury towarzyszącej, zlokalizowanej w pasie drogowym, w tym m.in.: kanalizacji deszczowej, oświetlenia, zatok, wiat, chodników, ścieżek rowerowych
- zaopatrzenia w energię z wykorzystaniem lokalnych odnawialnych źródeł energii, polegających na budowie i montażu urządzeń z zakresu mikro- i małych instalacji, m.in.: turbiny wiatrowe, moduły fotowoltaiczne, instalacje mikrokogeneracyjne, pompy ciepła, kolektory słoneczne, kotły na biomas.

Ważne informacje

- Maksymalna kwota pożyczki - 1 mln zł.
- Oprocentowanie pożyczki - dla przedsięwzięć priorytetowych równowartość 0,95 wskaźnika WIBOR 3M jednak nie mniej niż 2,85 punktu procentowego, dla pozostałych równowartość wskaźnika WIBOR 3M jednak nie mniej niż 3 punkty procentowe.
- Okres kredytowania - 5 lat w tym okres karencji nie dłuższy niż 12 miesięcy.
- Finansowanie do 100% wartości zadania inwestycyjnego brutto.
- Możliwość zaciągnięcia pożyczki bez konieczności przeprowadzania przetargu (zgodnie z opinią Centrum Przetargów Publicznych).
- Pożyczka nie może zostać przeznaczona na finansowanie inwestycji już zakończonej i/lub refundację kosztów poniesionych przed datą złożenia wniosku do Fundacji.
- Zabezpieczenie spłaty kredytu - weksel in blanco + deklaracja wekslowa.

Zasady udzielania pożyczek

- Nabór odbywa się w trybie konkursowym. Ogłoszenie o naborze wniosków umieszczone jest na stronie www.efrwp.pl w aktualnościach. Nabór rozpoczyna się 10 dni po publikacji ogłoszenia i kończy się wraz z upływem wskazanego w nim terminu.
- Wnioski można składać wyłącznie za pomocą formularza elektronicznego, znajdującego się na stronie spp.efrwp.pl
- Każdy złożony wniosek poddawany jest ocenie formalnej, a następnie finansowej. Następnie wnioski są analizowane merytorycznie - oceniany jest wpływ i znaczenie inwestycji na rozwój obszarów wiejskich. Dodatkowe punkty przyznawane są za kolejność złożenia wniosku.
- Status laureatów uzyskują wnioskodawcy, którzy zdobędą największą liczbę punktów. Informacja o możliwości otrzymania pożyczki jest przesyłana drogą mailową oraz publikowana na stronie internetowej Fundacji.

Regionalny Program Operacyjny Województwa Warmińsko – Mazurskiego 2014-2020

Regionalny Program Operacyjny Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020 realizował będzie cele unijnej strategii na rzecz inteligentnego, zrównoważonego wzrostu sprzyjającego włączeniu społecznemu oraz do osiągnięcia spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej, a także osiągał będzie rezultaty wskazane w Umowie Partnerstwa poprzez koncentrację tematyczną i terytorialną wsparcia na przedsięwzięciach odnoszących się do następujących osi priorytetowych:

1. Inteligentna gospodarka Warmii i Mazur
2. Kadry dla gospodarki
3. Cyfrowy region
4. Efektywność energetyczna
5. Środowisko przyrodnicze i racjonalne wykorzystanie zasobów
6. Kultura i dziedzictwo
7. Infrastruktura transportowa
8. Obszary wymagające rewitalizacji
9. Dostęp do wysokiej jakości usług publicznych
10. Regionalny rynek pracy
11. Włączenie społeczne
12. Pomoc techniczna

W ramach **osi priorytetowej 4 Efektywność energetyczna** wsparcie mogą uzyskać następujące typy przedsięwzięć:

- ✓ wytwarzanie energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych wraz z podłączeniem do sieci dystrybucyjnej/przesyłowej lub na potrzeby własne podmiotów,
- ✓ efektywna dystrybucja ciepła z OZE (m.in. geotermia, pompy ciepła, kotłownie),

- ✓ działania informacyjno-edukacyjne promujące wykorzystanie OZE wyłącznie jako element uzupełniający projektów,
- ✓ budowa/modernizacja sieci dystrybucyjnych umożliwiających przyłączanie jednostek wytwarzania energii elektrycznej ze źródeł odnawialnych do Krajowego Systemu Elektroenergetycznego – projekty,
- ✓ zwiększenie efektywności energetycznej MŚP, modernizacja instalacji / technologii w celu zmniejszenia zużycia energii cieplnej, elektrycznej lub wody; projekty dotyczące odzyskiwania energii cieplnej (np. z procesów przemysłowych, z produkcji energii),
- ✓ wdrażanie systemów zrównoważonego zarządzania energią,
- ✓ audyty energetyczne MŚP (wyłącznie jako element kompleksowy projektów wymienionych powyżej),
- ✓ kompleksowa modernizacja energetyczna budynków użyteczności publicznej/ wielorodzinnych budynków mieszkalnych wraz z wymianą wyposażenia tych obiektów na energooszczędne (m.in. ocieplenie budynku, wymiana okien i drzwi zewnętrznych oraz oświetlenia na energooszczędne, przebudowa systemów grzewczych (wraz z wymianą i podłączeniem do źródła ciepła),
- ✓ przebudowa systemów wentylacji i klimatyzacji, instalacja OZE, instalacja systemów chłodzących, w tym również OZE),
- ✓ audyty energetyczne dla sektora mieszkaniowego i publicznego (wyłącznie jako element projektów kompleksowej modernizacji, opisanych powyżej),
- ✓ instalacja inteligentnych systemów zarządzania energią w budynkach użyteczności publicznej/budynkach mieszkaniowych w oparciu m.in. o technologie TIK (wyłącznie jako element projektów kompleksowej modernizacji, opisanych powyżej),
- ✓ budowa lub przebudowa jednostek wytwarzania energii elektrycznej i ciepła w wysokosprawnej kogeneracji / trigeneracji,
- ✓ budowa lub przebudowa jednostek wytwarzania energii elektrycznej i ciepła w wysokosprawnej kogeneracji z OZE,
- ✓ budowa lub przebudowa jednostek wytwarzania ciepła w wyniku, której jednostki te zostaną zastąpione jednostkami wytwarzania energii w wysokosprawnej kogeneracji / trigeneracji;
- ✓ budowa przyłączy do sieci ciepłowniczej i energetycznej,
- ✓ budowa/przebudowa infrastruktury transportu publicznego (np. P&R, budowa buspasów oraz zintegrowanych przystanków przesiadkowych pomiędzy różnymi rodzajami transportu, sygnalizacja wzbudzana, drogi rowerowe, „Ekomobilny MOF”), zgodnie ze strategiami miejskimi obejmującymi ograniczenie emisyjności w transporcie,
- ✓ zakup, modernizacja niskoemisyjnego taboru;
- ✓ wymiana oświetlenia miejskiego na energooszczędne,

- ✓ wdrażanie systemów informacji i zarządzania ruchem (jako element projektów wskazanych powyżej);
- ✓ działania informacyjne promujące transport zbiorowy jako element uzupełniający projektów.

W ramach osi priorytetowej 5 **Środowisko przyrodnicze i racjonalne wykorzystywanie zasobów**. wsparcie mogą uzyskać następujące typy przedsięwzięć:

Dokończenie uporządkowania gospodarki odpadowej w województwie poprzez koncentrację na realizacji zadań związanych z odpadami problemowymi i sektorowymi, w tym m.in.:

- ✓ kompleksowe projekty skierowane na poprawę gospodarki odpadami przez zapobieganie powstawaniu odpadów, promowanie ponownego użycia, wdrażanie technologii odzysku, w tym recyklingu i ostatecznego unieszkodliwiania odpadów,
- ✓ kompleksowa poprawa gospodarki odpadami niebezpiecznymi,
- ✓ tworzenie przez gminy punktów selektywnej zbiórki odpadów komunalnych (szkło, metale, papier, tworzywa sztuczne) oraz punktów dobrowolnego gromadzenia odpadów,
- ✓ działania informacyjno-edukacyjne promujące segregację odpadów jako element uzupełniający projektów,
- ✓ kompleksowe wsparcie gospodarki wodno-ściekowej, w tym wyposażenie aglomeracji w odpowiednie systemy odbioru ścieków komunalnych, budowę oczyszczalni ścieków bądź poprawa parametrów już istniejących oczyszczalni, wsparcie dla gospodarki osadami ściekowymi,
- ✓ kompleksowe wsparcie budowy systemów indywidualnych oczyszczania ścieków na terenach zabudowy rozproszonej (budowa przydomowych lub przyzakładowych oczyszczalni ścieków, które pozwolą na osiągnięcie pełnej zgodności aglomeracji wskazanych w KPOŚK z wymogami dyrektywy ściekowej) jedynie w sytuacji zidentyfikowanych obszarów, co do których rachunek ekonomiczny będzie uzasadniał taki rodzaj inwestycji,
- ✓ budowa i modernizacja systemów zaopatrzenia w wodę (sieci wodociągowe, ujęcia i stacje uzdatniania wody), z uwzględnieniem inteligentnych systemów zarządzania sieciami wodociągowymi,
- ✓ zakup urządzeń i aparatury (np. mobilne laboratoria, instalacje kontrolno-pomiarowe), zakup i remont urządzeń służących gromadzeniu, odprowadzaniu, uzdatnianiu i przesyłowi wody, wdrożenie nowych technologii służących oszczędzaniu wody i odnowy wody,
- ✓ podniesienie standardu bazy technicznej i wyposażenia parków krajobrazowych i rezerwatów przyrody (w tym położonych na obszarach NATURA 2000); edukacja ekologiczna w celu zwiększenia świadomości w zakresie potrzeb i właściwych metod ochrony środowiska, przyrody i krajobrazu wraz z przygotowaniem pomieszczeń na ten cel,
- ✓ inwestowanie w niezbędną infrastrukturę związaną z ochroną, przywróceniem właściwego stanu siedlisk przyrodniczych i gatunków (również na terenach chronionych),

- ✓ tworzenie miejsc ochrony różnorodności biologicznej na obszarach miejskich i pozamiejskich w oparciu o gatunki rodzime, np. banki genowe, rewaloryzacja i rewitalizacja parków miejskich, ogrody botaniczne, eko-parki, kształtowanie i pielęgnacja zadrzewień przydrożnych,
- ✓ realizacja zadań służących ochronie i osiągnięciu co najmniej dobrego stanu jednolitych części wód jezior, m.in. poprzez ich rekultywację (w pierwszej kolejności w powiązaniu z funkcją uzdrowiskową województwa).

Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko 2014-2020

Celem programu jest poprawa atrakcyjności inwestycyjnej Polski i jej regionów poprzez rozwój infrastruktury technicznej przy równoczesnej ochronie i poprawie stanu środowiska, zdrowia, zachowaniu tożsamości kulturowej i rozwijaniu spójności terytorialnej. Program zgodnie z Narodowymi Strategicznymi Ramami Odniesienia (NSRO), zatwierdzonymi 7 maja 2007 r. przez Komisję Europejską, stanowi jeden z programów operacyjnych będących podstawowym narzędziem do osiągnięcia założonych w nich celów przy wykorzystaniu środków Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego. Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko jest również ważnym instrumentem realizacji odnowionej Strategii Lizbońskiej, a wydatki na cele priorytetowe UE stanowią w ramach programu 67,89% całości wydatków ze środków unijnych.

Łączna wielkość środków finansowych zaangażowanych w realizację Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko na lata 2007-2013 wyniesie 37,7 mld euro, z czego wkład unijny to 28,3 mld euro, zaś wkład krajowy – 9,4 mld euro.

Podział środków UE dostępnych w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko pomiędzy poszczególne sektory przedstawia się następująco:

- transport – 19,6 mld euro
- środowisko – 5,1 mld euro
- energetyka – 1,7 mld euro
- szkolnictwo wyższe – 586,5 mln euro
- kultura – 533,6 mln euro
- zdrowie – 395,5 mln euro

Dodatkowo dla Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko przewidziane zostały środki na pomoc techniczną (w sumie 581,3 mln euro).

W ramach programu realizowanych jest 15 priorytetów:

1. Gospodarka wodno-ściekowa – 3 697,4 mln euro (w tym 3 142,8 mln euro z FS);
2. Gospodarka odpadami i ochrona powierzchni ziemi – 1 208,1 mln euro (w tym 1 026,9 mln euro z FS);
3. Zarządzanie zasobami i przeciwdziałanie zagrożeniom środowiska – 655,0 mln euro (w tym 556,8 mln euro z FS);

4. Przedsięwzięcia dostosowujące przedsiębiorstwa do wymogów ochrony środowiska – 834,4 mln euro (w tym 250,0 mln euro z EFRR);
5. Ochrona przyrody i kształtowanie postaw ekologicznych – 105,6 mln euro (w tym 89,9 mln euro z EFRR);
6. Drogowa i lotnicza sieć TEN-T – 10 596,3 mln euro (w tym 8 843,2 mln euro z FS);
7. Transport przyjazny środowisku – 11 589,5 mln euro (w tym 7 676,0 mln euro z FS);
8. Bezpieczeństwo transportu i krajowe sieci transportowe – 3 596,1 mln euro (w tym 3 056,7 mln euro z EFRR);
9. Infrastruktura energetyczna przyjazna środowisku i efektywność energetyczna – 1 403,0 mln euro (w tym 748,0 mln euro z FS);
10. Bezpieczeństwo energetyczne, w tym dywersyfikacja źródeł energii – 1 693,2 mln euro (w tym 974,3 mln euro z EFRR);
11. Kultura i dziedzictwo kulturowe – 651,3 mln euro (w tym 553,6 mln euro z EFRR);
12. Bezpieczeństwo zdrowotne i poprawa efektywności systemu ochrony zdrowia – 456,6 mln euro (w tym 359,7 mln euro z EFRR);
13. Infrastruktura szkolnictwa wyższego – 690,0 mln euro (w tym 586,5 mln euro z EFRR);
14. Pomoc techniczna - Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego – 52,1 mln euro (w tym 44,3 mln euro z EFRR);
15. Pomoc techniczna - Fundusz Spójności – 462,9 mln euro (w tym 393,5 mln euro z FS).

Instytucją Zarządzającą POIiŚ jest minister właściwy ds. rozwoju regionalnego, który wykonuje swoje funkcje przy pomocy Departamentu Koordynacji Programów Infrastrukturalnych oraz Departamentu Wsparcia Programów Infrastrukturalnych w Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju.

Instytucja Zarządzająca podpisała Porozumienia z IP, w których przekazała realizację części swoich zadań Instytucjom Pośredniczącym:

Instytucjami odpowiedzialnymi za wdrażanie poszczególnych priorytetów Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko (Instytucjami Pośredniczącymi) są:

16. Ministerstwo Środowiska (priorytety I-V);
17. Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju (priorytety VI-VIII);
18. Ministerstwo Gospodarki (priorytety IX-X);
19. Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego (priorytet XI);
20. Ministerstwo Zdrowia (priorytet XII);
21. Narodowe Centrum Badań i Rozwoju (priorytet XIII).

Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020

Celem głównym PROW 2014 – 2020 jest poprawa konkurencyjności rolnictwa, zrównoważone zarządzanie zasobami naturalnymi i działania w dziedzinie klimatu oraz zrównoważony rozwój terytorialny obszarów wiejskich.

Program będzie realizował wszystkie sześć priorytetów wyznaczonych dla unijnej polityki rozwoju obszarów wiejskich na lata 2014 – 2020, a mianowicie:

1. Ułatwianie transferu wiedzy i innowacji w rolnictwie, leśnictwie i na obszarach wiejskich.
2. Poprawa konkurencyjności wszystkich rodzajów gospodarki rolnej i zwiększenie rentowności gospodarstw rolnych.
3. Poprawa organizacji łańcucha żywnościowego i promowanie zarządzania ryzykiem w rolnictwie.
4. Odtwarzanie, chronienie i wzmacnianie ekosystemów zależnych od rolnictwa i leśnictwa.
5. Wspieranie efektywnego gospodarowania zasobami i przechodzenia na gospodarkę niskoemisyjną i odporną na zmianę klimatu w sektorach: rolnym, spożywczym i leśnym.
6. Zwiększanie włączenia społecznego, ograniczanie ubóstwa i promowanie rozwoju gospodarczego na obszarach wiejskich.

Planuje się, że łączne środki publiczne przeznaczone na realizację PROW 2014-2020 wyniosą 13 513 295 000 euro, w tym: 8 598 280 814 z budżetu UE (EFRROW) i 4 915 014 186 euro wkładu krajowego.

W ramach PROW 2014-2020 będzie realizowanych łącznie 15 działań.

Pomoc finansowa ze środków Programu będzie skierowana głównie do sektora rolnego.

Sektor ten jest szczególnie istotny z punktu widzenia zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich i wymaga znacznego i odpowiednio ukierunkowanego wsparcia. Planowane w Programie instrumenty pomocy finansowej będą miały na celu przede wszystkim rozwój gospodarstw rolnych (*Modernizacja gospodarstw rolnych, Restrukturyzacja małych gospodarstw rolnych, Premie dla młodych rolników, Płatności dla rolników przekazujących małe gospodarstwa rolne*).

Do dalszego rozwoju sektora rolnego i wzrostu jego konkurencyjności przyczynią się także takie instrumenty pomocy finansowej jak: *Transfer wiedzy i innowacji oraz Doradztwo rolnicze*. Nowym instrumentem wspierającym wdrożenie innowacji w sektorze rolno-spożywczym będzie działanie *Współpraca*.

W ramach poprawy organizacji łańcucha żywnościowego przewiduje się wsparcie inwestycji związanych z przetwórstwem i marketingiem artykułów rolnych, dalszy rozwój grup i organizacji producentów oraz systemów jakości produktów rolnych i środków spożywczych. Ponadto, dla ułatwienia sprzedaży bezpośredniej artykułów rolnych, planuje się kontynuację wsparcia na rzecz budowy i modernizacji targowisk.

Planowana jest kontynuacja wsparcia pozwalającego na odtwarzanie potencjału produkcji rolnej zniszczonego w wyniku wystąpienia klęsk żywiołowych i katastrof naturalnych, jak również wprowadzenie nowego zakresu, którego celem będzie ochrona gospodarstw rolnych przed tego typu zdarzeniami.

Nowym działaniem będzie *Rolnictwo ekologiczne*, którego celem jest wzrost rynkowej produkcji ekologicznej. Przedsięwzięcia z zakresu ochrony środowiska (w tym wody, gleb, krajobrazu) i zachowania bioróżnorodności będą finansowane w ramach działań rolnośrodowiskowo-klimatycznych i zalesień. Kontynuowane będą płatności na rzecz obszarów o niekorzystnych warunkach gospodarowania. Wsparcie inwestycyjne w związku z realizacją celów środowiskowych otrzymają gospodarstwa położone na obszarach Natura 2000 i na obszarach narażonych na zanieczyszczenie wód azotanami pochodzenia rolniczego.

W celu zapewnienia zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich kontynuowane będą działania przyczyniające się do rozwoju przedsiębiorczości, odnowy i rozwoju wsi, w tym w zakresie infrastruktury technicznej, które będą realizowane zarówno w ramach odrębnych działań, jak również poprzez działanie Leader. Kontynuacja wdrażania Lokalnych Strategii Rozwoju (Leader) wzmocni realizację oddolnych inicjatyw społeczności lokalnych.

Program Inteligentna Energia dla Europy

Program Inteligentna Energia dla Europy w nowym okresie programowania pozostanie głównym instrumentem Unii Europejskiej wspierającym działania nieinwestycyjne w sektorze energii, w tym działania na rzecz racjonalizacji zużycia energii. Jest to trzecia edycja programu, który w okresie 2014-2020 będzie częścią programu ramowego w zakresie badań naukowych i innowacji Horyzont 2020.

Do instrumentów programu należą konkursy na najlepsze projekty, przetargi na projekty zamówione przez Komisję Europejską oraz inicjatywa ELENA (fundusz ELENA to środki na pomoc techniczną w przygotowaniu programów inwestycyjnych przez jednostki publiczne). Beneficjentami programu może być każdy podmiot posiadający osobowość prawną w Unii Europejskiej, Norwegii, Islandii i Lichtensteinie. Maksymalne dofinansowanie to 75% kosztów kwalifikowanych.

Główne cele programu:

- poprawa efektywności energetycznej oraz racjonalne wykorzystanie zasobów energetycznych
- promowanie nowych i odnawialnych źródeł energii i wspieranie dywersyfikacji źródeł energii
- promowanie efektywności energetycznej oraz zastosowania nowych i odnawialnych źródeł energii w transporcie

Obszary działań programu:

- projekty dotyczące efektywności energetycznej i racjonalnego wykorzystania energii (SAVE)
- projekty dotyczące promowania nowych i odnawialnych źródeł energii (ALTENER)
- projekty dotyczące energooszczędnego transportu (STEER)
- działania zintegrowane.

Program finansuje projekty:

- spełniające cele Unii Europejskiej w zakresie zapobiegania zmianom klimatycznym
- spełniające wymagania priorytetów na dany rok

- angażujące co najmniej trzech partnerów z różnych krajów
- trwające od 24 do 36 miesięcy
- nie będące inwestycją ani projektem badawczym

PolSEFF² - Polish Sustainable Energy Financing Facility

PolSEFF² jest drugą edycją Polskiego Programu Finansowania Zrównoważonej Energii opracowanego przez Europejski Bank Odbudowy i Rozwoju, który jest realizowany w ramach Programu Priorytetowego Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (Programu NF) i przy wsparciu Unii Europejskiej.

PolSEFF² jest linią kredytową o wartości 200 milionów EURO, która za pośrednictwem banków uczestniczących ma być rozdysponowana w formie kredytów małym i średnim przedsiębiorstwom na finansowanie inwestycji poprawiających ich efektywność energetyczną.

Projekty inwestycyjne kwalifikujące się do programu można podzielić na dwie grupy:

Projekty w poprawę Efektywności Energetycznej

Inwestycje w wyposażenie, systemy i procesy umożliwiające beneficjentom zmniejszenie zużycia energii pierwotnej i/lub końcowego zużycia energii elektrycznej lub paliw, lub innej formy energii.

Powyższe inwestycje muszą charakteryzować się Wskaźnikiem Oszczędności Energii minimum 20%.

Projekty termomodernizacyjne budynków

Inwestycje w działania w zakresie efektywności energetycznej w budynkach komercyjnych, mieszkaniowych lub administracyjnych, podlegających certyfikacji energetycznej oraz związane z nimi inwestycje w odnawialne źródła energii.

Powyższe inwestycje muszą charakteryzować się Wskaźnikiem Oszczędności Energii minimum 30%.

PolSEFF² jest częścią projektu EBOiR realizowanego pod nazwą Polish Carbon Development for Small and Medium Enterprises wspierającego Ministerstwo Środowiska w rozwoju i pilotowaniu mechanizmów rynkowych, które zapewnią dodatkowe finansowanie efektywności energetycznej i inwestycji w energię odnawialną w polskich MŚP.

Program dla Europy Środkowej

Głównym celem programu jest wzmocnienie spójności terytorialnej, promowanie wewnętrznej integracji oraz poprawa konkurencyjności obszaru Europy Środkowej.

Spójność terytorialna obejmuje odpowiedni dostęp dla mieszkańców i podmiotów gospodarczych do podstawowych usług, bez względu na terytorium, do którego przynależą.

Integracja implikuje usunięcie barier ograniczających swobody ruch w rozumieniu fizycznym, prawnym, społecznym, gospodarczym, a także informacyjnym.

Konkurencyjność w tym programie obejmuje czynniki „miękkie”, pozytywnie wpływające na działalność gospodarczą (jakość życia, zrównoważony rozwój, równouprawnienie płci itd.), a także na osiągnięcie dobrobytu gospodarczego oraz wysokiej jakości życia.

Cele cząstkowe przyczyniające się do realizacji celu głównego to:

1. Podnoszenie konkurencyjności obszaru Europy Środkowej poprzez wzmocnienie struktur innowacyjności i dostępności.
2. Poprawa równomiernego i zrównoważonego terytorialnego rozwoju poprzez podniesienie jakości środowiska oraz rozwój atrakcyjnych miast i regionów w obszarze Europy Środkowej.

10.3 Planowanie przestrzenne

Planowanie przestrzenne zapewnia warunki równowagi przyrodniczej w procesie organizacji przestrzeni dla potrzeb społeczności i prognozowania rozwoju gospodarczego. Kierunek ten jest zgodny z zasadniczymi celami polityki Unii Europejskiej zawartymi między innymi w dokumencie Europejskiej Perspektywy Rozwoju Przestrzennego. Krajowe przepisy dotyczące konieczności przedstawiania zagadnień dotyczących ochrony środowiska w planie zagospodarowania przestrzennego zawarte są w Ustawie z dnia 27 marca 2003 r. o *planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym* (tekst jednolity Dz.U. 2015.199 z późn. zm.), a także w ustawach ustanawiających samorządy poszczególnych szczebli i określających ich kompetencje, w tym w zakresie gospodarki przestrzennej tj.: w ustawie z dnia 8 marca 1990 r. o *samorządzie gminnym* (jednolity tekst Dz.U. 2013. r. 594 z późn. zm.).

10.4 Uwarunkowania społeczne

Główne uwarunkowania społeczne *Programu* to dostęp do informacji i sprawiedliwość rozstrzygnięć spraw z zakresu środowiska. Prawo do informacji i udziału obywateli jest zasadą konstytucyjną, zapewnioną w art. 74 Konstytucji RP. Polska podpisała także i jako jeden z pierwszych krajów ratyfikowała Konwencję o dostępie do informacji, udziale społeczeństwa w podejmowaniu decyzji oraz dostępie do sprawiedliwości w sprawach dotyczących środowiska, tzw. Konwencję z Aarhus¹⁴. Nakazuje ona zagwarantowanie udziału społeczeństwa w przygotowaniu planów i programów mających znaczenie dla środowiska i określa podstawowe obowiązki organów państwowych w zakresie zapewnienia udziału społecznego w postępowaniach dotyczących środowiska. Są to w szczególności:

- ✓ ustalenia zakresu podmiotowego konsultacji,
- ✓ ustalenia rozsądnych norm czasowych na poszczególne etapy konsultacji
- ✓ przeprowadzenie konsultacji odpowiednio wcześniej w toku procedury decyzyjnej, gdy wszystkie warianty są jeszcze możliwe, a udział społeczeństwa może być skuteczny,
- ✓ należyte uwzględnienie konsultacji społecznych przy wydawaniu decyzji.

---

¹⁴ Dz.U.UE.L.2005.124.4 umowa międzynarodowa Konwencja o dostępie do informacji, udziale społeczeństwa w podejmowaniu decyzji oraz dostępie do wymiaru sprawiedliwości w sprawach dotyczących środowiska. Aarhus.1998.06.25.

Jednakże organy państwowe same podejmują decyzję co do szczegółowych sposobów powiadamiania społeczeństwa, metod zbierania uwag i wniosków oraz terminu i czasu trwania konsultacji społecznych.

Dokumenty te muszą być opracowane z udziałem konsultacji społecznych, przy uwzględnieniu głosów środowiska naukowego, gospodarczego, pracowniczego, kulturalnego i pozarządowego. Założenia do programów i projekty dokumentów powinny być przedstawione w Biuletynie Informacji Publicznej.

10.5 Monitoring wdrażania Programu

Wdrażanie Programu będzie podlegało regularnej ocenie poprzez sporządzenie Raportu z realizacji Programu co 2 lata w ramach którego nastąpi:

- ✓ określenie stopnia wykonania przedsięwzięć/działań,
- ✓ określenie stopnia realizacji przyjętych celów,
- ✓ oceny rozbieżności pomiędzy przyjętymi celami i działaniami, a ich wykonaniem,
- ✓ analiza przyczyn tych rozbieżności.

Co 4 lata natomiast nastąpi aktualizacja Programu Ochrony Środowiska dla Miasta i Gminy Lidzbark.

10.6 Wskaźniki monitorowania efektywności Programu

Program Ochrony Środowiska dla Miasta i Gminy Lidzbark jest narzędziem wdrażania polityki ochrony środowiska w gminie w okresie od 2015 – 2018 roku. Oznacza to konieczność monitorowania zmian zachodzących w gminie poprzez regularne ocenianie stopnia realizacji Programu w odniesieniu do stopnia realizacji założonych działań, przyjętych celów, a także ustalania rozbieżności pomiędzy założonymi celami i działaniami, a ich wykonaniem.

Ostatnim elementem tej analizy jest ustalenie przyczyn ujawnionych rozbieżności. Cykliczność oceny zakłada okres dwóch lat. Niezależnie od tego, monitorowanie Programu odbywać się będzie poprzez roczną ocenę wykonania założonego na wskazane działania budżetu. Należy przyjąć, że aktualizacja polityki długookresowej odbywać się będzie co cztery lata.

Dla prawidłowej oceny realizacji Programu należy przyjąć uporządkowany system mierników jego efektywności. Mierniki te dzielą się na trzy zasadnicze grupy:

- mierniki ekonomiczne,
- ekologiczne,
- społeczne (świadomości społecznej).

Mierniki ekonomiczne związane są z procesem finansowania inwestycji ochrony środowiska przy założeniu, że punktem odniesienia są określone efekty ekologiczne. Należą do nich łączny i jednostkowy koszt uzyskania efektu ekologicznego oraz koszty uzyskania efektu w okresie eksploatacji, a także trwałość efektu w określonym czasie. W grupie mierników ekologicznych znajdują

się mierniki określające stan środowiska, stopień zmian w nim zachodzących oraz mierniki określające skutki zdrowotne dla populacji.

Miernikami będą:

- jakość wód powierzchniowych i podziemnych,
- długość sieci kanalizacyjnej,
- ilość odpadów komunalnych na 1 mieszkańca na rok,
- powierzchnia terenów objętych ochroną prawną,
- poziom stężeń zanieczyszczeń w powietrzu atmosferycznym,
- poziom hałasu w środowisku,
- nakłady inwestycyjne na ochronę środowiska.

Mierniki społeczne to:

- udział społeczeństwa w działaniach związanych z ochroną środowiska,
- stopień uspołecznienia procesów decyzyjnych (ilość i rodzaje interwencji społecznej),
- ilość i zróżnicowanie sposobów informacji i edukacji środowiskowej (akcje, kampanie, udział mediów lokalnych, zaangażowanie różnych grup/społeczności),
- ilość działań prawnych (procesów) odszkodowawczych związanych ze zniszczeniami środowiska.

Decyzja o przyjęciu liczby i rodzajach wskaźników jest decyzją ustalającą określony system oceny przyjętej polityki ochrony środowiska w gminie. Oprócz ich doboru konieczne jest ustalenie sposobu ich agregacji, a następnie interpretacji.

Tabela 43 Wskaźniki monitorowania Programu

Lp.	Wskaźniki	Stan wyjściowy
1.	Jakość wód powierzchniowych płynących	II klasa
2.	Zużycie wody w gospodarstwach domowych m ³ /M/rok	27,7
3.	Procentowy wskaźnik zwodociągowania gminy	88,1*
4.	Procentowy wskaźnik skanalizowania gminy	53,2*
5.	Procentowy wskaźnik zgazyfikowania gminy	46,2*
6.	Ilość zebranych zmieszanych odpadów komunalnych w gminie na 1 mieszkańca	172,7
7.	Wskaźnik lesistości [%]	47,6
8.	Powierzchnia terenów objętych prawną ochroną w [ha]	22031,50

*Dane dotyczą roku 2013, są to najnowsze dostępne dane GUS

11 Spis map

Mapa 1 Położenie gminy miejsko – wiejskiej Lidzbark w obszarze działania SSS LGD Ciechanów	12
Mapa 2 Położenie gminy miejsko – wiejskiej Lidzbark na tle powiatu działdowskiego	16
Mapa 3 Ścieżki rowerowe i piesze na terenie Gminy i Nadleśnictwa Lidzbark	27
Mapa 4 Ocena stanu chemicznego wód podziemnych na rok 2010	43
Mapa 5 Stopień wykorzystania dostępnych do zagospodarowanie zasobów wód podziemnych w Polsce (analiza w obszarach zlewni bilansowych)	44
Mapa 6 Położenie średniego poziomu wód podziemnych w II kwartale roku hydrogeologicznego 2014 r.	45
Mapa 7 Jednolita część wód podziemnych nr 40 i 48.....	46
Mapa 8 Główne zbiorniki wód podziemnych (wg Atlasu Hydrogeologicznego Polski, 1995)	49
Mapa 9 Obszary przekroczeń poziomu dopuszczalnego pyłu zawieszonego PM10 – kolor czerwony na terenie województwa warmińsko-mazurskiego (czas uśredniania 24 h).....	56
Mapa 10 Obszary przekroczeń poziomu docelowego benzo(a)pirenu w pyłe zawieszonym PM10 na terenie Miasta i Gminy Lidzbark	57
Mapa 11 Obszary przekroczeń poziomu celu długoterminowego ozonu troposferycznego ze względu na ochronę zdrowia	58
Mapa 12 Udział gleb kwaśnych w poszczególnych powiatach województwa warmińsko – mazurskiego	62
Mapa 13 Udział gleb o niskiej i bardzo niskiej zasobności w potas w poszczególnych powiatach województwa warmińska – mazurskiego	63
Mapa 14 Udział gleb o niskiej i bardzo niskiej zawartości magnezu w poszczególnych powiatach województwa warmińska – mazurskiego	63
Mapa 15 Udział gleb o niskiej i bardzo niskiej zawartości fosforu w poszczególnych powiatach województwa warmińska – mazurskiego	64
Mapa 16 Mapa Poglądowa sieci elektroenergetycznej w rejonie Miasta i Gminy Lidzbark	90
Mapa 17 Mapa sieci dróg powiatowych i wojewódzkich na terenie powiatu działdowskiego	102
Mapa 18 Mapa obszarów narażonych na niebezpieczeństwo powodzi dla Miasta i Gminy Lidzbark	103

12 Spis tabel

Tabela 1 Liczba gospodarstw wg powierzchni na terenie Miasta i Gminy Lidzbark.....	17
--	----

Tabela 2 Powierzchnia gruntów ornyc w klas bonitacji.....	19
Tabela 3 Klasy bonitacji łąk i pastwisk na terenie gminy.....	20
Tabela 4 Struktura własności lasów na terenie gminy miejsko – wiejskiej Lidzbark.....	21
Tabela 5 Udziały procentowe siedliskowych typów lasu w Obrębie Lidzbark.....	22
Tabela 6 Udział procentowy powierzchni drzewostanów na powierzchni leśnej zalesionej według bonitacji i gatunków panujących w Obrębie Lidzbark.....	23
Tabela 7 Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w rejestrze REGON wg sektorów własnościowych na terenie gminy miejsko – wiejskiej Lidzbark.....	31
Tabela 8 Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w rejestrze Regon wg sekcji PKD 2007 na terenie Miasta i Gminy Lidzbark.....	33
Tabela 9 Zestawienie rzek na terenie Miasta i Gminy Lidzbark.....	35
Tabela 10 Ocena stanu jednolitych części wód rzecznych badanych w roku 2013 na terenie Miasta i Gminy Lidzbark.....	38
Tabela 11 Wykaz jezior na terenie Miasta i Gminy Lidzbark.....	39
Tabela 12 Charakterystyka wybranych jezior na terenie Miasta i Gminy Lidzbark.....	39
Tabela 13 Główne zbiorniki wód podziemnych na terenie Miasta i Gminy Lidzbark.....	46
Tabela 14 Klasyfikacja strefy warmińsko – mazurskiej z uwzględnieniem kryteriów określonych w celu ochrony zdrowia dla poszczególnych zanieczyszczeń powietrza za rok 2014.....	51
Tabela 15 Klasyfikacja strefy warmińsko –mazurskiej z uwzględnieniem kryteriów określonych w celu ochrony roślin dla poszczególnych zanieczyszczeń powietrza za rok 2014.....	59
Tabela 16 Porównanie emisji zanieczyszczeń powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych na terenie powiatu działdowskiego na lata 201-2013.....	60
Tabela 17 Obszary i tereny górnicze na terenie Miasta i Gminy Lidzbark.....	65
Tabela 18 Występowanie poszczególnych formy ochrony przyrody na terenie Miasta i Gminy Lidzbark.....	67
Tabela 19 Rezerwaty przyrody na terenie Miasta i Gminy Lidzbark.....	68
Tabela 20 Parki krajobrazowy na terenie Miasta i Gminy Lidzbark.....	69
Tabela 21 Obszary chronionego krajobrazu na terenie Miasta i Gminy Lidzbark.....	71
Tabela 22 Pomniki przyrody na terenie Miasta i Gminy Lidzbark.....	72
Tabela 23 Użytki ekologiczne na terenie Miasta i Gminy Lidzbark.....	79

Tabela 24 Obszary specjalnej ochrony ptaków (OSOP) Natura 2000 na terenie Miasta i Gminy Lidzbark.....	81
Tabela 25 Obszary mające znaczenie dla Wspólnoty (OZW) Natura 2000.....	81
Tabela 26 Ujęcia wody pitnej, stacje uzdatniania wody oraz stacje hydroforowe na terenie gminy–stan na 31.12.2014 r.	87
Tabela 27 Informacje o sieci wodociągowej w gminie	88
Tabela 28 Informacje o sieci kanalizacyjnej w gminie	88
Tabela 29 GPZ zasilające między innymi Gminę Lidzbark Welski (stan na 31.12.2014 r.).....	91
Tabela 30 Długość sieci energetycznej	91
Tabela 31 Ilość przyłączy.....	91
Tabela 32 Ilość stacji transformatorowych.....	91
Tabela 33 Obciążenie maksymalne GPZ dla potrzeb gminy Lidzbark Welski, przy rozptywach w układzie normalnym (maksimum łączne dla wszystkich LSN, nie dla każdej z osobna).....	91
Tabela 34 Źródła energii na terenie gminy	92
Tabela 35 Stopień wykorzystania transformatorów 110/15 kV zasilających między innymi gminę Lidzbark Welski.	92
Tabela 36 Lista projektów inwestycyjnych związana z przyłączeniem nowych odbiorców	93
Tabela 37 Lista projektów inwestycyjnych związana z modernizacją i odtworzeniem majątku	93
Tabela 38 Częstotliwość odbierania odpadów komunalnych z terenu nieruchomości zamieszkałych.....	97
Tabela 39 Informacje na temat instalacji do przetwarzania odpadów komunalnych zarządzanych przez EZG Działdowszczyzna	98
Tabela 40 Informacje na temat ilości usuniętego azbestu w latach 2011 - 2015.....	99
Tabela 41 Analiza SWOT dla Miasta i Gminy Lidzbark.....	126
Tabela 42 Program zadaniowy gminy.....	136
Tabela 43 Wskaźniki monitorowania Programu.....	160

13 Spis wykresów

Wykres 1 Liczba ludności w grupach: przedprodukcyjnej, produkcyjnej i poprodukcyjnej na terenie gminy miejsko – wiejskiej Lidzbark.....	16
Wykres 2 Liczba gospodarstw wg powierzchni na terenie Miasta i Gminy Lidzbark	18

Wykres 3 Grunty orne w gminie wg klas bonitacji [ha]	20
Wykres 4 Klasy bonitacji łąk i pastwisk na terenie gminy.....	20
Wykres 5 Struktura własnościowa lasów na terenie gminy miejsko – wiejskiej Lidzbark[%]	21
Wykres 6 Udziały procentowe siedliskowych typów lasu w Obrębie Lidzbark	22
Wykres 7 Udział procentowy powierzchni drzewostanów na powierzchni leśnej zalesionej według bonitacji i gatunków panujących w Obrębie Lidzbark	23

WICEPRZEWODNICZĄCY
RADY MIEJSKIEJ
[Signature]
mgr inż. Dariusz Nowiński

Uchwała Nr XII/114/15
Rady Miejskiej w Lidzbarku
z dnia 26 listopada 2015 roku

w sprawie kontynuacji członkostwa Gminy Lidzbark w Stowarzyszeniu Społecznej Samopomocy – Lokalna Grupa Działania w okresie programowania 2014-2020

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt. 12 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. z 2015 r., poz. 1515 ze zm.) w związku z art. 4 ust. 3. pkt. 1 ustawy z dnia 20 lutego 2015 r. o rozwoju lokalnym z udziałem lokalnej społeczności (t.j. Dz. U. z 2015 r., poz. 378), oraz art.13 Ustawy z dnia 20 lutego 2015 roku o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 (Dz. U. z 2015 r. poz.349) uchwała, co następuje:

§ 1.

Przedłuża się członkostwo Gminy Lidzbark w Lokalnej Grupie Działania prowadzonej przez Stowarzyszenie Społecznej Samopomocy z siedzibą w Ciechanowie w charakterze członka zwyczajnego w okresie wdrażania i realizacji Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich planowanego i finansowanego w budżetowaniu na lata 2014–2020.

§ 2.

Gmina Lidzbark zobowiązuje się do wypełnienia zobowiązań określonych w Statucie Stowarzyszenia Społecznej Samopomocy – Lokalna Grupa Działania

§ 3.

Traci moc Uchwała Nr VIII/71/15 Rady Miejskiej w Lidzbarku z dnia 28 maja 2015r. w sprawie wyrażenia woli współtworzenia obszaru Lokalnej Grupy Działania prowadzonej przez Stowarzyszenie Społecznej Samopomocy z siedzibą w Ciechanowie oraz przystąpienia do prac nad Lokalną Strategią Rozwoju, na okres programowania do 2020r.

§ 4.

Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Lidzbarka

§ 5.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

WICEPRZEWODNICZĄCY
RADY MIEJSKIEJ
mgr inż. Dawid Nowiński

